

Załącznik do uchwały Nr 4/2020
Rady Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej
z dnia 15 kwietnia 2020 roku

POLITYKA SENIORALNA

**Agglomeracji Kalisko-Ostrowskiej
na lata 2020-2027**

Kalisz, marzec 2020 roku

Opracowanie merytoryczne i koordynacja prac:

Ewa Milewska – Dyrektor Biura

Ewa Woźniak – Specjalista Koordynator ZIT

Krystyna Cieślak – Specjalista ds. wyboru projektów, monitoringu,
sprawozdawczości i kontroli

SPIS TREŚCI

SŁOWNICZEK SKRÓTÓW I POJEĆ	6
1. Słowniczek skrótów	6
2. Słowniczek pojęć.....	6
Wprowadzenie	11
Rozdział 1. POLITYKA SENIORALNA – OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA	17
1.1. Definicja.....	17
1.2. Zakres przedmiotowy Polityki Senioralnej.....	19
1.3. Zakres podmiotowy Polityki Senioralnej.....	20
1.4. Instrumenty Polityki Senioralnej.....	22
1.5. Źródła finansowania Polityki Senioralnej.....	25
Rozdział 2. DOKUMENTY STRATEGICZNE ORAZ INNE DOKUMENTY PROGRAMOWE POWIĄZANE Z POLITYKĄ SENIORALNĄ AGLOMERACJI KALISKO-OSTROWSKIEJ	27
2.1. Strategie i programy krajowe.....	27
2.1.1. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030).....	27
2.1.2. Program rządowy „Polityka społeczna wobec Osób Starszych 2030, BEZPIECZEŃSTWO- UCZESTNICTWO-SOLIDARNOŚĆ”	27
2.1.3. Rządowy Program Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (ASOS).	28
2.1.4. Program wieloletni „Senior+” na lata 2015-2020.....	28
2.1.5. Program Dostępność Plus 2018-2025.....	28
2.1.6. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji.	29
2.2. Strategie i programy województwa.....	29
2.2.1. Wielkopolski Program na rzecz osób starszych do 2020 roku.....	29
2.2.2. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku..	30
2.3. Strategie regionalne Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.....	30
2.3.1. Strategia rozwoju dla Miasta Kalisza na lata 2014-2024.....	30
2.3.2. Program działań Gminy Miasta Ostrów Wielkopolski na rzecz Seniorów na lata 2019-2023.....	31
2.3.3. Strategia Rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014-2021.....	31

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

2.3.4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Pleszewskiego 2016-2020.....	32
2.3.5. Program Polityki Senioralnej w Gminie i Mieście Nowe Skalmierzyce na lata 2019-2023.	32
2.3.6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Ostrów Wielkopolski na lata 2016-2022.....	32
Rozdział 3. DIAGNOZA	34
3.1. Potencjał demograficzny Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej w roku 2018.....	36
Miasto Kalisz	38
Miasto Ostrów Wielkopolski	38
Powiat Kaliski	39
Powiat Ostrowski	46
Powiat Pleszewski – gmina Gołuchów	50
3.2. Osoby starsze w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.....	52
3.3. Zasoby infrastrukturalne i organizacyjne.	53
3.4. Wnioski i rekomendacje.....	60
Rozdział 4. WIZJA I MISJA	62
Rozdział 5. ZAŁOŻENIA I CELE	63
Rozdział 6. PODMIOTY UCZESTNICZĄCE W REALIZACJI POLITYKI SENIORALNEJ.....	73
6.1. Podmioty instytucjonalne – sformalizowane.	73
Rozdział 7. CELE I OBSZARY INTERWENCJI ORAZ DZIAŁANIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W AGLOMERACJI KALISKO-OSTROWSKIEJ	77
7.1. Wdrażanie Polityki Senioralnej w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.....	88
Rozdział 8. MONITORING I EWALUACJA POLITYKI SENIORALNEJ AGLOMERACJI KALISKO-OSTROWSKIEJ	90
PODSUMOWANIE	94
LITERATURA I ŹRÓDŁA.....	96
1. Literatura naukowa.	96
2. Akty prawne i dokumenty urzędowe.	97
3. Opracowania statystyczne.....	99
4. Strony i portale internetowe.....	99
5. Spis tabel, wykresów, map i rysunków.	100

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

5.1. Spis tabel.	100
5.2. Spis wykresów.....	100
5.3. Spis map.	102
5.4. Spis rysunków.	102

SŁOWNICZEK SKRÓTÓW I POJĘĆ

Słowniczek skrótów

AKO – Aglomeracja Kalisko-Ostrowska, zwana również Aglomeracją;

BDL – Bank Danych Lokalnych;

Biuro Stowarzyszenia – Biuro Stowarzyszenia Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej;

DPS – Dom Pomocy Społecznej;

GUS – Główny Urząd Statystyczny;

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego;

MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej;

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia;

Polityka Senioralna – Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027;

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej;

SAKO – Stowarzyszenie Aglomeracja Kalisko-Ostrowska, zwane również Stowarzyszeniem;

SPZOZ – Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej;

UE – Unia Europejska;

UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku;

WHO – Światowa Organizacja Zdrowia;

Zespół – Zespół ds. Polityki Senioralnej;

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

Słowniczek pojęć

Aktywność obywatelska – aktywność człowieka polegająca m.in. na partycypacji społecznej np. działalność w stowarzyszeniach, fundacjach lub współpraca z organami samorządu lokalnego. Oprócz formalnych form aktywności wyrażającej się przynależnością do różnych organizacji pozarządowych równie istotna jest

nieformalna działalność. Do najważniejszych takich form należy zaangażowanie w sprawy lokalnej społeczności np. pomoc sąsiedzka;¹

Bezpieczeństwo społeczne – ochrona egzystencjonalnych podstaw życia ludzi, tworzenie warunków do pracy i nauki, ochrony zdrowia i gwarancji emerytalnych – zapewnienie indywidualnych potrzeb i realizacja aspiracji życiowych. Obejmuje działania prawne, organizacyjne, pozarządowe i jednostkowe mające na celu zapewnienie pewnego poziomu życia osobom, rodzinom i grupom społecznym oraz niedopuszczenie do ich marginalizacji i wykluczenia społecznego;²

Domy pomocy społecznej – placówki służące przede wszystkim osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącym samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Typy domów pomocy społecznej są zróżnicowane ze względu na typ odbiorców. Osobne podmioty oferują usługi przeznaczone dla: osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych, osób przewlekle psychicznie chorych, osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną, dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną, osób z niepełnosprawnością fizyczną;³

Instytucje kultury – instytucje, w których prowadzona jest działalność kulturalna;⁴

Opieka zdrowotna – zorganizowane działania systemu świadczeń zdrowotnych opartych na instytucjach służby zdrowia, tj. przychodnie, poradnie, ośrodki zdrowia, mające na celu zapewnienie zachowania dobrego stanu zdrowia lub przywrócenie go w przypadku jego utraty, bądź też zmniejszenie skutków choroby i łagodzenie dolegliwości. Działania określane jako opieka zdrowotna mogą mieć wymiar jednostkowy lub grupowy – dotyczyć zbiorowości, populacji. Do zakresu opieki zdrowotnej zalicza się: profilaktykę, diagnostykę, leczenie, rehabilitację i opiekę terminalną;⁵

¹ Raclaw M., Rosochacka-Gmitrzak M., Tokarz-Kamińska B., Aktywność społeczna i kulturalna osób starszych [w: Strategie działania w starzejącym się społeczeństwie. Tezy i rekomendacje], Warszawa 2013, s. 17-19.

² Leszczyński M., Bezpieczeństwo społeczne a współczesne państwo [w: Zeszyty naukowe akademii marynarki wojennej rok LII nr 2 (185) 2011], Kielce 2011, s. 125.

³ Załącznik do Uchwały Nr IX/135/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 czerwca 2019 roku, ROPS, Ocena zasobów pomocy społecznej województwa Wielkopolskiego za rok 2018, s. 79.

⁴ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, t.j. Dz. U. z 1991, nr 114, poz. 493.

⁵ Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/opieka-zdrowotna;3951318.html> (dostęp 26.03.2020).

Teleopieka – usługa świadczona na odległość, wykorzystująca nowoczesne technologie, której celem jest zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych, chorych, niepełnosprawnych;⁶

Usługi opiekuńcze – jedna z form pomocy udzielana w ramach systemu wsparcia socjalnego, z której mogą korzystać osoby z niepełnosprawnościami, osoby chore krótkoterminowo lub przewlekle, osoby starsze i samotne, osoby potrzebujące na co dzień pomocy innych osób niż członków rodziny. Są to usługi niepieniężne finansowane z pomocy społecznej, obejmujące pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych. Mogą być świadczone jako: usługi opiekuńcze zwykłe, specjalistyczne usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi albo w miejscu zamieszkania osoby korzystającej z tych usług albo w ośrodkach wsparcia m.in. środowiskowych domach samopomocy, klubach samopomocy czy dziennych domach pomocy;⁷

Usługi sąsiedzkie – obejmują pomoc i wsparcie osób starszych, niesamodzielnych i schorowanych w podstawowych czynnościach dnia codziennego. Pomoc ta może być udzielana w miejscu zamieszkania oraz poza nim. Są częścią katalogu usług opiekuńczych;⁸

Usługi społeczne – forma świadczeń polegająca m.in. na działaniach polegających na bezpośrednim zaspokojeniu potrzeb, lecz nie wytworzeniu dóbr. Ujęcie wąskie – obejmuje szereg czynności, które wywierają wpływ na jednostki społeczeństwa, zawiera w sobie takie usługi jak edukacja, usługi opieki zdrowotnej, mieszkaniowe itp. Według ujęcia szerokiego usługi społeczne to usługi świadczone w naturze, obejmujące swoim zasięgiem przede wszystkim usługi związane z opieką nad dziećmi, niepełnosprawnymi;⁹

Wsparcie społeczne – wszelka pomoc na rzecz jednostki lub grupy, w sytuacjach trudnych, stresowych, przełomowych, których jednostka czy grupa samodzielnie nie byłaby w stanie przezwyciężyć;¹⁰

Geriatrya – dział gerontologii (nauka o biologicznych przyczynach i skutkach starzenia się człowieka) zajmujący się chorobami wieku starczego. Głównym celem działań

⁶ Kilan J., Ćwirlej-Sozańska A., Wiśniowska-Szurlej A., Pawlak K., Sozański B., Wilmowska-Pietruszyńska A., Teleopieka jako skuteczne rozwiązanie w obliczu zjawiska wzrastającego zapotrzebowania na opiekę długoterminową [w: Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania. Nr I/2018(26)], Rzeszów 2018, s. 145-148.

⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, t.j. Dz. U. 2004, nr 64, poz. 593.

⁸ Głuszcak B., Miżejewski C., Usługi sąsiedzkie jako część katalogu usług opiekuńczych, Warszawa 2010, s. 4-11.

⁹ Szarfenberg R., Polityka społeczna i usługi społeczne, Warszawa 2010, s. 3-8.

¹⁰ Kawula S., Wsparcie społeczne [w: Elementarne pojęcie pedagogiki społecznej i pracy socjalnej], Warszawa 1999, s. 338.

geriatrycznych jest zapobieganie patologiom starszego wieku oraz ustalania sposobów leczenia chorób wieku podeszłego i zapobiegania im;¹¹

Debata oksfordzka – rodzaj debaty, która ma dokładnie ustalony przebieg, której zadaniem jest dyskusja nad tezą jej przeciwników i obrońców, którzy są wybierani przez moderatora debaty. W tej formie dyskusji zabrania się wyśmiewania innych mówców oraz wszelkich innych niekulturalnych zachowań, a każdy mówca ma ustalony czas i kolejność wypowiedzi;¹²

Wiedza know-how – (z ang. wiedzieć) to przede wszystkim wiedza „jak robić”, to inaczej zbiór wiedzy umiejętności oraz możliwości do wykonywania konkretnych czynności dla uzyskania pożądanego efektu, który nie jest powszechnie znany i dostępny. To także posiadanie wiedzy specjalistycznej oraz zwykłych czynności manualnych. Określa się tym mianem także zespół doświadczeń, wiedzy technicznej i pozatechnicznej, które mają charakter poufny.¹³

¹¹Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/geriatria;3905059.html> (dostęp 26.03.2020).
oraz <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/gerontologia;3905100.html> (dostęp 26.03.2020).

¹²http://www.ue.wroc.pl/p/promocja/plan_debaty.pdf (dostęp 26.03.2020).

¹³<https://www.karierawfinansach.pl/baza-wiedzy/sloownik-pojec/know-how-co-oznacza-pojecie-know-how> (dostęp 26.03.2020).

Szanowni Państwo,

Przedstawiamy Państwu dokument strategiczny Stowarzyszenia Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej pn. „**Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027**”. Horyzont czasowy dokumentu sięga siedmiu lat, w ramach których zarysowana została droga przemian w Aglomeracji, w zakresie prowadzenia działań na rzecz osób starszych, Seniorów.

Polityka Senioralna stanowić ma uszczegółowienie oraz rozwinięcie celów i działań zapisanych w regionalnych politykach społecznych, w tym politykach senioralnych.

Nadanie priorytetowej rangi rozwoju Aglomeracji w kierunku zagospodarowania potencjału osób starszych wynika z procesów demograficznych, jak i wizji rozwoju obszaru aglomeracyjnego, pozwalającego sprostać oczekiwaniom osób starszych.

W dokumencie tym stwierdza się, iż strategicznym celem Stowarzyszenia jest Polityka społeczno-senioralna oraz działania sprzyjające i zapobiegające wykluczeniu i utracie samodzielności przez osoby starsze.

Nasze cele będzie można zrealizować m.in. poprzez prężnie funkcjonujące Stowarzyszenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej jako ośrodka Aglomeracyjnego, a w szczególności poprzez:

- ✓ sprawdzoną współpracę opartą na realizacji zadań w sferze ekonomicznej, społecznej oraz inwestycyjnej,
- ✓ aglomeracyjne podejście rozwijane w wymiarze wewnętrznym, polegające na integracji i współpracy powiatów, gmin i miast Aglomeracji oraz wymiarze międzynarodowym, budującym pozycję wobec jednostek o podobnym potencjale,
- ✓ kapitał społeczny zwiększany na poziomie aglomeracyjnym oraz lokalnym poprzez wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców,
- ✓ otwartość i innowacyjność w potencjale transferu aktualnej wiedzy i nowych technologii budujących gospodarcze znaczenie obszaru skupionego w otoczeniu miast: Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego.

Sukces postawionych przed nami celów jest możliwy do osiągnięcia dzięki włączeniu w realizację niniejszego dokumentu m.in. wielu instytucji, organizacji czy stowarzyszeń społecznych oraz ścisłej współpracy gmin, miast i powiatów tworzących Stowarzyszenie Aglomeracja Kalisko-Ostrowska.

Ewa Milewska
Dyrektor Biura

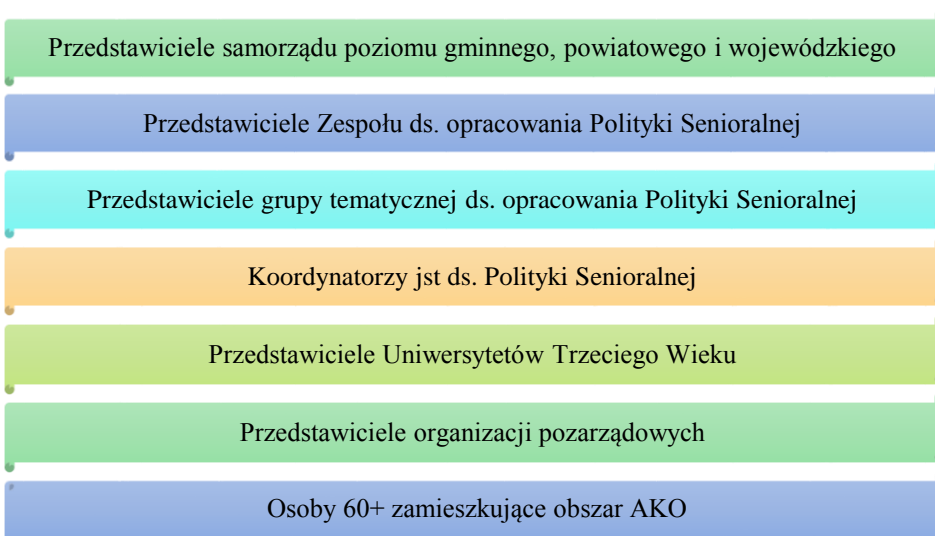
WPROWADZENIE

Proces starzenia się ludności polegający na wzroście odsetka osób starszych w populacji dotyczy całego naszego kraju, w zróżnicowanym stopniu. Są bowiem regiony stosunkowo młode demograficznie oraz ponadprzeciętnie demograficznie stare. Region Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej mieści się w kategorii regionów o wolniejszym procesie starzenia się społeczeństwa.¹⁴

Stowarzyszenie Aglomeracja Kalisko-Ostrowska przygotowuje się na wszelkie następstwa pozytywne i negatywne zmian wynikających z prognoz demograficznych. Prognozy opisywane przez demografów oraz stan zdrowia osób starszych uzasadniają działania na rzecz poprawy jakości życia Seniorów. Priorytetem będzie podejmowanie działań, które zwiększają szanse na prowadzenie życia aktywnego, niezależnego i samodzielnego. W tym celu konieczne jest stworzenie systemu wzajemnie powiązanych działań gmin i instytucji skierowanych do Seniorów oraz ich rodzin. Realizacja pomocy powinna być zorganizowana w najistotniejszych obszarach dotyczących życia i funkcjonowania osób starszych w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

Istotą tworzenia Polityki Senioralnej jest partycypacja społeczna pomiędzy podmiotami publicznymi, tj. samorządami miast, gmin, powiatów, organizacjami pozarządowymi, środowiskiem naukowym oraz osobami prywatnymi, głównie osobami starszymi.

Przy tworzeniu Polityki Senioralnej AKO na lata 2020-2027 uczestniczą w szczególności następujące podmioty:

Źródło: Opracowanie własne.

¹⁴ MRPiPS, Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2017, s. 234.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Przedmiotowy dokument jest efektem szczegółowej diagnozy potrzeb osób starszych, która była opracowywana przez ostatnie 2 lata (rok 2018 i 2019) oraz prac Zespołu ds. Polityki Senioralnej (Zespół), działającego przy Biurze Stowarzyszenia Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. Najważniejsze elementy niniejszego dokumentu były realizowane, opracowane we współpracy ze środowiskiem osób starszych oraz ekspertami w dziedzinie polityk dla Seniorów, w poszczególnych gminach Aglomeracji.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027 ma na celu przede wszystkim:

- ✓ integrację środowiska osób starszych,
- ✓ pobudzanie aktywności Seniorów w życiu społecznym,
- ✓ zapewnienie bezpieczeństwa i zdrowia Seniorów,
- ✓ rozwijanie partycypacji społecznej i obywatelskiej Seniorów,
- ✓ podejmowanie działań na rzecz poprawy jakości życia osób starszych zgodnie z możliwościami i potrzebami tych osób.

Do głównych zadań powołanego Zespołu ds. Polityki Senioralnej należało podejmowanie opinii oraz działań z zakresu aktywizacji i podnoszenia jakości życia środowisk senioralnych, przeciwdziałanie wykluczeniu osób starszych, analiza sytuacji wielkopolskich i aglomeracyjnych Seniorów, definiowanie celów Polityki Senioralnej, rekomendowanie zadań dla realizowanej w regionie Polityki Senioralnej oraz określanie potrzeb środowiska Seniorów tak istotnych w obecnych czasach, a w szczególności:

- ✓ diagnozowanie oraz analiza stanu zaspokojenia potrzeb w zakresie usług na rzecz osób starszych na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej,
- ✓ wypracowanie standardów usług dotyczących pomocy osobom starszym,
- ✓ prowadzenie spraw związanych ze zlecaniem realizacji zadań publicznych z zakresu działań Zespołu,
- ✓ podejmowanie inicjatyw zwiększających współpracę międzygminną z zakresu działań Zespołu,
- ✓ współpraca z organizacjami pozarządowymi, tj. podmiotami wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, a także z innymi instytucjami w realizacji zadań publicznych w zakresie działania Zespołu.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Zespół został podzielony na obszary tematyczne, skupiające szerokie spektrum spraw dotyczących życia Seniorów, stanowiące wytyczne do dalszych opracowań. Przedstawione poniżej obszary tematyczne dotyczą zmiany statusu osób starszych w sferze poprawy infrastruktury, wsparcia społeczności osób starszych w zakresie usług społecznych i usług zdrowotnych, partycypacji społecznej, obywatelskiej oraz zatrudnienia, komunikacji i informacji.

Tabela nr 1. Obszary tematyczne dotyczące infrastruktury.

DZIAŁ		
Przestrzeń publiczna i budynki przyjazne starzeniu	Transport publiczny	Mieszkalnictwo przyjazne starzeniu
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Miejsce zamieszkania a czystość i normy poziomu hałasu; ✓ Utrzymanie terenów zielonych; ✓ Miejsca do siedzenia w przestrzeni publicznej; ✓ Stan techniczny chodników; ✓ Przejścia dla pieszych i infrastruktura drogowa; ✓ Przyjazne ścieżki rowerowe; ✓ Dostępne windy, podjazdy, poręcze w budynkach użyteczności publicznej; ✓ Publiczne toalety; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Przystępność cenowa transportu; ✓ Niezawodność i częstotliwość; ✓ Łatwość planowania celów podróży; ✓ Pojazdy przyjazne osobom starszym; ✓ Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami; ✓ Miejsca z pierwszeństwem dla osób starszych; ✓ Kompetencje kierowców; ✓ Bezpieczeństwo i wygoda; ✓ Infrastruktura przystanków; ✓ Informacja na temat transportu; ✓ Transport społeczny; ✓ Parkingi dla osób starszych; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Niezbędne i niedrogie podstawowe usługi; ✓ Projektowanie mieszkań dostosowanych do potrzeb Seniorów; ✓ Możliwość modyfikacji - przystosowania budynków do potrzeb osób starszych; ✓ Usługi pomagające w utrzymaniu mieszkania; ✓ Integracja mieszkańców; ✓ Możliwości mieszkaniowe dla osób niepełnosprawnych; ✓ Poziom bezpieczeństwa środowiska lokalnego do życia;

Zródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zebranych podczas warsztatów Zespołu ds. Polityki Senioralnej.

Tabela nr 2. Obszary tematyczne dotyczące wsparcia społeczności i usług zdrowotnych.

DZIAŁ
Usługi społeczne i służba zdrowia
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozmieszczenie służby zdrowia; ✓ Informacje na temat usług społecznych; <ul style="list-style-type: none"> ✓ Opieka domowa; ✓ Dzielne Domy Seniora; ✓ Wsparcie usług wolontariatu; ✓ Dostępność usług profilaktyki zdrowotnej; <ul style="list-style-type: none"> ✓ Opieka wytchnieniowa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zebranych podczas warsztatów Zespołu ds. Polityki Senioralnej.

Tabela nr 3. Obszary tematyczne dotyczące partycypacji społecznej, szacunku i inkluzji społecznej, partycypacji obywatelskiej i zatrudnienia, komunikacji i informacji.

DZIAŁ	
Partycypacja społeczna	Szacunek i inkluzja społeczna
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Przystępność wydarzeń i aktywności; ✓ Zróżnicowanie aktywności dla potrzeb osób starszych; ✓ Promocja aktywności dla Seniorów; <ul style="list-style-type: none"> ✓ Przeciwdziałanie izolacji; ✓ Zaangażowanie nieaktywnych Seniorów; ✓ Integracja ze społecznością lokalną; ✓ Działalność międzypokoleniowa; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Badanie potrzeb osób starszych; ✓ Budowanie pozytywnego wizerunku starości; ✓ Relacje międzypokoleniowe i rodzinne; <ul style="list-style-type: none"> ✓ Edukacja o starości; ✓ Włączanie osób starszych w społeczność lokalną; <ul style="list-style-type: none"> ✓ Włączenie ekonomiczne;

DZIAŁ	
Partycypacja obywatelska i zatrudnienie	Komunikacja i informacja
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwój możliwości wolontariatu; <li style="padding-left: 20px;">✓ Polityka zatrudnienia; ✓ Dostępność do szkoleń i możliwości przekwalifikowania się; ✓ Dostępność do miejsc pracy; ✓ Stanowiska pracy dostosowane do osób z ograniczeniami; ✓ Przedsiębiorczość Seniorów. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tworzenie uniwersalnego systemu komunikacji ze środowiskiem Seniorów; <li style="padding-left: 20px;">✓ System komunikacji ustnej; ✓ System informacji tekstowej; <li style="padding-left: 20px;">✓ Klarowny, prosty język; ✓ Dostępność cyfrowa - do komputera z połączeniem internetowym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zebranych podczas warsztatów Zespołu ds. Polityki Senioralnej.

Niniejszy dokument zakłada uporządkowanie treści w kilku warstwach – od celów nadrzędnych do propozycji konkretnych działań i zadań przewidzianych do realizacji, uwzględniających zarówno utrwalone rozwiązania jak i innowacyjne dobre praktyki. W niniejszej publikacji zostały przedstawione cele główne i operacyjne oraz obszary interwencji zaplanowane do realizacji na rzecz poprawy jakości życia Seniorów na terenie Aglomeracji. Publikacja składa się z ośmiu rozdziałów, podsumowania, bibliografii i źródeł informacji.

Rozdział pierwszy poświęcony jest ogólnej charakterystyce osób starszych, Polityce Senioralnej. Przedstawiono w nim definicje tego pojęcia, zakres przedmiotowy i podmiotowy. W rozdziale tym scharakteryzowano również instrumenty Polityki Senioralnej z uwzględnieniem specyfiki środków działania samorządów powiatowych i gminnych oraz miast Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, wskazano także na potencjalne źródła finansowania działań Polityki Senioralnej.

W rozdziale drugim dokonano przeglądu dokumentów programowych z zakresu Polityki Senioralnej, społecznej, funkcjonujących na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, a także analizy krajowych i wojewódzkich dokumentów strategicznych powiązanych z Polityką Senioralną.

Rozdział trzeci ma charakter diagnostyczny. Przeprowadzono w nim analizę demograficzną Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, zbadano również te elementy sytuacji demograficznej, które mają ścisły związek z Polityką Senioralną i procesem starzenia się ludności.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

W rozdziale czwartym przedstawiono misję i wizję Polityki Senioralnej AKO, dzięki której nakreślone zostały rezultaty, do osiągnięcia których należy dążyć poprzez poprawę jakości życia osób po 60. roku życia.

Rozdział piąty zawiera założenia oraz cele główne i szczegółowe Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

W rozdziale szóstym dokonano przeglądu podmiotów, które powinny uczestniczyć we wdrażaniu działań na rzecz osób starszych.

Siódmy rozdział poświęcony został celom głównym i operacyjnym oraz obszarom interwencji, które należy realizować aby osiągnąć założone cele. Część z nich opatrzone mianem „dobrych praktyk”. Każdemu z zadań towarzyszy opis form ich realizacji oraz wskazania dotyczące podmiotów wykonujących zadania, jak również mechanizmy koordynacji ich działalności.

Ostatni i zarazem kończącym Politykę Senioralną rozdział poświęcony jest ewaluacji i monitoringowi. W ramach monitoringu przedstawiono zestaw wskaźników monitorujących realizację działań oraz opisano proces ewaluacji dokumentu, którą należy przeprowadzić na zakończenie realizacji dokumentu zgodnie z przyjętą metodologią.

Dokument zakończony jest spisem literatury oraz źródłem informacji, spisami tabel, wykresów, map i rysunków.

ROZDZIAŁ 1.

POLITYKA SENIORALNA – OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA

1.1. Definicja.

W uchwale Nr 238 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 roku zaproponowana została po raz pierwszy urzędowa definicja pojęcia **Polityka Senioralna**,¹⁵ która została określona jako ogół celowych działań organów administracji publicznej wszystkich szczebli oraz innych organizacji i instytucji, które realizują zadania i inicjatywy kształtujące warunki godnego i zdrowego starzenia się¹⁶. W innym miejscu tejże uchwały stwierdzono, że Polityka Senioralna rozumiana jest szeroko jako ogół działań w okresie całego życia człowieka, prowadzących do zapewnienia warunków wydłużania aktywności, zarówno zawodowej, jak i społecznej oraz samodzielnego, zdrowego, bezpiecznego i niezależnego życia osób starszych, zaś jej zadaniem będzie wspieranie i zapewnienie możliwości aktywnego starzenia się w zdrowiu oraz możliwości prowadzenia w dalszym ciągu samodzielnego, niezależnego i satysfakcjonującego życia nawet przy pewnych ograniczeniach funkcjonalnych.¹⁷

W uchwale Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) z dnia 14 lutego 2017 roku, rządowe pojęcie polityki senioralnej zastąpiono polityką społeczną wobec osób starszych.¹⁸

Dnia 26 października 2018 roku Rada Ministrów podjęła uchwałę Nr 161 w sprawie przyjęcia dokumentu „Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo. Uczestnictwo. Solidarność”¹⁹. W uchwale tej, politykę społeczną zdefiniowano jako celowe, długofalowe i systemowe oddziaływanie państwa oraz innych podmiotów publicznych i niepublicznych na kształtowanie warunków prawnych, ekonomicznych oraz społecznych w celu tworzenia osobom starszym korzystnej dla nich sytuacji życiowej, dostosowanej do zmieniających się wraz z wiekiem potrzeb

¹⁵ Uchwała Nr 238 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej na lata 2014-2020, Warszawa 2014, poz. 118.

¹⁶ Uchwała Nr 238 RM, s. 4.

¹⁷ Uchwała Nr 238 RM, s. 6.

¹⁸ Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r., poz. 260.

¹⁹ Uchwała Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo. Uczestnictwo. Solidarność.

społecznych, ekonomicznych oraz opieki i ochrony zdrowia w każdym okresie życia osoby w starszym wieku.²⁰

Uchwałą Nr XXXIX/772/13 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 listopada 2013 roku został przyjęty Wielkopolski Program na Rzecz Osób Starszych do 2020 roku. Program precyzuje najważniejsze kierunki polityki społecznej województwa w obszarze wsparcia osób starszych do 2020 roku. Dokument ten jest doprecyzowaniem zapisów Strategii Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku w obszarze działań na rzecz osób starszych, co jednocześnie jest także dopełnieniem zapisów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Podstawowym dokumentem o znaczeniu strategicznym dla Wielkopolski jest przyjęta uchwała w sprawie przyjęcia strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku Nr XVI/287/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 stycznia 2020 roku – Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku.²¹ Strategia ta uwzględnia nowe uwarunkowania rozwojowe Wielkopolski i pojawiające się nowe zjawiska, wynikające m.in. z sytuacji demograficznej regionu, zawiera szereg istotnych elementów dotyczących środowiska osób starszych zawartych w obrębie kluczowego dla Wielkopolski – Wyzwanie 3. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych. Zakres Wyzwanie 3. uszczegółowione zostało w Strategii w postaci celu strategicznego 2. Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych i celów operacyjnych, a mianowicie:

- 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie;
- 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom;
- 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu.

Wspólnym założeniem dla polityki regionalnej w tej dziedzinie jest wykorzystanie istniejących endogennych potencjałów społecznych Wielkopolan niedopuszczających do marginalizacji i wykluczenia jakiegokolwiek grupy społecznej mieszkańców (w tym ze względu na wiek) oraz wspieranie aktywizacji społecznej i zawodowej Seniorów.

²⁰ Uchwała Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO-UCZESTNICTWO-SOLIDARNOŚĆ, Warszawa. 2018, s. 5 i s. 10.

²¹ Uchwała nr XXXIX/772/13 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 listopada 2013 roku, Wielkopolski Program na rzecz osób starszych do roku 2020, Poznań 2013, s. 8.

1.2. Zakres przedmiotowy Polityki Senioralnej.

Biorąc pod uwagę założenia rządowej Strategii polityki społecznej wobec osób starszych z dnia 26 października 2018 r.²² oraz priorytety zawarte w Wielkopolskim Programie na Rzecz Osób Starszych do roku 2020, a także zadania zawarte w dokumentach samorządów jednostek terytorialnych wchodzących w skład Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej zakłada się, że zakres przedmiotowy Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027 obejmować będzie następujące dziedziny życia społecznego:

1. zatrudnienie,
2. bezpieczeństwo ekonomiczne,
3. zdrowie,
4. opiekę, w tym opiekę długoterminową,
5. kształtowanie przestrzeni publicznej,
6. czas wolny, w tym m.in. kulturę, aktywność społeczną,
7. edukację.

Rysunek 1. Zakres przedmiotowy Aglomeracyjnej Polityki Senioralnej.

Źródło: Opracowanie własne.

²² Uchwała nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030.BEZPIECZEŃSTWO-UCZESTNICTWO-SOLIDARNOŚĆ M.P. 2018, poz. 1169.

1.3. Zakres podmiotowy Polityki Senioralnej.

Ważnym elementem podejścia do problematyki osób starszych jest podmiotowe ujęcie tej kwestii społecznej. Kim jest Senior? Słowo kojarzone jest z osobami starszymi. W Polsce nie ma jednoznacznej definicji Seniora. Ustawa o osobach starszych - Seniorach określa, iż osoba starsza to taka, która ukończyła 60 rok życia.²³

Psychologiczna koncepcja cyklu życia stworzona przez E. Eriksona²⁴ dzieli życie jednostki na osiem etapów, a ostatnim z nich jest późna dorosłość, która zaczyna się w wieku 60-65 lat. Należy zaznaczyć, że podział ostatniego etapu życia człowieka ulega zmianie wraz z wydłużaniem się życia oraz poprawą jego jakości w zbiorowości osób starszych.

Obecnie w literaturze anglosaskiej stosuje się podział starości na trzy fazy:

- ✓ młodzi starzy (young old) – osoby w wieku 60/65–74 lata,
- ✓ starzy starzy (old old) – osoby w wieku 75–84 lata,
- ✓ najstarsi starzy (theoldest old) – osoby w wieku 85 lat i więcej.²⁵

„Młodzi starzy” to osoby najczęściej jeszcze w pełni sprawne, zarówno fizycznie, jak i psychicznie. Osoby zaliczane do kategorii „starzy starzy”, to osoby wymagające pomocy w wykonywaniu niektórych czynności dnia codziennego, takich jak np. zakupy, sprzątanie, czy pranie ubrań. „Najstarsi starzy” potrzebują stałej pomocy przy wykonywaniu większości czynności, osoby w tym wieku są potencjalnymi klientami instytucjonalnych form pomocy.

Programy Polityki Senioralnej Członków Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej obejmują swoim zakresem przedmiotowym przede wszystkim zadania związane z utrzymaniem aktywności oraz aktywizacją zawodową jak i przygotowaniem do starości, dlatego w Polityce Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej wyróżniono cztery zbiorowości, w stosunku do których przygotowana zostanie zróżnicowana i dostosowana do potrzeb oferta programowa. Zbiorowości te obejmują:

- ✓ osoby będące w wieku między 50 a 59 (kobiety) lub 64 (mężczyźni) – osoby aktywne zawodowo lub bierne zawodowo w wieku przedemerytalnym,

²³ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych, t.j. Dz. U. z 2015, poz. 1705 ze zm.

²⁴ Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2012, s. 15.

²⁵ Kijak R.J., Szarota Z., Starość. Między diagnozą a działaniem, Warszawa 2013, s.14.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

- ✓ osoby będące w wieku 60/65 – 74 lata – osoby samodzielne we wczesnym wieku emerytalnym,
- ✓ osoby w wieku 75-84 lat – częściowo samodzielne,
- ✓ osoby w wieku 85 lat i więcej – osoby o znacznej ograniczonej samodzielności.

W Polityce Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej uwzględniono osoby będące w wieku przedemerytalnym, aktywne lub biernie zawodowo, czyli osoby znajdujące się na „przedpolu starości”, ale które zgodnie z uchwałą Rady Ministrów Nr 238 z dnia 24 grudnia 2013 r. – Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020, brano pod uwagę w opisie wybranych celów i zadań.²⁶

Podział zbiorowości senioralnej na cztery kategorie związany jest z zadaniami i celami kreowanej Polityki Senioralnej dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

Osoby w wieku przedemerytalnym to osoby względnie zdrowe i sprawne. Część z nich jest aktywna zawodowo (pracuje lub poszukuje pracy), a pozostali są bierni zawodowo z różnych przyczyn. Wśród tej grupy osób można wyróżnić takie, które nie mogą wejść na rynek pracy oraz takie, w przypadku których działania aktywizujące mogą odnieść skutek w postaci podjęcia pracy zarobkowej. Do obu tych grup powinny być skierowane działania mające na celu przygotowanie do starości. W 2018²⁷ roku na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej mieszkało ok. 70 tys. osób w wieku 50-64 lata.

Osoby samodzielne będące we wczesnym wieku emerytalnym są filarem zbiorowości i powinny być współwykonawcami celów i zadań Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. Z tej grupy powinny wywodzić się osoby zaangażowane w działalność wolontariatu. W 2018²⁸ roku na terenie Aglomeracji mieszkało 38,5 tys. osób w wieku 65-74 lata.

Osoby w wieku 75-84 lat stanowią grupę osób częściowo niesamodzielnych. Jest to grupa najbardziej zróżnicowana wewnątrz. O ile młodszy członkowie tej grupy powinni być adresatami działań mających na celu podtrzymanie ich samodzielności i sprawności, o tyle osoby należące do starszych roczników w coraz większym stopniu powinny móc korzystać z rozmaitych form wsparcia, w celu zachowania samodzielności

²⁶ Uchwała Nr 238 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020, Warszawa 2014, poz. 118.

²⁷ bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/teryt stan na 2018 r., (dostęp 26.03.2020).

²⁸ Ibidem.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

na miarę wynikających ze stanu zdrowia możliwości. W 2018²⁹ rok w tej grupie wiekowej na terenie Aglomeracji mieszkało 17,5 tys. osób.

Osoby w wieku 85+ lat i więcej to osoby o znacznie ograniczonej samodzielności. Tę grupę wspierają instytucje w postaci domowej pomocy społecznej, zakłady opiekuńcze lub też zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, stanowiące na terenie Aglomeracji reprezentację 7 tys. osób.

Polityka społeczna nie może jednak bazować wyłącznie na jednym wskaźniku demograficznym jakim jest wiek. Jej wdrożenie powinno uwzględniać zróżnicowanie populacji osób starszych ze względu m. in. na:

- ✓ stan zdrowia,
- ✓ sprawność fizyczną i mentalną,
- ✓ stopień samodzielności,
- ✓ sytuację środowiskową (rodzina i najbliższe otoczenie), zamieszkiwanie samotne lub z innymi członkami gospodarstwa domowego,
- ✓ sytuację materialną i bytową,
- ✓ uwarunkowania na rynku pracy,
- ✓ poziom wykształcenia,
- ✓ miejsce zamieszkania wg podziału na tereny wysoko i nisko zurbanizowane.³⁰

1.4. Instrumenty Polityki Senioralnej.

Polityka Senioralna nie powinna kojarzyć się z marginalizacją i wykluczeniem, ale z potencjałem tkwiącym w ludziach starszych. Dlatego należy stosować różnego rodzaju instrumenty, aby zapobiec takim zjawiskom. Poniżej wymieniono kilka z nich.

Kategorie instrumentów Polityki Senioralnej.

- ✓ Instrumenty normatywne - przepisy prawne, dokumenty programowe,
- ✓ Instrumenty ekonomiczne – usługi, świadczenia finansowe i rzeczowe,
- ✓ Instrumenty informacyjne – szkolenia, kampanie informacyjne,
- ✓ Instrumenty infrastrukturalne – placówki pomocy społecznej, UTW, Kluby Seniora, przestrzeń publiczna,

²⁹ Tamże.

³⁰ Uchwała Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r., poz. 1169, s.13.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

- ✓ Instrumenty kadrowe – administracja publiczna, samorządowcy,
- ✓ Instrumenty organizacyjne – rady seniorów, organizacje społeczne.³¹

Polityka Senioralna jest częścią nie tylko polityki społecznej, ale również jest elementem innych polityk publicznych. Ze względu na jej charakter najłatwiej realizowane są instrumenty na najniższych szczeblach, na poziomie regionu, tj. na terenach miejskich i gminnych.

Przedstawione poniżej tabele wskazują instrumenty specyficzne dla poszczególnych poziomów realizacji Polityki Senioralnej. Wskazana lista instrumentów nie jest kompletna, ale może okazać się przydatna przy tworzeniu nowych instrumentów Polityki Senioralnej.

Tabela nr 4. Instrumenty Polityki Senioralnej na poziomie powiatu.

Typ instrumentu	Instrument	Obszary oddziaływania	Uwagi
Normatywny	Regulacje prawne dotyczące społeczeństwa obywatelskiego i udziału osób starszych w życiu społecznym.	Cała Polityka Senioralna.	Akty prawa ustanowione przez organy samorządu w konsultacji z reprezentacją Seniorów i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych.
Ekonomiczny Infrastrukturalny Kadrowy	Specjalistyczne usługi opiekuńcze.	Pomoc społeczna i integracja społeczna, polityka zatrudnienia.	Realizowane w skali lokalnej, organizowane i finansowane z budżetu samorządu powiatu i gminnego.
Ekonomiczny Infrastrukturalny Kadrowy	Usługi społeczne świadczone na rynku pracy (edukacja, uczenie się przez całe życie, pomoc w łączeniu obowiązków zawodowych i rodzinnych).	Polityka zatrudnienia.	Niezbędna ścisła współpraca z powiatowymi urzędami pracy oraz systematyczny monitoring ich działań.
Ekonomiczny Infrastrukturalny Kadrowy	Infrastruktura edukacyjna na poziomie ponadpodstawowym w celu kontynuowania sformalizowanej edukacji przez osoby w wieku 50+.	Polityka edukacyjna, polityka zatrudnienia.	Działanie podejmowane w celu poprawy szans zatrudnienia starszych pracobiorców.

³¹ Szatur-Jaworska B., Polityka społeczna wobec starzenia się ludności - Instrumenty służące zaspokajaniu poszczególnych grup potrzeb w polityce społecznej wobec starości – Studia Oeconomica Posnaniensia, 2016, nr 4, s.19-23.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Informacyjny	Raport o sytuacji osób starszych w powiecie i gminie.	Cała Polityka Senioralna.	Opracowany przez ekspertów, przynajmniej raz w roku w czasie realizacji, powinien być wskazówką do działania na przyszłość.
Organizacyjny	Powiatowe i gminne porozumienie Rad Seniorów, organizacji seniorskich oraz innych organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych.	Cała Polityka Senioralna.	Samorządy powiatowe AKO stwarzają warunki dla uformowania się takich gremiów.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela nr 5. Instrumenty Polityki Senioralnej na poziomie miasta i gminy.

Typ instrumentu	Instrument	Obszar oddziaływania	Uwagi
Normatywny	Dokumenty prawne dotyczące społeczeństwa obywatelskiego i udziału osób starszych w życiu społecznym.	Cała Polityka Senioralna.	Akty prawa stanowione przez organy samorządu w konsultacji z reprezentacją Seniorów (miejskie, gminne Rady Seniorów), środowiskami Seniorów oraz organizacjami zrzeszającymi Seniorów i działającymi na rzecz osób starszych.
Ekonomiczny Infrastrukturalny Kadrowy	Usługi: opiekuńcze, półstacjonarne, bytowe.	Pomoc społeczna i integracja społeczna, polityka zatrudnienia.	Dotyczy wsparcia zatrudnienia opiekunów rodzinnych, Dzielne domy pobytu, Kluby Seniora, m.in. program Senior+, usługi bytowe współfinansowane z budżetu samorządu.
Ekonomiczny	Pieniężne świadczenia społeczne, ulgi, zniżki, dopłaty.	Pomoc społeczna i integracja społeczna, polityka kulturalna, mieszkaniowa.	Wprowadzenie dodatkowych świadczeń w ramach fakultatywnych zadań własnych miast i gmin. Ulgi uzależnione od sytuacji dochodowej, wieku Beneficjenta.
Informacyjny Kadrowy Infrastrukturalny	Infrastruktura społeczna, działania edukacyjne, usługi społeczne.	Kształtowanie środowiska zamieszkania, profilaktyka zdrowotna, integracja społeczna, polityka edukacyjna, kulturalna, organizacja czasu wolnego.	Infrastruktura powinna być dostępna dla wszystkich mieszkańców w ramach wspólnej przestrzeni zamieszkania. Ochrona konsumentów, bezpieczeństwo fizyczne, tworzenie UTW, Klubów Seniora realizujących cele edukacyjne i rekreacyjne, Polityka zdrowotna.

Źródło: Opracowanie własne.

Powyższe zestawienia pokazują, iż największym potencjał instrumentów finansowych znajduje się w dyspozycji miasta i gminy, dlatego bardzo ważne jest zachęcenie miast i gmin z terenu Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej do włączania się w realizację zintegrowanych działań na rzecz mieszkańców AKO, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych.

1.5. Źródła finansowania Polityki Senioralnej.

Polityka Senioralna realizowana będzie zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa przy udziale środków własnych Stowarzyszenia, samorządów powiatowych i gminnych oraz finansowania zewnętrznego, w tym środkami budżetu państwa i funduszami Unii Europejskiej.

Proponowane źródła finansowania zadań mogą zatem pochodzić między innymi z:

- ✓ Rządowego Programu Aktywności Społecznej Osób Starszych (ASOS) na lata 2014-2020 i lata następne,
- ✓ Rządowego Programu „Senior-WIGOR” przejętego uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 20.12.2016³² przez „Rządowy Program Wieloletni „Senior +”,
- ✓ Rządowego Programu Wieloletniego „Senior+”,
- ✓ Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, który przekazuje fundusze poprzez Korpus Solidarności oraz Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich, czy Fundusz Inicjatyw Obywatelskich,
- ✓ Środki własne samorządów gminnych i powiatowych,
- ✓ Środki Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego,
- ✓ Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- ✓ Środki organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, fundacji, itp.,
- ✓ Środki Unii Europejskiej.

³² Uchwała Nr 157 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Szczegóły dotyczące dofinansowania i zarazem finansowania zadań będą określone przez Biuro Stowarzyszenia przy współdziałaniu funkcjonującej na terenie AKO Aglomeracyjnej Rady Seniorów.

ROZDZIAŁ 2.

DOKUMENTY STRATEGICZNE ORAZ INNE DOKUMENTY PROGRAMOWE POWIĄZANE Z POLITYKĄ SENIORALNĄ AGLOMERACJI KALISKO-OSTROWSKIEJ

Cele zawarte w Polityce Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027 są spójne z celami określonymi w Strategii krajowej, w dokumentach programowych województwa oraz miast i gmin Aglomeracji.

2.1. Strategie i programy krajowe.

Polityka społeczna, w tym polityka osób starszych zawarta jest w kilku strategicznych dokumentach krajowych, a mianowicie:

2.1.1. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030).

W Strategii na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 zwraca się uwagę na potrzeby starszego pokolenia, gdyż starzejące się społeczeństwo wymagać będzie z jednej strony większych nakładów finansowych dla sektora „białej gospodarki”, z drugiej zaś rozwijania gałęzi tzw. „srebrnej gospodarki”, dzięki której poszerzy się zakres usług oraz asortyment produktów dla osób starszych, wszystko to zaś prowadzi do poprawy jakości i samodzielności życia, w tym dłuższej aktywności zawodowej.³³

2.1.2. Programie rządowym „Polityka społeczna wobec Osób Starszych 2030, BEZPIECZEŃSTWO-UCZESTNICTWO-SOLIDARNOŚĆ”.

Najważniejszym dokumentem dla Polityki Senioralnej na szczeblu krajowym jest rządowa strategia **Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO-UCZESTNICTWO-SOLIDARNOŚĆ**. Celem polityki wobec osób starszych jest podnoszenie jakości życia Seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa.³⁴

³³ Załącznik do Uchwały 157 Rady ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), poz. 260, s. 120.

³⁴ Uchwała Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. poz. 1169 w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO-UCZESTNICTWO-SOLIDARNOŚĆ, s. 5.

2.1.3. Rządowym Programie Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (ASOS).

Rządowy program Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (ASOS) również podejmuje tematykę osób starszych. W dokumencie tym zapisano, iż celem programu jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną. Program przyczynić ma się do pełniejszego korzystania z potencjału społeczno-zawodowego osób starszych, aby mogły one pełnić różne role społeczne w życiu publicznym.³⁵

2.1.4. Programie wieloletnim „Senior+” na lata 2015-2020.

Rządowy Program wieloletni „Senior+” na lata 2015-2020 zakłada finansowe wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu dziennych form wspierania osób starszych. Celem strategicznym Programu jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym Seniorów poprzez rozbudowę infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie miejsc w placówkach „Senior+”, przy dofinansowaniu działań jednostek samorządu w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”. Z kolei szczegółowym celem jest zapewnienie wsparcia Seniorom (osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+) przez umożliwienie korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji, w tym oferty prozdrowotnej, obejmujące także usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii, a także oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej, w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym. W ramach Programu udostępniana jest Seniorom infrastruktura pozwalająca na aktywne spędzanie wolnego czasu, a także zaktywizowanie i zaangażowanie Seniorów w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego.³⁶

2.1.5. Programie Dostępność Plus 2018-2025.

Celem Programu jest podniesienie jakości życia i zapewnienie niezależności życia wszystkich obywateli, w tym osób starszych i osób z trwałymi lub czasowymi ograniczeniami. Służyć temu ma poprawa dostępności przestrzeni publicznej, produktów

³⁵ Załącznik do Uchwały 237 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020, Monitor Polski Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej 2014, poz. 52, s. 9.

³⁶ Załącznik do Uchwały 157 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020, Monitor Polski Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej 2016, poz. 1254, s. 6.

i usług w aspekcie architektonicznym, informacyjnym i komunikacyjnym. Dokument uwzględnia potrzeby osób starszych, zakładając działania zapewniające wieloaspektowe, systemowe i skoordynowane działania. Ich celem jest podniesienie jakości i zapewnienie niezależności życia osób o szczególnych potrzebach, w tym osób starszych i osób z trwałymi lub czasowymi trudnościami w zakresie mobilności lub percepcji.³⁷

2.1.6. Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji.

Celem głównym Programu jest zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej. Cele Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 są komplementarne z Polityką Senioralną Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, między innymi w zakresie aktywności w życiu społecznym, bezpieczeństwa, dostępności do usług zdrowotnych, czy zapobiegania niepewności mieszkaniowej.³⁸

2.2. Strategie i programy województwa.

Problemy osób starszych są określone bezpośrednio lub pośrednio również w następujących wojewódzkich dokumentach programowych.

2.2.1. Wielkopolski Program na rzecz osób starszych do 2020 roku.

W Wielkopolskim Programie na rzecz osób starszych do 2020 roku celem operacyjnym bezpośrednio dedykowanym grupie osób starszych jest rozwój „srebrnego sektora” gospodarki. Wchodzi on w skład celu strategicznego - wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu. W ramach realizacji tego celu zwraca się uwagę m.in. na konieczność stworzenia koncepcji „srebrnego sektora” w Wielkopolsce oraz opracowania planu działań na rzecz jego rozwoju, a także na tworzenie instrumentów dla wsparcia przedsiębiorczości i innowacyjności „srebrnego sektora” gospodarki, czy wzmocnianie partnerstwa administracji z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz „srebrnego sektora”.³⁹

³⁷ www.miiir.gov.pl - dostepnosc.plus, (dostęp 17.03.2020).

³⁸ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013, s. 7.

³⁹ Uchwała Nr XXXIX/772/13 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z 25 listopada 2013 roku w sprawie przyjęcia Wielkopolskiego Programu na Rzecz Osób Starszych do 2020 roku, s. 8.

2.2.2. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku.

W Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku w obrębie Wyzwania 3. (Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych) ustanowiony został cel strategiczny 2. (Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych), którego elementami są cele strategiczne 2.1., 2.2., i 2.3. skierowane między innymi do środowiska osób starszych.

Podstawowym założeniem Strategii w tym zakresie jest przede wszystkim wsparcie oferty specjalistycznych usług adresowanych do grupy Seniorów, w ramach rozwoju „srebrnej gospodarki”. Samorząd Województwa deklaruje wsparcie aktywizacji osób starszych.⁴⁰

2.3. Strategie regionalne Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

Regionalna Polityka Senioralna jako wyodrębniona część regionalnej polityki rozwoju jest różnie traktowana. Zdaniem Marii Zrałek⁴¹, badającej ten problem, tę różnorodność można zaobserwować na kilku płaszczyznach. Po pierwsze, są regiony, które wpisują zadania związane ze wspieraniem Seniorów do strategii rozwoju, inne do wojewódzkich strategii w zakresie polityki społecznej. Po drugie, widoczne są dwa podejścia – problemy osób starszych są włączane do działań różnych wydziałów: opieki społecznej, zdrowotnej, transportu, kultury itp., albo powstają odrębne programy międzysektorowe dla tej grupy wieku. Podobnie jest na obszarze Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. Przedstawione poniżej dokumenty funkcjonujące na terenie Aglomeracji posiadają różnorodność działań, celów i zadań w przedmiocie badań.

2.3.1. Strategia rozwoju dla Miasta Kalisza na lata 2014-2024.

W Strategii rozwoju dla Miasta Kalisza na lata 2014-2024 w sferze społecznej, jednym z głównych celów jest zapewnienie komfortu życia ludziom starszym oraz tworzenie warunków do aktywnego udziału osób starszych w życiu społecznym. W zakresie edukacji szczególny jest cel wspierania działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu osób starszych poprzez zwiększenie świadomości społecznej w zakresie praw i uprawnień osób starszych. Kolejnym ważnym dokumentem jest Strategia

⁴⁰ Dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19.12.2005 r., s. 22.

⁴¹ Szukalski P., Czym jest Polityka Senioralna?, [w: Magazyn Polityka Senioralna nr 1], Bielsk 2016, <https://polityka.zaczyn.org/regionalna-polityka-senioralna/> (dostęp 26.03.2020).

rozwiązywania problemów społecznych dla Miasta Kalisza na lata 2016–2025,⁴² która wskazuje, iż celem polityki społecznej w odniesieniu do ludzi starych są działania, które planowo i kompleksowo będą wpływały na poprawę życia Seniorów, co może być dokonywane poprzez stwarzanie – obecnie i w przyszłości – warunków zaspakajania potrzeb ludzi starych oraz kształtowanie odpowiednich relacji pomiędzy starszym pokoleniem, a młodszymi generacjami, zapobiegania marginalizacji ludzi starych oraz kształtowania międzypokoleniowej solidarności.⁴³

Ważnym dokumentem przygotowanym przez Miasto Ostrów Wielkopolski jest:

2.3.2. Program działań Gminy Miasta Ostrów Wielkopolski na rzecz Seniorów na lata 2019-2023.

Dokument ten skierowany jest do mieszkańców powyżej 60. roku życia i ma na celu wzmocnienie aktywności społecznej i poprawę jakości życia ostrowskich Seniorów poprzez stworzenie i rozwijanie systemu ulg i preferencji, umożliwiających większy dostęp do różnorodnych produktów i usług oraz zachęcić do uczestnictwa w wydarzeniach społecznych, kulturalnych i sportowych.⁴⁴

2.3.3. Strategia Rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014-2021.

Celem strategicznym władz powiatu Kaliskiego w zakresie pomocy społecznej określonym w przedmiotowym dokumencie jest zwiększenie efektywności systemu pomocy społecznej. Potrzebna jest przede wszystkim szersza oferta wsparcia dla osób starszych, poprzez włączenie się we wszelkie inicjatywy na rzecz umacniania życia rodzinnego, które pojawiać się będą w najbliższych latach, na poziomie regionalnym i lokalnym.⁴⁵

Priorytetowym celem Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 jest usprawnienie systemu pomocy społecznej, który stworzy odpowiednie warunki życia dla rodzin, jej powstania, właściwego działania i spełniania przez nią wszystkich ważnych społecznie ról. Projektu częściowych programów możliwych do realizacji nie można traktować jako wykazu zadań do urzeczywistnienia, gdy mają one wydźwięk wskazań, w jakim ukierunkowaniu powinno

⁴² Uchwała NR XXI/265/2016 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 31 marca 2016 roku w sprawie przyjęcia Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla Miasta Kalisza na lata 2016–2025.

⁴³ Uchwała Rady Miejskiej Nr XLIX/651/2014 z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Kalisza na lata 2014-2024, s. 20.

⁴⁴ Załącznik do Uchwały Nr IV/31/2018 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego, Program działań Gminy Miasta Ostrów Wielkopolski na rzecz Seniorów, s. 14.

⁴⁵ Strategia Rozwoju Powiatu kaliskiego na lata 2014-2020, Kalisz 2014, s. 30.

iść planowanie operacyjne przy realizacji celów strategicznych. Działania Strategii ukierunkowane są na usprawnianie oraz wzmacnianie instrumentów lokalnej polityki społecznej. Niezbędne jest wspieranie i organizowanie Klubów Seniora, czy dziennych domów pobytu. Priorytetowe jest wspieranie i organizowanie Klubów Seniora, aktywizowanie osób niepełnosprawnych, współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą i opieką nad osobami niepełnosprawnymi i osobami starszymi.⁴⁶

2.3.4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Pleszewskiego 2016-2020.

W dokumencie tym, istotnym z punktu widzenia wdrażania Polityki Senioralnej AKO jest cel strategiczny IV: Wzrost zakresu pomocy dla osób starszych i schorowanych – profilaktyka. Misją Strategii jest aktywna polityka społeczna regionu Powiatu Pleszewskiego, a w szczególności polityka skierowana na potrzeby osób starszych w zakresie profilaktyki zdrowotnej, aktywizacji Seniorów, a także rozbudowy infrastruktury i rozwoju systemu opieki nad osobami starszymi, samotnymi i długotrwale chorymi.⁴⁷

2.3.5. Program Polityki Senioralnej w Gminie i Mieście Nowe Skalmierzyce na lata 2019-2023.

Program Polityki Senioralnej Gminy i Miasta Nowe Skalmierzyce na lata 2019-2023 jest pierwszym w dziejach samorządu Nowych Skalmierzyc dokumentem ujmującym w sposób kompleksowy tematykę i problematykę osób starszych i Seniorów. Na potrzeby dokumentu Polityka Senioralna rozumiana jest szeroko jako ogół działań prowadzących do zapewnienia warunków dla wydłużenia aktywności, zarówno zawodowej, jak i społecznej oraz samodzielnego, zdrowego, bezpiecznego i niezależnego życia osób starszych.⁴⁸

2.3.6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Ostrów Wielkopolski na lata 2016-2022.

We wskazanym dokumencie jeden z przedstawianych celów strategicznych jest bezpośrednio skierowany do Seniorów, a mianowicie cel strategiczny 3: Utrzymanie osób

⁴⁶ Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020, Kalisz 2014, s. 69-70.

⁴⁷ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Pleszewskiego 2016-2020, Pleszew 2015, s. 59-60.

⁴⁸ Program Polityki Senioralnej w Gminie i Mieście Nowe Skalmierzyce na lata 2019-2023, s. 3.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym, zaś cele operacyjne w nim wskazane są bezpośrednio skierowane do najstarszych mieszkańców regionu w zakresie m.in. usprawnianie osób starszych, zapewnianie im możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym, oraz właściwej opieki, ograniczenia skutków niepełnosprawności oraz aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.⁴⁹

⁴⁹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Ostrów Wielkopolski na lata 2016-2022, s. 111-112.

ROZDZIAŁ 3.

DIAGNOZA

W tej części Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej przedstawiona została sytuacja demograficzna i infrastrukturalna Aglomeracji oraz prognozowane zmiany do 2027 roku, które będą wpływać na cele i kształt Polityki Senioralnej.

Diagnoza została przygotowana w oparciu o aktualne dane Głównego Urzędu Statystycznego wg ostatnich dostępnych danych, tj. stanu na 2018 rok, Wielkopolskiego Urzędu Statystycznego, Eurostat-u, danych lokalnych oraz na podstawie informacji uzupełniających pochodzących z innych źródeł.

Stowarzyszenie Aglomeracja Kalisko-Ostrowska znajduje się w obszarze funkcjonalnym ośrodka regionalnego Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego. Jest samorządnym zrzeszeniem 24 jednostek samorządu terytorialnego – gmin i powiatów. SAKO jest również zinstytucjonalizowaną płaszczyzną współpracy stowarzyszonych gmin i powiatów w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.

SAKO pełni wobec władz regionalnych i krajowych funkcję Związku ZIT. Stanowi wspólną reprezentację jednostek samorządu terytorialnego wdrażających Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

Podstawowym celem Stowarzyszenia jest wspieranie i rozwijanie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów Członków Stowarzyszenia, a w szczególności wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego, infrastrukturalno-środowiskowego i kulturalnego jednostek samorządu terytorialnego tworzących AKO oraz współpraca gmin i powiatów w tym zakresie.

W skład Stowarzyszenia Aglomeracja Kalisko-Ostrowska wchodzi następujące jst:

- ✓ miasta Kalisz i Ostrów Wielkopolski;
- ✓ pięć gmin miejsko-wiejskich: Nowe Skalmierzyce, Odolanów, Opatówek, Raszków i Stawiszyn;
- ✓ czternaście gmin wiejskich: Blizanów, Brzeziny, Ceków-Kolonia, Godziesze Wielkie, Gołuchów, Koźminek, Lisków, Mycielin, Ostrów Wielkopolski, Przygodzice, Sieroszewice, Sośnie, Szczytniki, Żelazków;

- ✓ trzy powiaty: kaliski, ostrowski i pleszewski.

Aglomeracja Kalisko-Ostrowska zlokalizowana jest w południowo-wschodniej części województwa wielkopolskiego. Położona jest w odległości 125 km od stolicy województwa wielkopolskiego – miasta Poznań, natomiast od innych ośrodków subregionalnych dzielą ją następujące odległości: od Konina 57 km, od Leszna 100 km, od Gniezna 105 km oraz od Piły 220 km. Powierzchnia Aglomeracji stanowi ponad 8,5% całkowitej powierzchni województwa, tj. 2525 km⁵⁰. Aglomeracja Kalisko-Ostrowska oparta jest na potencjale układu dwóch miast: Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, położonych od siebie w odległości 24 km. Obszar pomiędzy tymi miejscowościami jest już praktycznie zurbanizowany.

Mapa nr 1. Obszar Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

Źródło: <http://sako-info.pl/o-nas/mapa-obszaru/>, (dostęp 09.11.2019).

W celu tworzenia i opracowania prawidłowej diagnozy zastosowano metodę analizy demograficznej obszaru Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, analizy udziału osób

⁵⁰ <http://sako-info.pl/o-nas/ako-w-liczbach/>, (dostęp 09.11.2019).

starszych w poszczególnych grupach wiekowych oraz wskaźnik wstępnej analizy dostępności budynków i miejsc publicznych dla osób starszych.

3.1. Potencjał demograficzny Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej w roku 2018.

Według przyjętych kryteriów delimitacji obszarów, potencjał demograficzny AKO w roku 2018 określany jest na poziomie około 357 tys. osób,⁵¹ co stanowi 10,2% potencjału ludnościowego województwa wielkopolskiego. Poniżej w tabelach zaprezentowano dane statystyczne dotyczące struktury ludności na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

Tabela nr 6. Ludność Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej w liczbach.

WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	2015	2016	2017	2018
Ludność	357 552	357 271	357 130	356 251
Ludność na 1 km²	142	141	141	141
LUDNOŚĆ W WIEKU	2015	2016	2017	2018
Przedprodukcyjnym	65 330	65 075	65 250	65 119
Produkcyjnym	222 029	219 905	217 617	215 193
Poprodukcyjnym	70 123	72 291	74 263	75 939

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [https://poznan.stat.gov.pl/statystyczne vademecum samorządowca/vademecum](https://poznan.stat.gov.pl/statystyczne/vademecum-samorzadowca/vademecum) za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 18.12.2019 i 17.03.2020).

⁵¹ bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/teryt, stan na 2018 rok, (dostęp 18.12.2019).

Tabela nr 7. Dane dotyczące powierzchni i ludności w gminach Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej według stanu na dzień 31.12.2018 roku.

WYSZCZEGÓLNIENIE	POWIERZCHNIA W KM ²	LUDNOŚĆ	LUDNOŚĆ NA 1 KM ²	LUDNOŚĆ W WIEKU NIEPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM	PRACUJĄCY* NA 1000 LUDNOŚCI
Województwo Wielkopolskie	29 827	3 493 969	117	64,7	281
Agglomeracja Kalisko- Ostrowska	2 525	356 251	141,1	65,5	250
Blizanów	158	9 892	62,0	59,5	169
Brzeziny	127	5 830	46,2	63,0	101
Ceków-Kolonia	88	4 780	54,2	64,6	181
Godziesze Wielkie	105	9 524	90,0	59,9	91
Goluchów	136	10 727	79,0	60,6	141
Kalisz	69	100 975	1 455,0	72,4	335
Koźminek	89	7 538	85,2	60,3	96
Lisków	76	5 260	70,0	67,2	165
Mycielin	111	4 872	44,2	62,5	61
Nowe Skalmierzyce	125	15 478	123,0	60,1	632

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

WYSZCZEGÓLNIENIE	POWIERZCHNIA W KM ²	LUDNOŚĆ	LUDNOŚĆ NA 1 KM ²	LUDNOŚĆ W WIEKU NIEPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM	PRACUJĄCY* NA 1000 LUDNOŚCI
Odolanów	136	14 628	107,3	59,1	189
Opatówek	104	10 815	104,1	63,1	199
Miasto Ostrów Wielkopolski	42	72 050	1 720,0	68,6	335
Gmina Ostrów Wielkopolski	208	19 097	92,0	59,5	140
Przygodzice	163	12 123	74,0	60,8	85
Raszków	135	11 901	88,4	62,4	111
Sieroszewice	163	9 663	59,3	58,6	93
Sośnie	188	6 579	35,1	57,7	63
Stawiszyn	78	7 195	92,1	62,9	133
Szczytniki	110	7 852	71,3	63,4	48
Żelazków	114	9 472	83,0	60,4	151

*Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9; bez pracujących w rolnictwie indywidualnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [https://poznan.stat.gov.pl/statystyczne vademecum samorządowca/vademecum](https://poznan.stat.gov.pl/statystyczne/vademecum_samorzadowca/vademecum) za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Na koniec 2018 roku, prawie 28,5% populacji Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej mieszkało w Kaliszu, natomiast w Ostrowie Wielkopolskim było to 20% całej populacji. Jednostki miejsko-gminne stanowią 17% populacji Aglomeracji. Pozostała część, tj. 34,5% przypada na gminy wiejskie.

Jak przedstawia tabela nr 7, potencjał ludnościowy miast i gmin w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej jest zróżnicowany. Zauważyć należy, że w największym mieście Aglomeracji – Kaliszu, w roku 2018 zamieszkiwało 100 975 osób, tj. 14 razy więcej niż w najmniejszym mieście - Stawiszyn, w której zamieszkuje 7 195 osób. Równie duża dysproporcja w liczebności populacji występuje wśród gmin. Na przykład populacja największej pod względem liczby ludności Gminy Ostrów Wielkopolski to 19 077 osób, a najmniejsza w tym aspekcie gmina Ceków-Kolonia liczy jedynie 4 780 osób.

Duże zróżnicowanie wewnętrzne Aglomeracji widać również w gęstości zaludnienia. Na koniec 2018 roku średnia wartość tego miernika wynosiła 226 os/km² dla całego regionu Aglomeracji, ale w najgęściej zaludnionym miejscu liczba osób przypadająca na km² przekroczyła 1,7 tys. – Ostrów Wielkopolski, podczas gdy w najsłabiej zaludnionym - Gminie Sośnie wynosiła zaledwie 35 osób na km².

Dla kształtu Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027 bardzo ważną cechą sytuacji demograficznej jest struktura wieku ludności. Odsetek ludności w starszym wieku stanowi podstawową miarę starzenia się demograficznego. Według danych GUS, udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym⁵² w liczbie całej populacji Aglomeracji wynosił odpowiednio 18,1%, dla osób w wieku przedprodukcyjnym, 60,9% w wieku produkcyjnym oraz 21% osób w wieku poprodukcyjnym.

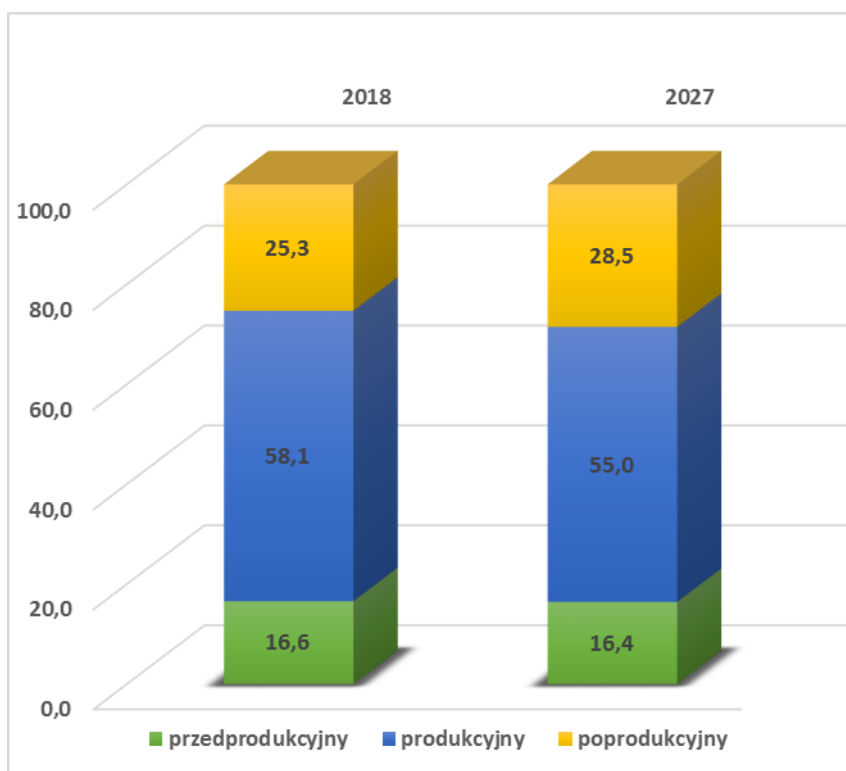
Szczegółowe wyniki prognozy ludności prezentowane są poniżej w postaci wykresów dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w strukturę Stowarzyszenia Aglomeracja Kalisko-Ostrowska, według danych GUS na dzień 31.12.2018 roku.

⁵² GUS podaje: wiek przedprodukcyjny – 0-17 lat, wiek produkcyjny – od 18 lat do wieku emerytalnego, wiek po produkcyjny – powyżej wieku emerytalnego, (dostęp 17.03.2020).

Miasto Kalisz

Kalisz jest głównym ośrodkiem i największym miastem w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. Z danych GUS wynika, że na dzień 31 grudnia 2018 zamieszkiwało w nim niemal 29 tys. osób, które ukończyły 60 rok życia, 21 tys. w wieku 65+ oraz prawie 5 tys. osób w wieku 80+. Prognozy liczby ludności pokazują, że nastąpi wzrost odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Liczba osób w wieku 60+ wzrośnie do poziomu 30 tys. w roku 2027, w wieku 65+ do 24 tys., a w wieku 80+ do 6 tys. Prognoza wskazuje także, że liczba populacji w mieście Kalisz spadnie do poziomu 96 tys. w 2027 roku.⁵³

Wykres 1. Struktura ludności dla miasta Kalisza według ekonomicznych grup wiekowych (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

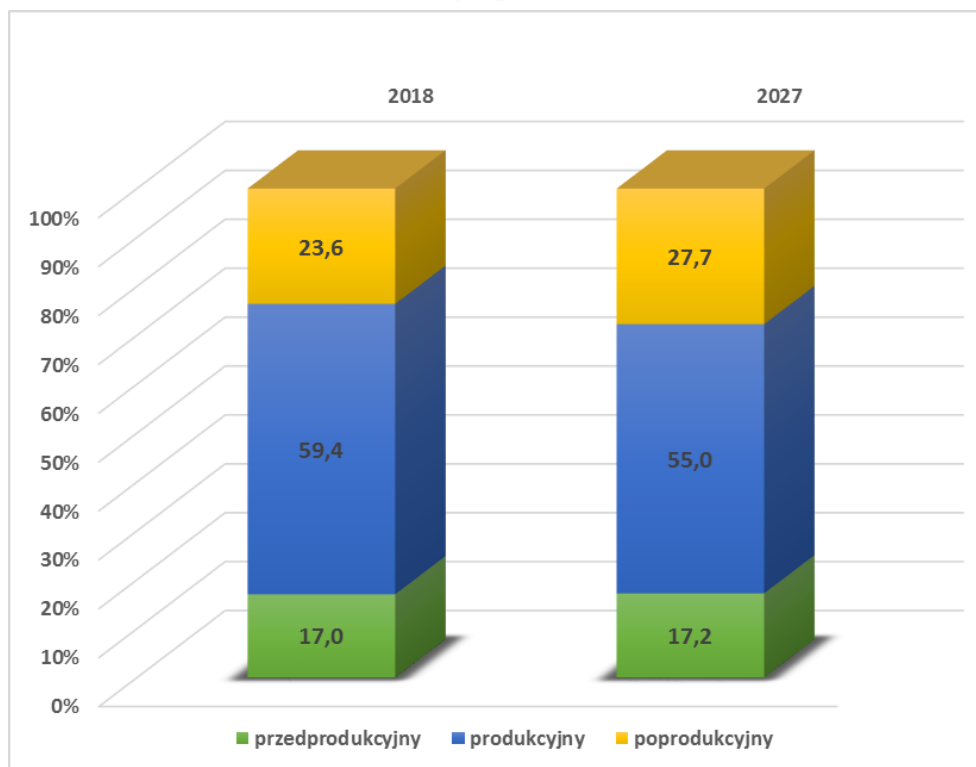
Miasto Ostrów Wielkopolski

Miasto Ostrów Wielkopolski to ponad 72-tysięczne miasto, w którego strukturze demograficznej Seniorzy stanowią ponad 20-tysięczną grupę mieszkańców, co stanowi 27,8% ogółu mieszkańców. Jest to liczna i ważna grupa społeczna dysponująca, ze względu na zakończenie czynnego życia zawodowego, dużym potencjałem wolnego

⁵³ Załącznik nr 1 do Polityki Senioralnej (zestawienie tablic GUS – Prognoza dla gmin).

czasu⁵⁴. Według danych GUS na terenie miasta Ostrowa Wielkopolskiego liczba ludności według ekonomicznego wieku, czyli przed, w trakcie i poprodukcyjnym prezentowana jest na poniższym wykresie.

Wykres 2. Struktura ludności dla miasta Ostrowa Wielkopolskiego według ekonomicznych grup wiekowych (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

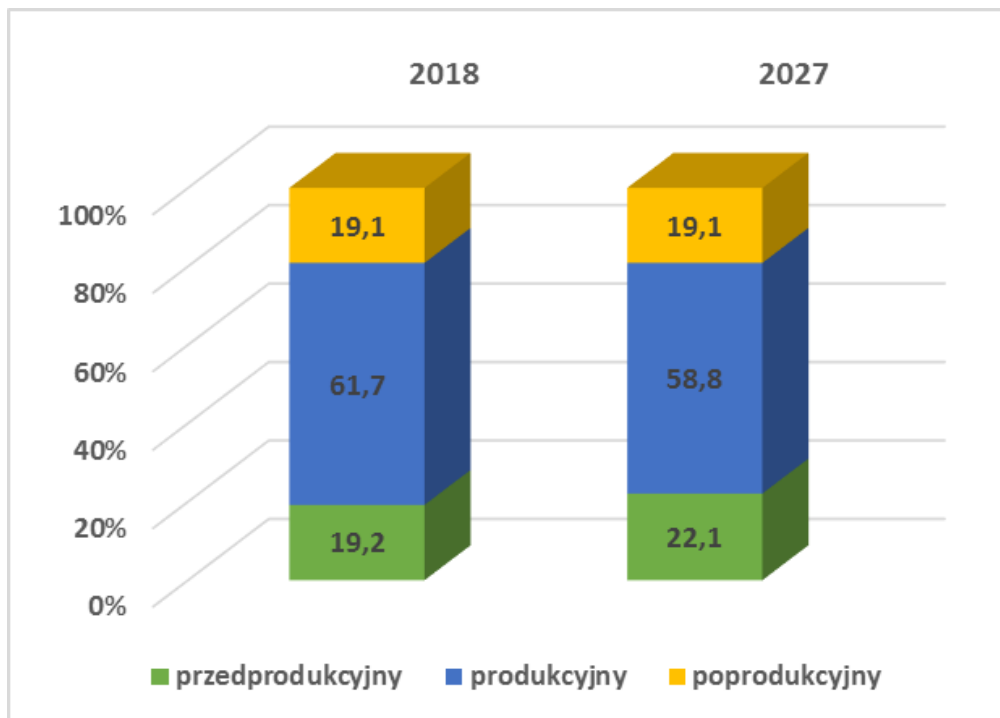
Powiat Kaliski

Powiat Kaliski obejmuje swoim zasięgiem 11 gmin, tj. gminy wiejskie: Blizanów, Brzeziny, Ceków-Kolonia, Godziesze Wielkie, Lisków, Koźminek, Mycielin, Szczytniki i Żelazków oraz gmin miejsko-wiejskich: Opatówek i Stawiszyn. Liczba mieszkańców Powiatu Kaliskiego według stanu na 2018 rok wynosi 83 tys. mieszkańców, z czego osób w wieku 60+ jest około 31 tys. GUS w prognozie do 2027 roku przewiduje niewielki wzrost ludności ogółem do poziomu 84 tys. osób oraz wzrost grupy osób należących do osób poprodukcyjnych do poziomu 35,5 tys.

⁵⁴ Załącznik do Uchwały Nr IV/31/2018 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 27 grudnia 2018 roku, PROGRAM DZIAŁAŃ GMINY MIASTA OSTRÓW WIELKOPOLSKI NA RZECZ SENIORÓW NA LATA 2019-2023.

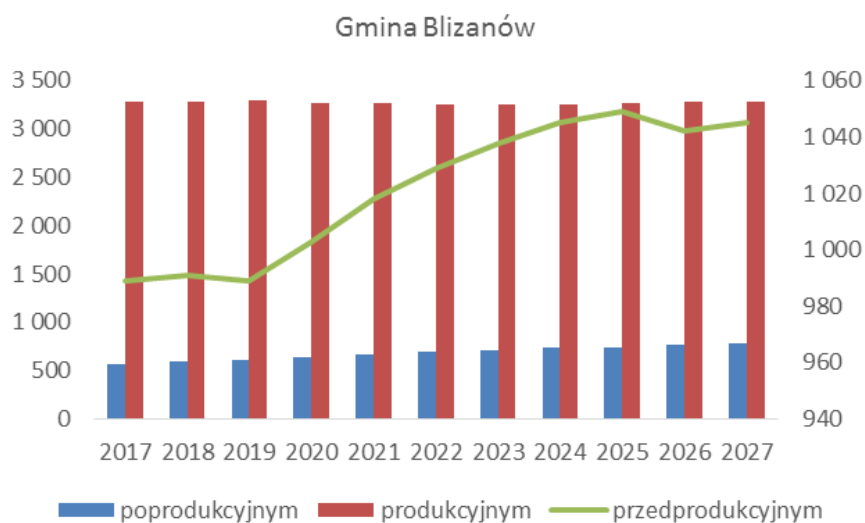
Poniższe wykresy prezentują ludność według ekonomicznej grupy wiekowej w Powiecie Kaliskim oraz poszczególnych gmin należących do Powiatu Kaliskiego.

Wykres 3. Struktura ludności dla Powiatu Kaliskiego według ekonomicznych grup wiekowych (w %).

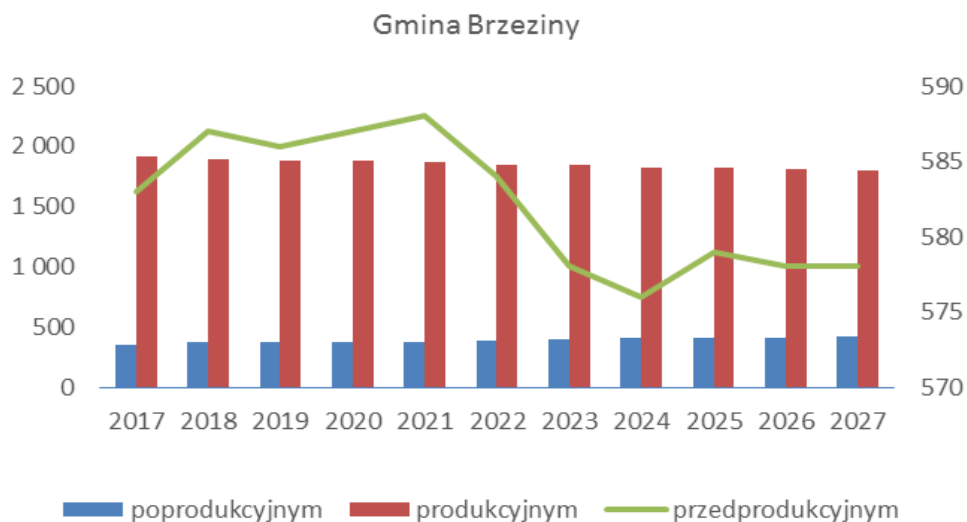
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 4. Ludność dla Gminy Blizanów według ekonomicznych grup wiekowych.

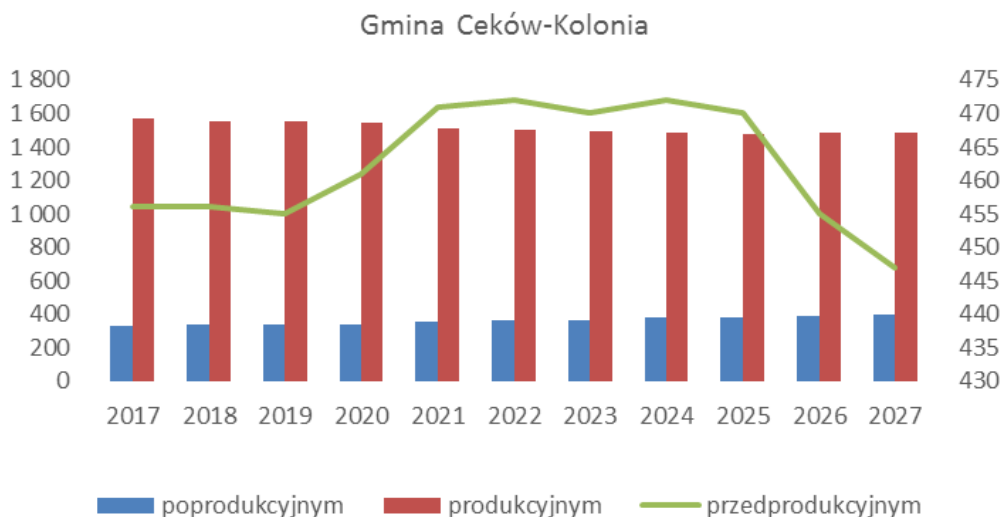
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 5. Ludność dla Gminy Brzeziny według ekonomicznych grup wiekowych.

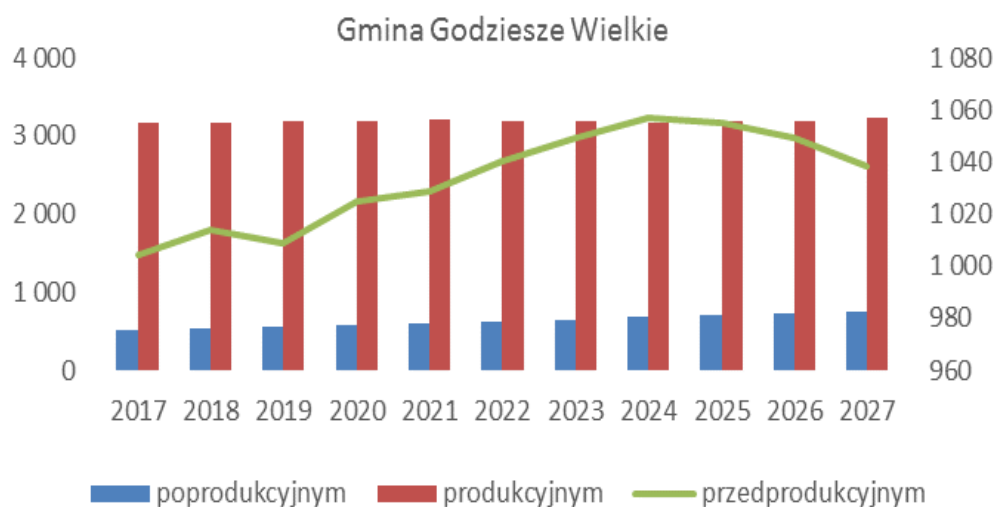
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 6. Ludność dla Gminy Ceków-Kolonia według ekonomicznych grup wiekowych.

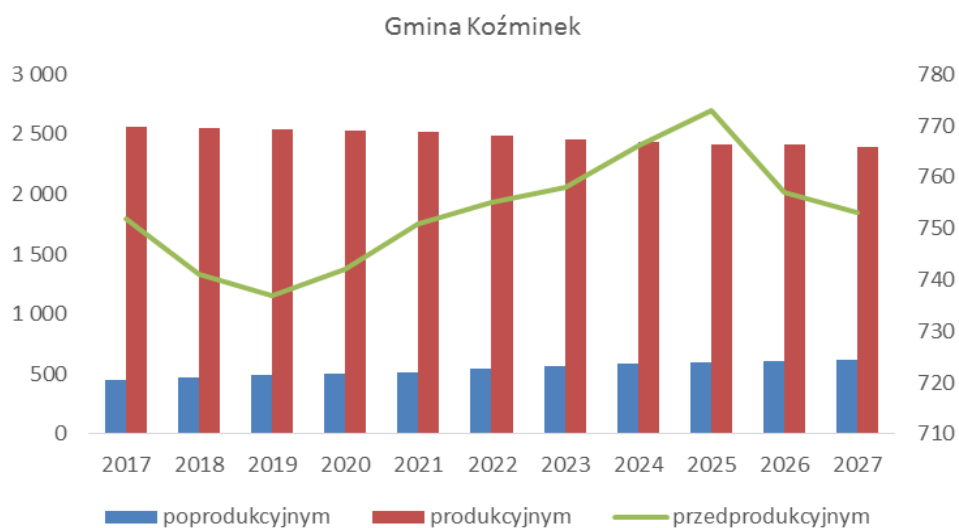
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 7. Ludność dla Gminy Godziesze Wielkie według ekonomicznych grup wiekowych.

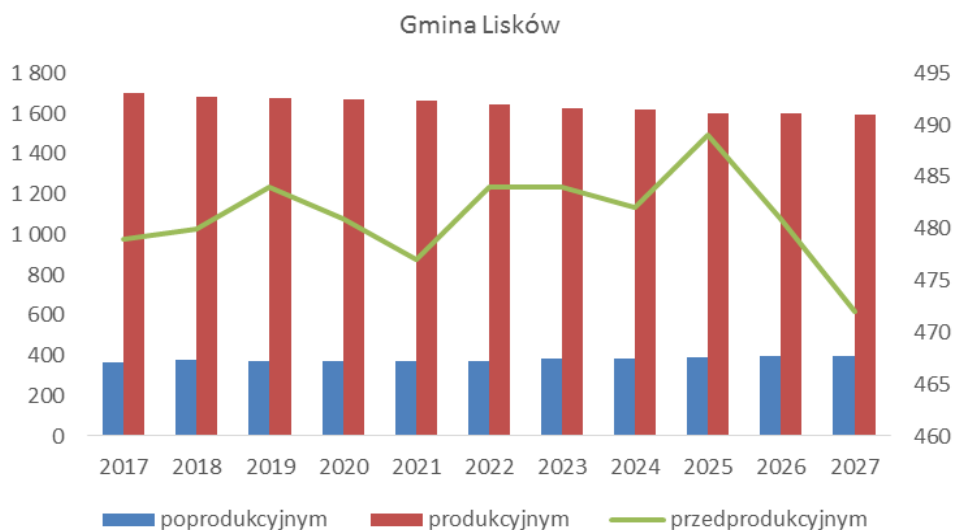
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 8. Ludność dla Powiatu Kaliskiego według ekonomicznych grup wiekowych.

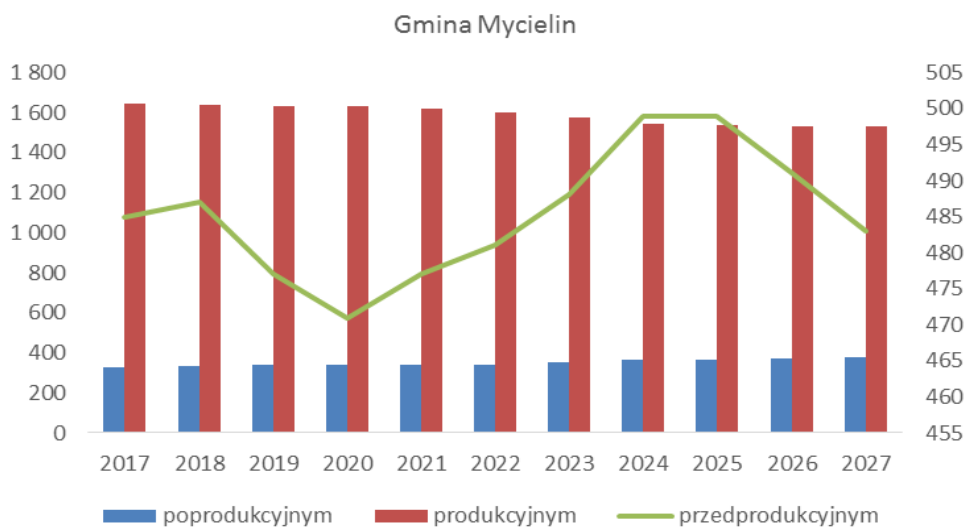
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 9. Ludność dla Gminy Lisków według ekonomicznych grup wiekowych.

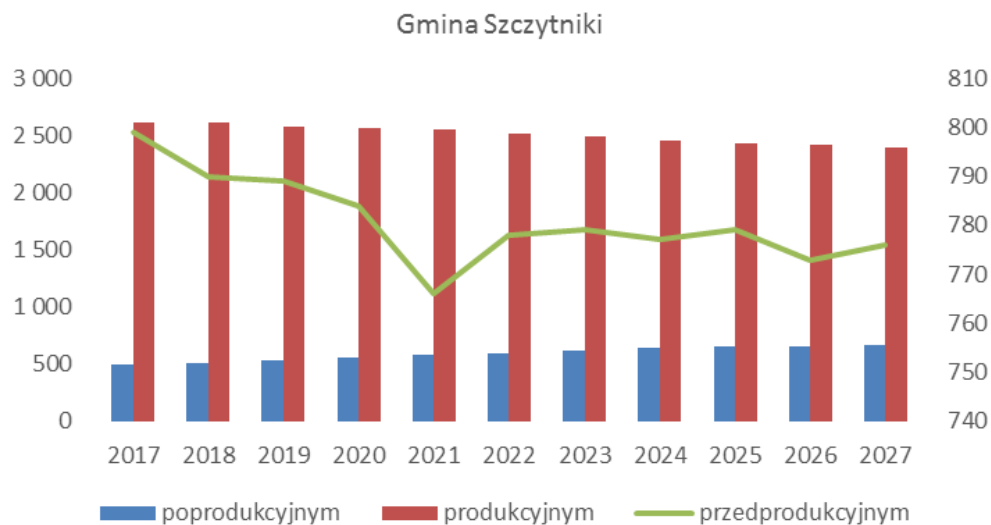
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 10. Ludność dla Gminy Mycielin według ekonomicznych grup wiekowych.

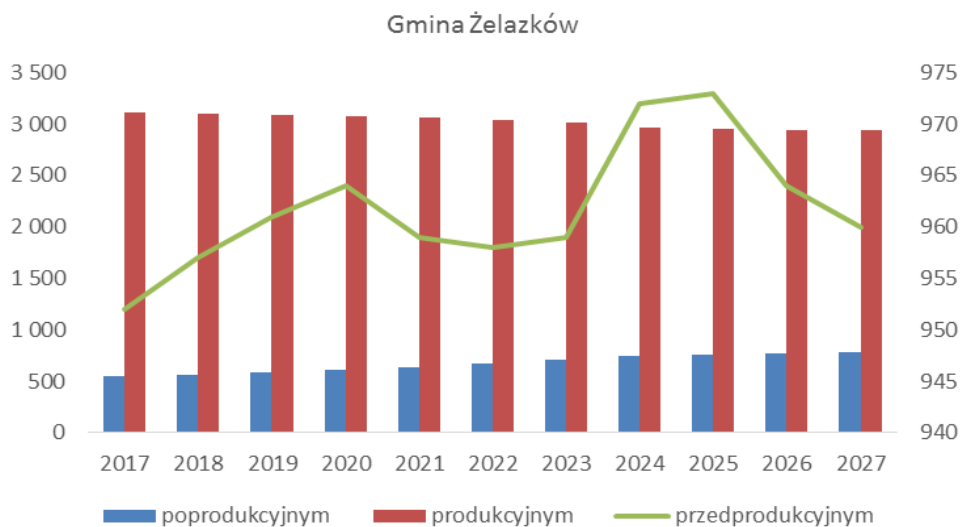
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 11. Ludność dla Gminy Szczytniki według ekonomicznych grup wiekowych.

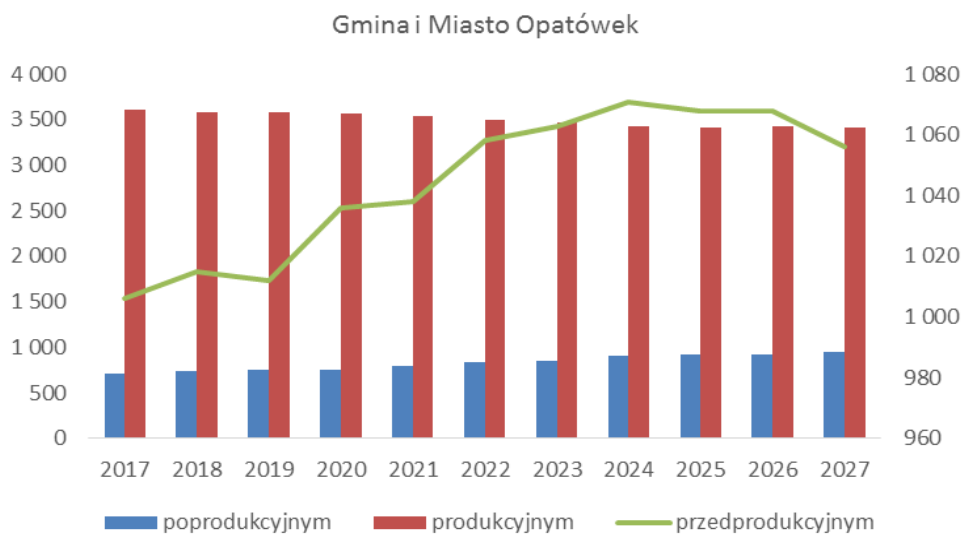
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 12. Ludność dla Gminy Żelazków według ekonomicznych grup wiekowych.

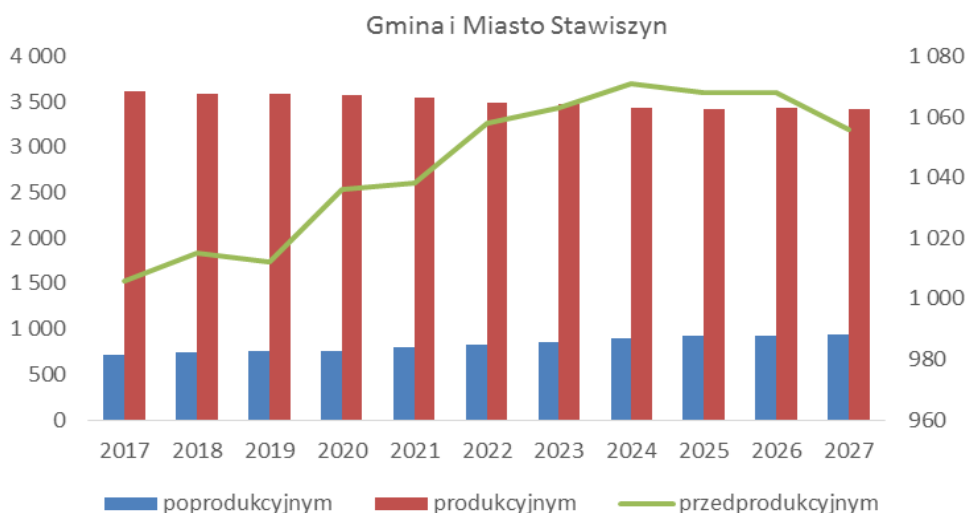
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 13. Ludność dla Gminy i Miasta Opatówek według ekonomicznych grup wiekowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 14. Ludność dla Gminy i Miasta Stawiszyn według ekonomicznych grup wiekowych.

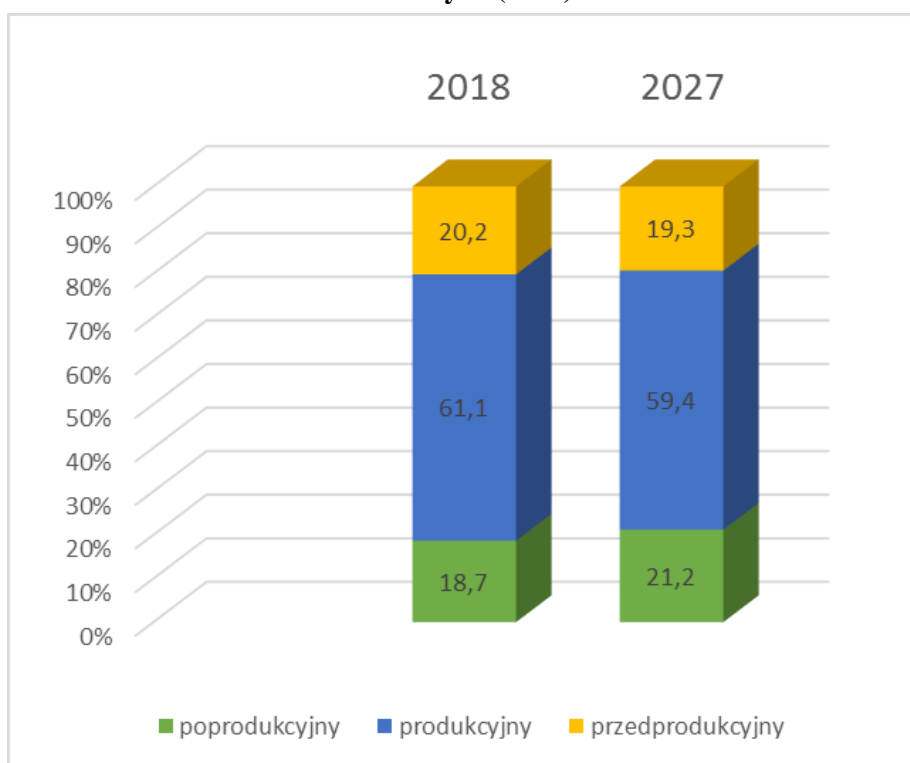

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Powiat Ostrowski

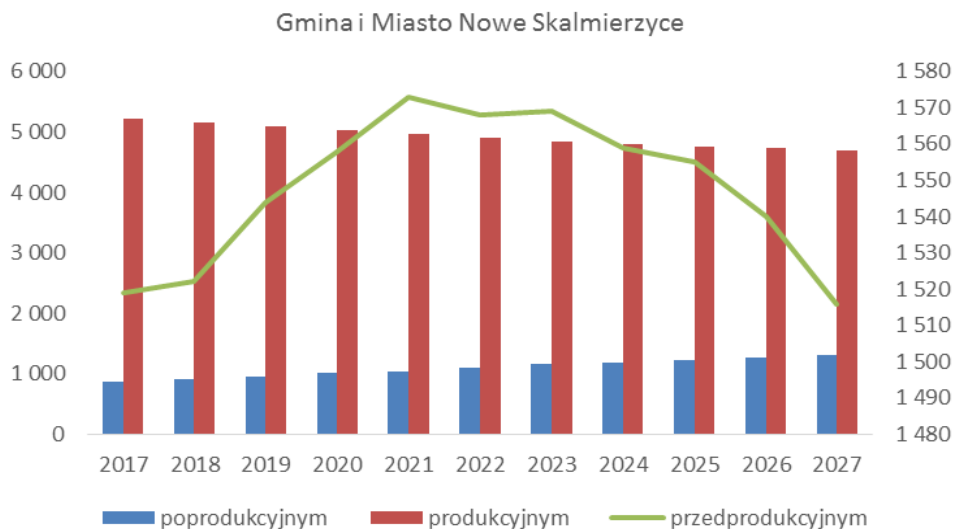
Według opracowania prognozy ludności GUS na lata 2017-2027 wynika, iż obserwować będziemy w Powiecie Ostrowskim spadek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz zwiększanie się grupy społecznej Seniorów. W Powiecie Ostrowskim obejmującym gminy miejsko-wiejskie: Nowe Skalmierzyce, Raszków, Odolanów oraz gminy wiejskie: Ostrów Wielkopolski, Przygodzice, Sierszewice, Sośnie, oraz w Mieście Ostrów Wielkopolski w roku 2018 zamieszkiwało 161 519 osób, z czego 98 7030 osób, tj. 61,1% stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, natomiast mieszkańcy w wieku 60 lat i więcej stanowili liczbę 32 685 osób, tj. 20,2% ogółu ludności. Zmiany zachodzące w strukturze demograficznej według ekonomicznych grup wiekowych prezentują poniższe wykresy, w tym wykres zbiorczy dla Powiatu Ostrowskiego oraz wykresy cząstkowe dla poszczególnych gmin Powiatu Ostrowskiego.

Wykres 15. Struktura ludność dla Powiatu Ostrowskiego według ekonomicznych grup wiekowych (w %).

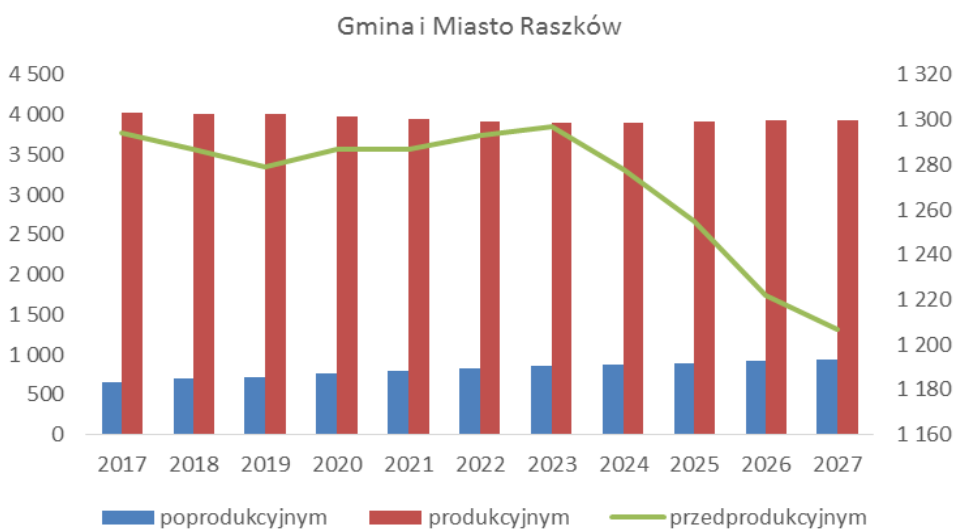
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 16. Ludność dla Gminy i Miasta Nowe Skalmierzyce według ekonomicznych grup wiekowych.

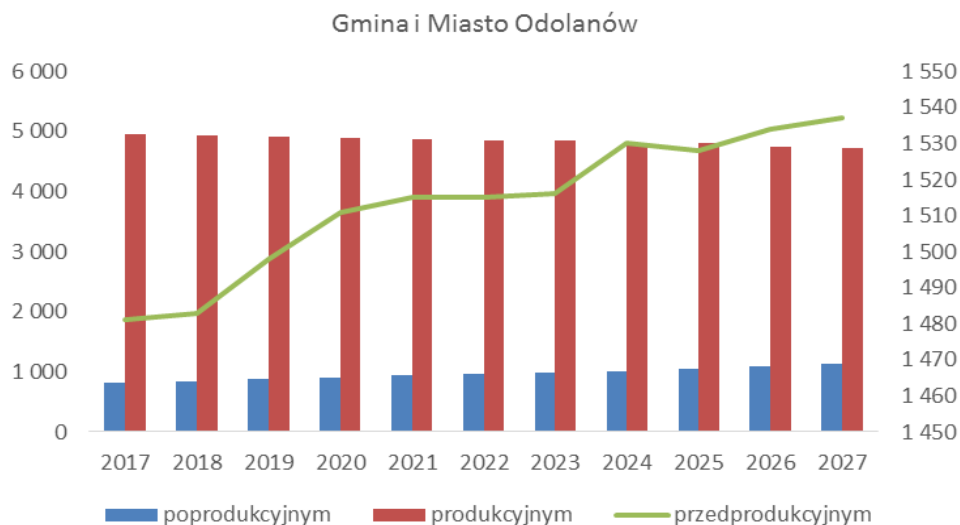
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 17. Ludność dla Gminy i Miasta Raszków według ekonomicznych grup wiekowych.

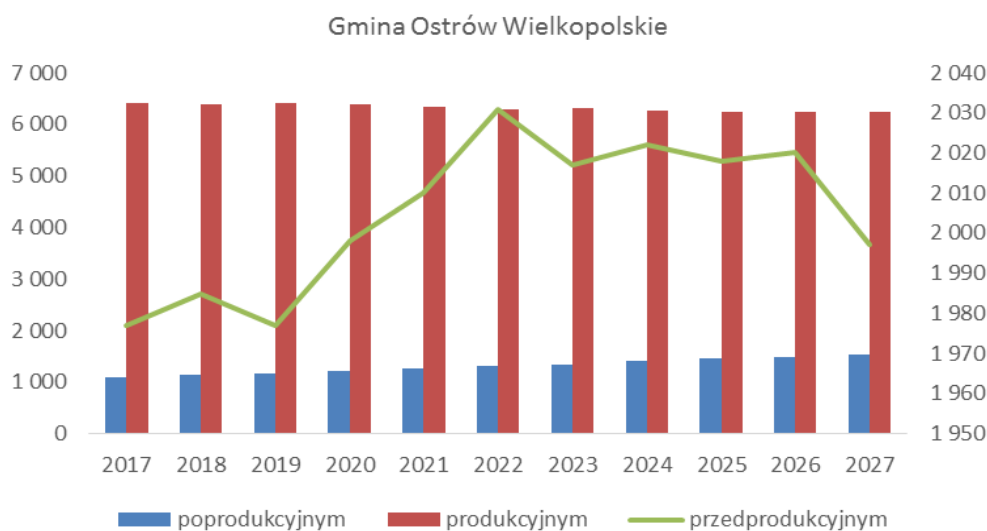
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 18. Ludność dla Gminy i Miasta Odolanów według ekonomicznych grup wiekowych.

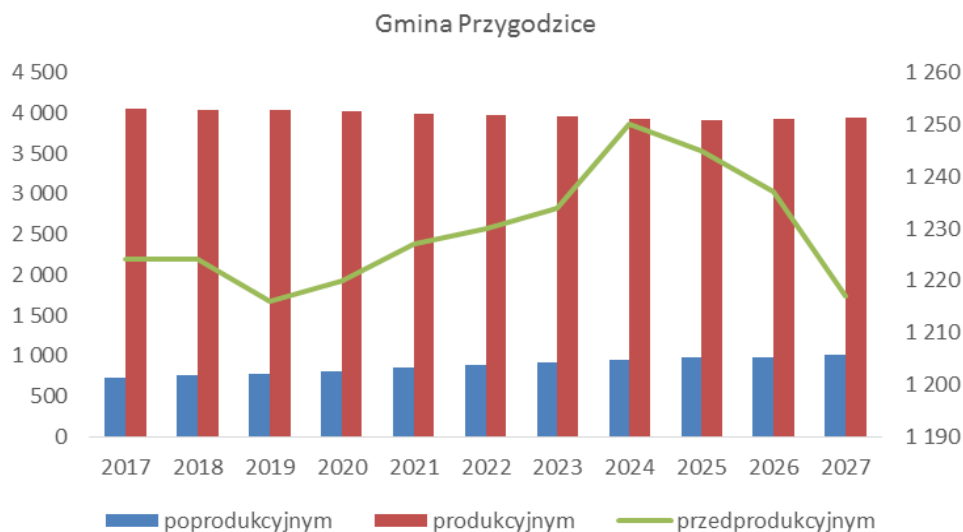
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 19. Ludność dla Gminy Ostrów Wielkopolski według ekonomicznych grup wiekowych.

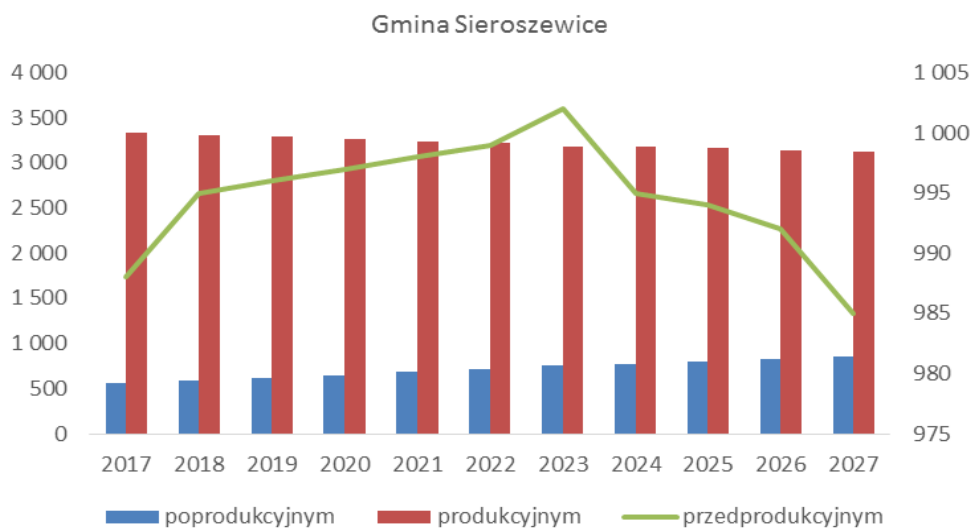
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 20. Ludność dla Gminy Przygodzice według ekonomicznych grup wiekowych.

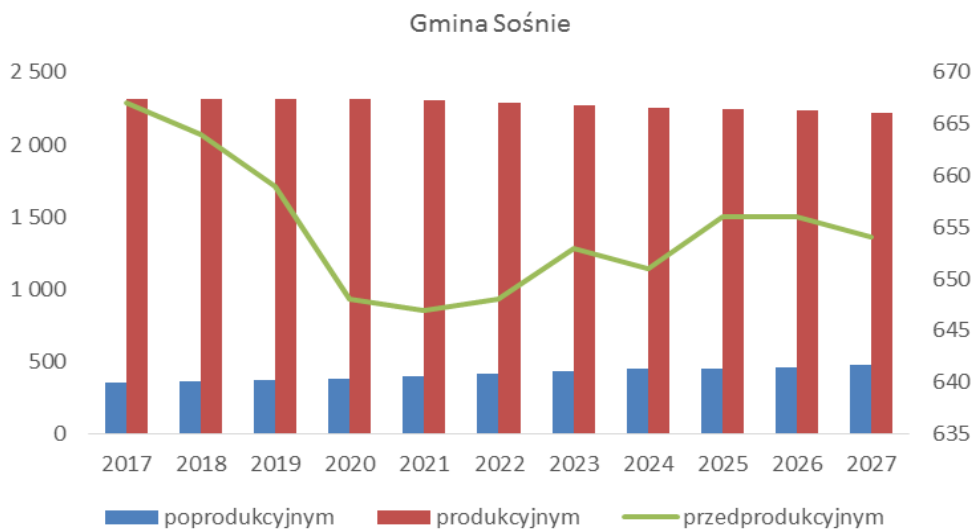
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 21. Ludność dla Gminy Sieroszewice według ekonomicznych grup wiekowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Wykres 22. Ludność dla Gminy Sośnie według ekonomicznych grup wiekowych.

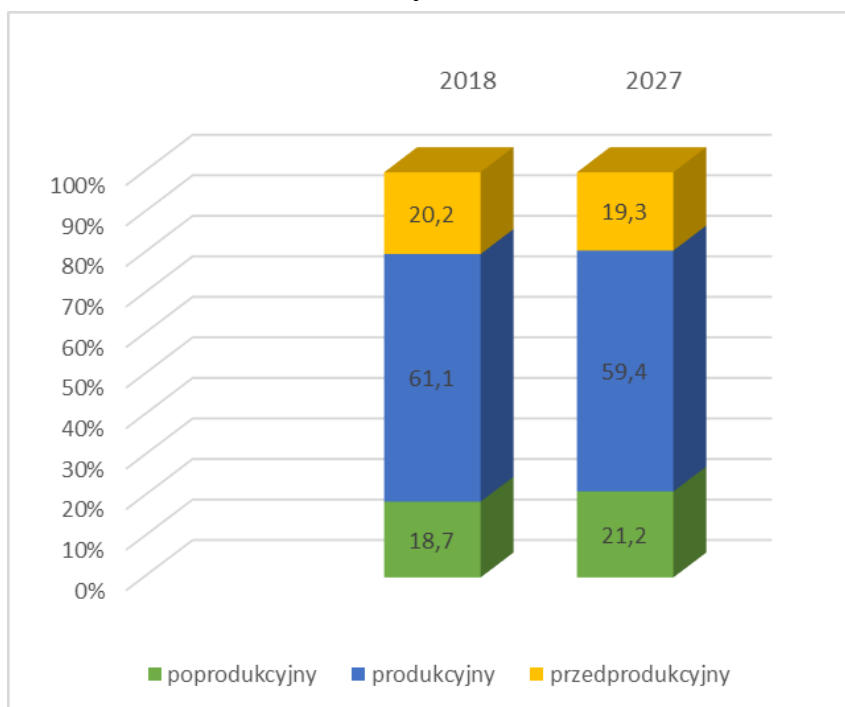

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

Powiat Pleszewski – gmina Gołuchów

Według danych GUS na dzień 31.12.2018 r., Powiat Pleszewski zamieszkuje blisko 63 tys. osób, z czego w gminie Gołuchów 10,7 tys. osób. Jak pokazuje poniższy wykres, w badanym okresie następuje spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym. Przewidywany wzrost osób 60+ w roku 2027 szacuje się na poziomie 17,7%. Spadek natomiast odnotowuje się wśród ludności wieku produkcyjnego. Spowodowane jest to przede wszystkim wyludnieniem się terenów wiejskich oraz przesunięciem dużej liczby mieszkańców Powiatu Pleszewskiego do grupy osób w wieku poprodukcyjnym.

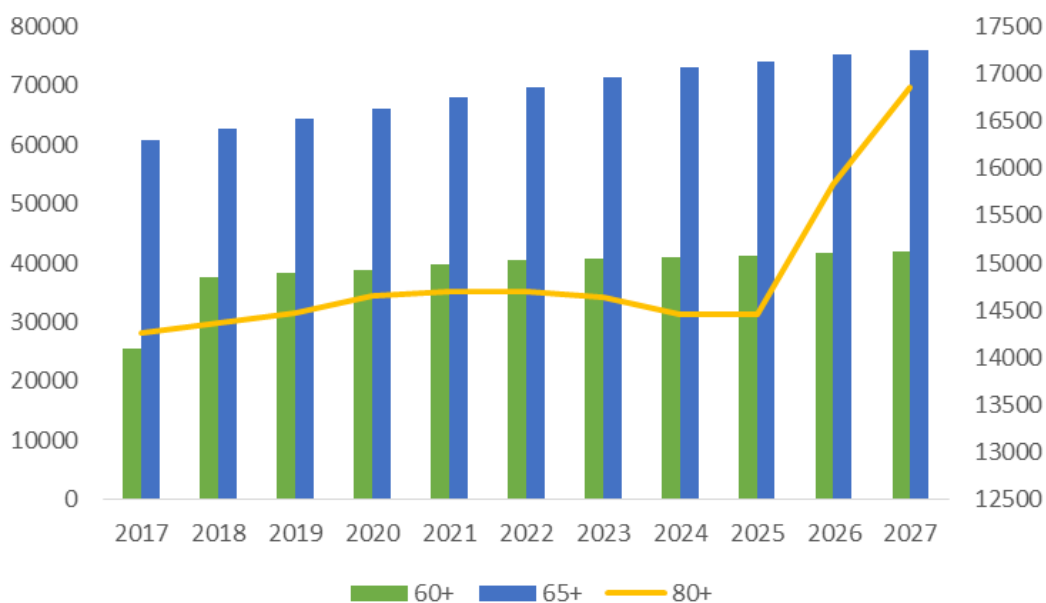
Wykres 23. Struktura ludność dla Powiatu Pleszewskiego według ekonomicznych grup wiekowych (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

W I kwartale 2018 roku w gminie Gołuchów liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła ok. 2 tys. osób, co stanowi 18,7% ogółu ludności w gminie Gołuchów. Ludność w grupie wiekowej według struktury ekonomicznej przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24. Ludność dla Gminy Gołuchów według ekonomicznych grup wiekowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

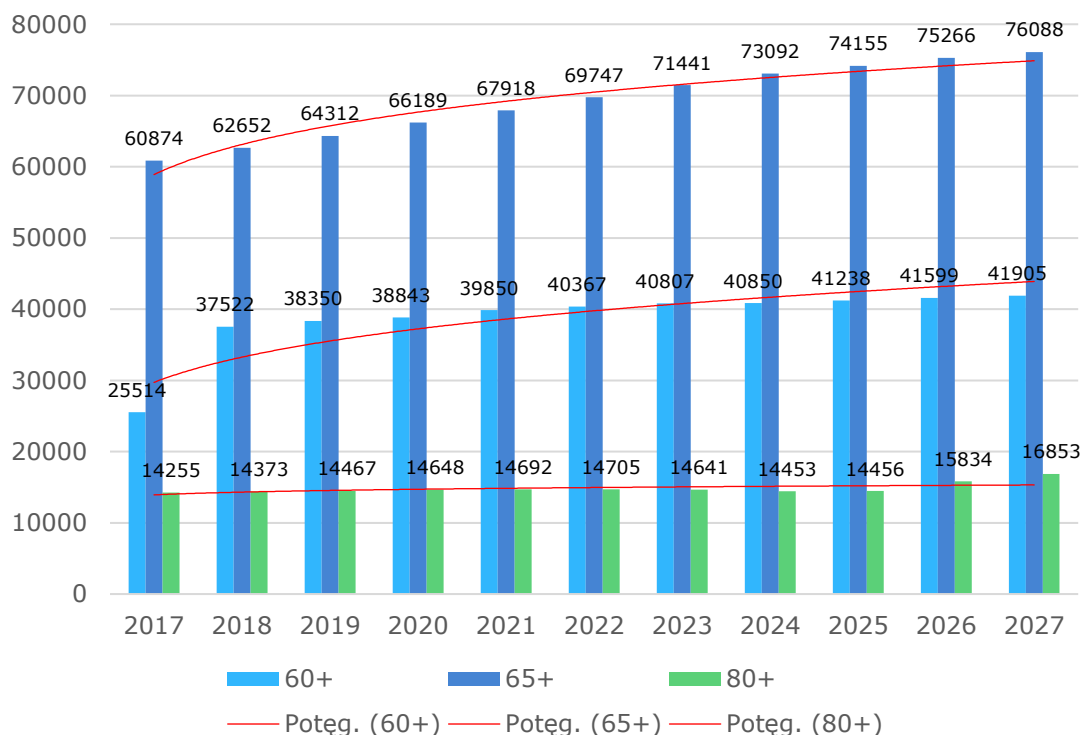
3.2. Osoby starsze w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

Starość to ostatnia faza w życiu każdego człowieka. Zdaniem Światowej Organizacji Zdrowia WHO można ją podzielić na trzy podokresy: wiek podeszły (65 – 75 lat), starczy (75 – 90 lat), sędziwy powyżej 90. roku życia.⁵⁵

W 2018 roku Seniorzy na terenie Aglomeracji Kalisko Ostrowskiej stanowili 43% ogółu populacji. W grupie wiekowej należącej do osób starszych kobiety stanowiły 60% ogółu populacji, natomiast mężczyźni 40%. Prognoza na rok 2027 w tej grupie wiekowej dla AKO, według danych GUS wskazuje na wzrost o prawie 29 tys. osób ogółem, w tym kobiet o 16 tys., a mężczyzn o 13 tys. osób.

Prognozowany udział osób starszych w poszczególnych grupach wiekowych w ogólnej liczbie ludności Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej przedstawia poniższy wykres.

Wykres 25. Prognozowany udział osób w poszczególnych grupach wiekowych w ogólnej liczbie ludności Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej w latach 2017-2027.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, vademecum za rok 2018, bdl.stat.gov.pl, (dostęp 17.03.2020).

⁵⁵ Szatur-Jaworska B., Błędowski P., Dzięgielewska M., Podstawy gerontologii społecznej, Warszawa 2006, s. 46.

Zgodnie z przygotowaną prognozą GUS dla ludności gmin na lata 2017-2030, grupą wiekową, której udział w populacji Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej najbardziej wzrośnie, będą osoby w wieku 65+. W roku 2027, w stosunku do 2017 roku liczba osób z przedziału wiekowego 65+ wzrośnie o 20%. Nasili się zatem proces starzenia ludności, polegający na wzroście liczby i udziału osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do innych grup wiekowych.

3.3. Zasoby infrastrukturalne i organizacyjne.

Znoszenie barier oraz dostosowywanie infrastruktury dla potrzeb osób starszych zwiększa podejmowane przez nich aktywności oraz użytkowanie przestrzeni wspólnej. Kształtowanie aktywnego starzenia jest gwarantem budowania pozytywnych relacji społecznych, zdrowszego życia oraz lepszego samopoczucia. W czasie przeprowadzonych spacerów badawczych na terenie Aglomeracji brano pod uwagę następujące kwestie: oznaczenie podjazdów dla osób z niepełnosprawnościami, wysokość stopni na schodach wejściowych oraz wewnątrz budynków, informacje o możliwościach pomocy dla osoby z ograniczeniami ruchowymi, dostępność wind, możliwość dotarcia do referatów w sposób samodzielny.

W wyniku przeprowadzonych spacerów badawczych w budynkach Urzędów Gmin z terenu Aglomeracji Kalisko–Ostrowskiej powstały następujące rekomendacje, a mianowicie uznano, iż należy w szczególności:

- ✓ stworzyć systemu pomocy osobom starszym oraz niepełnosprawnym,
- ✓ stworzyć i umiejscowić widoczną i czytelną informację o możliwościach skorzystania z pomocy osób pracujących w Urzędzie Gminy przez osoby starsze,
- ✓ przeprowadzić inwentaryzację ścieżek komunikacyjnych wewnątrz i na zewnątrz budynku w celu usunięcia przeszkód architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami,
- ✓ zwiększyć ilość miejsc do siedzenia dla odwiedzających Urzędy, oczekujących na obsługę,
- ✓ dążyć do tworzenia infrastruktury do odpoczynku przed budynkami Urzędów.

Spacery badawcze realizowane były na terenie gmin Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej w okresie od miesiąca maja do miesiąca lipca 2019 roku. Analiza

zgromadzonych spostrzeżeń i uwag stanowi podstawę realizacji **priorytetu dotyczącego dostępności miejsc publicznych przyjaznych osobom starszym i wdrażania ułatwień dla osób z niepełnosprawnościami oraz problemami kinestetyczno-ruchowymi.**

Zadaniem samorządu gminy jest zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności oraz inwestowanie w infrastrukturę. Infrastruktura stanowi kombinację wielu cech, bez których nie jest możliwy rozwój gospodarczy jednostki lokalnej i wyższy standard życia społeczności lokalnej. Ważny jest zatem rozwój infrastruktury, w tym infrastruktury społecznej, dla zapewnienia szeroko rozumianego rozwoju lokalnego.

Pod pojęciem infrastruktury społecznej należy rozumieć miejsca, w których świadczy się usługi społeczne. Powszechnie spotkać można się z dość szerokim tłumaczeniem pojęcia usług społecznych, w skład których wchodzi usługi spoza obszaru pomocy społecznej. Jednak w przypadku osób starszych elementy infrastruktury są ściśle związane z pomocą i integracją społeczną.

Zasoby infrastrukturalne i organizacyjne dla osób starszych w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej podzielone zostały na kategorie odnoszące się do różnych sfer ich życia, tj. m.in. do pracy, zdrowia, aktywności i opieki.

Ważnym elementem i podstawową formą wsparcia osób starszych są placówki oferujące pomoc społeczną, na którą składają się: Domy Pomocy Społecznej, których na terenie Aglomeracji jest 5. Służą one przede wszystkim osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Inne formy pomocy, takie jak Rodzinne Domy Pomocy Społecznej, stanowią formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie. Wymienione powyżej formy wsparcia są placówkami zapewniającymi całodobową pomoc, a oferowana opieka jest całodobowa.⁵⁶

Jedną z form opieki mogą być mieszkania chronione będące postacią pomocy społecznej, przygotowujące osoby tam przebywające pod opieką specjalistów do

⁵⁶ Załącznik do Uchwały Nr XLVII/1078/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 czerwca 2018 r., Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2017 rok, s. 115.

prowadzenia samodzielnego życia lub zastępujące pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę.

Według GUS, w 2018 roku w Wielkopolsce działały **153** zakłady stacjonarne opieki społecznej⁵⁷, które oferowały ponad 9 tys. miejsc opieki.⁵⁸ Wsparcie Seniorom oferują jednak przede wszystkim **Domy Pomocy Społecznej**, których na terenie Wielkopolski w 2017 roku było **63** (wliczając filie), w tym **52** prowadzone przez jst.⁵⁹ Ilość Domów Pomocy Społecznej w powiatach z terenu województwa Wielkopolskiego w 2017 roku prezentuje Mapa nr 2.

Mapa nr 2. Domy pomocy społecznej w 2017 roku w Województwie Wielkopolskim w podziale na powiaty.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS, mapa z publikacji pn. Ocena zasobów pomocy społecznej województwa Wielkopolskiego za rok 2017.

⁵⁷ Zakłady stacjonarne opieki społecznej to: domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy, placówki prowadzone w ramach działalności gospodarczej lub statutowej, środowiskowe domy samopomocy, domy dla matek, noclegownie, schroniska dla bezdomnych i inne wg GUS, Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2018 r., Warszawa 2018, (dostęp 24.03.2020).

⁵⁸ GUS, Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2018 r., Warszawa 2018, (dostęp 24.03.2020).

⁵⁹ Załącznik do Uchwały Nr XLVII/1078/18 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 czerwca 2018 r., ROPS, Ocena zasobów pomocy społecznej województwa Wielkopolskiego za rok 2017, s. 114.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Według sprawozdań gmin i powiatów, w roku 2018 w województwie wielkopolskim łącznie działały **63** Domy Pomocy Społecznej, nie ma więc nawet minimalnego wzrostu, co do ilości takich ośrodków w stosunku do 2017 roku. Osoby starsze mogą przebywać w każdym z rodzajów DPS, jednak typowych placówek dedykowanych osobom starszym funkcjonujących na terenie Wielkopolski w 2018 roku było jedynie **11**.⁶⁰

Ważna dla sytuacji osób starszych jest również infrastruktura medyczna. W celu ukazania sytuacji osób starszych w tym obszarze przedstawimy dane dotyczące kadry medycznej jak i zakładów opieki zdrowotnej. W 2018 roku w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na 10 tys. mieszkańców przypadało **30 lekarzy oraz 155 pielęgniarek i położnych**.⁶¹ W 2018 roku w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej przypadało **5** przychodni na 10 tys. mieszkańców, co w porównaniu z rokiem 2017, gdzie na 10 tys. mieszkańców przypadały **4** przychodnie, jest pozytywnym zjawiskiem.

Na terenie województwa, według danych NFZ Wielkopolskiego Oddziału Wojewódzkiego w Poznaniu świadczenia w ochronie zdrowia osób starszych oferuje **18** zakładów opiekuńczo-leczniczych, **8** zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, **3** hospicja, **8** oddziałów opieki paliatywnej oraz **4** oddziały opieki paliatywnej i hospicyjnej w szpitalach.⁶² Dane przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8. Zakłady opieki długoterminowej i paliatywno-hospicyjnej w 2018 r.

Rodzaj placówki	Zakłady (stan na dzień 31.12.2018 r.)	Łóżka (stan na dzień 31.12.2018r.)	Pacjenci
Zakłady opiekuńczo-lecznicze	18	797	1 784
Zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze	8	531	931
Hospicja	3	41	362
Oddziały opieki paliatywnej	8	171	2 143

⁶⁰ Załącznik do Uchwały Nr IX/135/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 czerwca 2019 roku, ROPS, Ocena zasobów pomocy społecznej województwa Wielkopolskiego za rok 2018, s. 79-81.

⁶¹ GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/> (dostęp 31.03.2020).

⁶² MRPiPS, Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2018, Warszawa 2019, str. 426-427.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Oddziały opieki paliatywnej i hospicyjnej w szpitalach	4	79	834
---	---	----	-----

Źródło: Opracowanie własne.

Istotne z punktu widzenia zdrowia Seniorów jest uznanie przez Ministra Zdrowia w rozporządzeniu z dnia 6 września 2018 r. geriatriczności jako priorytetowej dziedziny medycyny. Pozwala to na przyznanie wyższego wynagrodzenia zasadniczego lekarzom, którzy wybierają tę dziedzinę medycyny jako przedmiot specjalizacji w trybie rezydenckim.⁶³ Budzi to nadzieję na przyszłość i być może wpłynie na wzrost liczby lekarzy z danej specjalności. Jednocześnie warto zaznaczyć, że w Polsce w stacjonarnych szpitalach ogólnych na dzień 31.12.2018 roku było **1 091** łóżek na oddziałach geriatrycznych, w tym w Wielkopolsce to liczba **20** łóżek.⁶⁴

Z porad podstawowej opieki zdrowotnej skorzystało w AKO, w 2018 roku o prawie 2% mieszkańców więcej w stosunku do roku 2017, natomiast w grupie wiekowej poprodukcyjnej o 10% więcej,⁶⁵ co świadczy o dużym zainteresowaniu takimi usługami. Podane dane dotyczące podstawowej opieki zdrowotnej nie są kompletne ze względu na trudną dostępność części źródeł, jak i luk w danych z prywatnych podmiotów świadczących usługi medyczne.

Dobre zdrowie jest niezbędne do prowadzenia aktywnego życia społecznego, ale na aktywność Seniora składa się wiele czynników. Są to zarówno elementy psychofizyczne, jak i uwarunkowania społeczno-kulturowe, między innymi zmiany zachodzące w strukturze rodziny, jej funkcjach, przestrzenne oddalenie, zanik więzi międzypokoleniowych, a także dezintegracja wspólnot globalnych, narodowych, lokalnych.⁶⁶ Aktywność osób starszych w istotny sposób łączy się z potrzebami rozwoju osobistego, poczucia własnej wartości, przynależności, realizowania planów życiowych, przystosowania do zmieniających się warunków oraz oczekiwań społecznych i własnych możliwości ludzkiego działania.⁶⁷ W przypadku osób starszych aktywność działa na zasadzie sprzężenia zwrotnego, która jak zauważa S. Steuden jest wyrazem udzielania pozytywnej odpowiedzi na zadania związane z tym okresem życia, a jednocześnie przez to, że umacnia poczucie własnej wartości, staje się siłą napędową dalszego rozwoju.⁶⁸ Aktywność jest zaliczana do podstawowych potrzeb człowieka jako warunek

⁶³ MRPiPS, Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2018, Warszawa 2019, s. 153.

⁶⁴ Biuletyn Statystyczny Ministerstwa Zdrowia, Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia, Warszawa 2019, s. 75 i 83.

⁶⁵ GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/> (dostęp 17.03.2020).

⁶⁶ Tyszka Z., Rodzina we współczesnym świecie, Poznań 2002, s. 17.

⁶⁷ Błaszczuk K., Rynkowska B., Wybrane problemy zdrowia publicznego w perspektywie pracy socjalnej, Rzeszów 2014, s. 93.

⁶⁸ Steuden S., Psychologia starzenia się i starości, Warszawa 2011, s. 83.

prawidłowego rozwoju, umożliwiającą prowadzenie twórczego i harmonijnego trybu życia oraz podstawa leczenia wielu chorób i czynnik opóźniający procesy starzenia.

Seniorzy chcący podejmować aktywność społeczną na poziomie lokalnym mogą to zrobić zasiadając w **Gminnych Radach Seniorów**. Zgodnie z art. 5c znowelizowanej w 2013 roku ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, Gminna Rada Seniorów jest instytucją powoływaną przez Radę Gminy celem pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej.⁶⁹ Pełni ona również funkcję doradczo-konsultacyjną i inicjatywną.

Na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej w 2018 roku funkcjonowały **3 Rady Seniorów**:

- ✓ Rada Seniorów Ostrowa Wielkopolskiego utworzona w 2014 roku,
- ✓ Kaliska Rada Seniorów utworzona w 2016 roku,
- ✓ Miejska Rada Seniorów w Pleszewie utworzona w 2017 roku.⁷⁰

Jeszcze inną formą aktywności jaką podejmują osoby starsze jest edukacja na **Uniwersytetach Trzeciego Wieku**, które pełnią funkcję ważnych centrów edukacyjno-kulturalnych dla Seniorów. Za ich pośrednictwem osoby starsze mogą nie tylko nabyć nowe umiejętności, kompetencje, ale także aktywnie uczestniczyć w życiu społeczności lokalnych. Prowadzona działalność UTW zmierza do szerokiego włączenia osób starszych w wielowymiarowy proces edukacji, aktywizacji, integracji społecznej,⁷¹ jednocześnie przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu i ekonomicznemu osób szczególnie zagrożonych, w tym przypadku osób starszych. Na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej funkcjonuje **6 UTW**. Są to:

- ✓ Uniwersytet Trzeciego Wieku w Ostrowie Wielkopolskim,
- ✓ Uniwersytet Trzeciego Wieku „Calisia” w Kaliszu,
- ✓ Uniwersytet Trzeciego Wieku w Pleszewie,
- ✓ Gminny Uniwersytet Trzeciego Wieku w Gołuchowie,
- ✓ Uniwersytet III Wieku w Odolanowie,
- ✓ Uniwersytet Trzeciego Wieku w Liskowie.

⁶⁹ Pkt 1 art. 5c ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym t.j. Dz. U. z 1998 nr 162, poz. 1126 ze zm.

⁷⁰ Szkutnik Z., Miejska Rada Seniorów w Poznaniu, Rady Seniorów w Wielkopolsce, 2017 r. s. 4-5.

⁷¹ Borczyk W., Sytuacja osób starszych w kontekście doświadczeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku, MPiPS.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Korzystanie z zasobów **bibliotek**, **ośrodków kultury**, czy angażowanie się w działalność organizacji pozarządowych to podstawowe i najbardziej popularne formy aktywności kulturalnej osób starszych. Pod koniec 2018 roku na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej działało:

- w Powiecie Kaliskim – 11 bibliotek i 15 filii bibliotecznych, tj.:
 - Gmina Blizanów – 1 biblioteka oraz 2 filie biblioteczne w Jastrzębnikach i Rychnowie,
 - Gmina Brzeziny – 1 biblioteka,
 - Gmina Ceków-Kolonia – 1 biblioteka i 1 filia w Kamieniu,
 - Gmina Godziesze Wielkie – 1 biblioteka i filia w Woli Droszewskiej,
 - Gmina Koźminek – 1 biblioteka,
 - Gmina Lisków – 1 biblioteka,
 - Gmina Mycielin – 1 biblioteka oraz filia w Dzierzbinie,
 - Gmina i Miasto Opatówek – 1 biblioteka oraz 2 filie biblioteczne w Rajsuku i Tłokini Wielkiej,
 - Gmina i Miasto Stawiszyn – 1 biblioteka oraz 2 filie biblioteczne w Zbiersku i Petrykach,
 - Gmina Szczytniki – 1 biblioteka oraz 2 filie w Iwanowicach i Stawie,
 - Gmina Żelazków – 1 biblioteka oraz 4 filie w Kokaninie, Russowie, Skarszewie i Dębem;
- w Powiecie Ostrowskim – 7 bibliotek, 28 filii bibliotecznych, w tym:
 - Gmina Ostrów Wielkopolski – 1 biblioteka i 9 filii bibliotecznych w Gorzycach Wielkich, Daniszynie, Lewkowie, Sobótce, Topoli Małej, Wtórku, Wysocku Wielkim, Franklinowie, Lamkach,
 - Gmina i Miasto Nowe Skalmierzyce – 1 biblioteka oraz 2 filie w Biskupicach Ołobocznych oraz Droszewie,
 - Gmina i Miasto Odolanów – 1 biblioteka oraz 2 filie w Raczycach i Tarchałach Wielkich,
 - Gmina Przygodzice – 1 biblioteka oraz 5 filii w Chynowie, Czarnym Lesie, Dębnicy, Jankowie Przygodzkim w Wysocku Małym,
 - Gmina i Miasto Raszków – 1 biblioteka oraz 2 filie w Ligocie i Grudzielcu Nowym,
 - Gmina Sieroszewice – 1 biblioteka oraz 3 filie w Ołoboku, Strzyżewie oraz Wielowsi,

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

- Gmina Sośnie – 1 biblioteka oraz 3 filie w Granowcu, Cieszynie i w Chojniku;
- w Powiecie Pleszewskim – 6 bibliotek oraz 14 filii, w tym Biblioteka w Gołuchowie,
- w Mieście Ostrow Wielkopolski – 1 Mediateka, 1 biblioteka, 7 filii bibliotecznych, 1 punkt biblioteczny,
- w Mieście Kalisz – 1 Miejska Biblioteka Publiczna, Biblioteka Główna Miejska, Książnica Pedagogiczna, Colegium Novum oraz 16 filii bibliotecznych.⁷²

Działalność kulturalną na terenie Aglomeracji pełnią również liczne ośrodki **kultury, kluby i świetlice**, które przedstawiają się następująco:

- ✓ 37 ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie Miasta Kalisza,
- ✓ 8 ośrodków kultury na terenie Miasta Ostrowa Wielkopolskiego,
- ✓ 34 ośrodki na terenie Powiatu Kaliskiego,
- ✓ 10 ośrodków na terenie Powiatu Ostrowskiego,
- ✓ 8 ośrodków na terenie Powiatu Pleszewskiego.⁷³

3.4. Wnioski i rekomendacje.

Osiągnięcie wieku emerytalnego przez wyż demograficzny spowoduje powstanie nowych, nie występujących na dotychczasową skalę wyzwań dotyczących m.in. usług opiekuńczych, transportu publicznego, rynku pracy, czy systemów emerytalnych.

Naczelną zasadą winno być partnerskie traktowanie osób starszych, jako współtwórców działań podejmowanych na ich rzecz, a posiadających autonomię – niezależnie od stopnia sprawności.

Biorąc pod uwagę zmiany demograficzne na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej prognozujące pogłębiający się proces starzenia populacji, z punktu widzenia Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, najważniejszymi elementami są:

- ✓ duża liczba osób starszych i ich różnorodność rozmieszczenia na terenie Aglomeracji,
- ✓ odpływ ludności z miast w kierunku ich obrzeży powodujący stopniowe wyludnianie się tych miejsc,

⁷² Informacje pozyskane ze stron internetowych miast i gmin z terenu Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. (dostęp 10.02.2020).

⁷³ Dane pochodzące ze stron internetowych jednostek: <https://poznan.stat.gov.pl/>; <https://umostrow.pl/>; <https://www.powiat.kalisz.pl/>; <http://cit.kalisz.pl/cat,12>; <https://umostrow.pl/>, (dostęp 10.02.2020).

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

- ✓ pogłębiający się proces starzenia populacji, któremu towarzyszyć będą takie zjawiska jak: podwójne starzenie się demograficzne (wzrost liczby i odsetka osób w wieku sędziwym), feminizacja starości, a więc rosnący udział kobiet oraz zwiększający się udział osób prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe w ogóle tych gospodarstw,
- ✓ podnoszenie jakości i dostępności usług społecznych oraz usług ochrony zdrowia dla osób starszych i usług opiekuńczych, w tym poprawa bezpieczeństwa,
- ✓ kształtowanie społecznego szacunku wobec osób starszych oraz włączanie ich w procesy funkcjonowania społecznego,
- ✓ likwidacja barier architektonicznych oraz poprawa infrastruktury,
- ✓ stworzenie warunków do wzrostu partycypacji społecznej i obywatelskiej osób starszych, w tym wolontariatu,
- ✓ stosowanie skutecznej komunikacji i informacji ze środowiskiem osób starszych.

ROZDZIAŁ 4.

WIZJA I MISJA

Wizja i misja Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027 zostały sformułowane na podstawie przeprowadzonej diagnozy i analizy sytuacji demograficznej na terenie Aglomeracji, prognozowanych zmian do roku 2027 oraz zidentyfikowanych problemów, potrzeb, potencjałów i oczekiwań osób starszych.

Wizja odzwierciedla urzeczywistnione cele główne i operacyjne oraz obszary interwencji zaplanowane do realizacji w dalszym etapie wdrażania Polityki Senioralnej. W związku z tym przyjęto, iż w ramach partnerskiej współpracy wszystkich zainteresowanych interesariuszy działań na rzecz osób starszych w 2027 roku:

Aglomeracja Kalisko-Ostrowska będzie miejscem przyjaznym dla osób starszych poprzez aktywizację oraz szeroki zakres usług publicznych, społecznych i opiekuńczych.

Stowarzyszenie Aglomeracja Kalisko-Ostrowska w zakresie szerokich działań na rzecz Seniorów, osób starszych na lata 2020-2027, biorąc pod uwagę konieczność rozwiązania zidentyfikowanych problemów i wykorzystania potencjałów, aby realne było osiągnięcie wizji, formułuje następującą **misję**:

Partnerstwo i efektywna współpraca jednostek samorządu terytorialnego oraz związanych z nimi instytucji i organizacji społecznych w dążeniu do poprawy jakości życia osób starszych na obszarze Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

ROZDZIAŁ 5.

ZAŁOŻENIA I CELE

Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej⁷⁴ to zestaw koniecznych działań w obszarze Polityki Senioralnej w Polsce, który jest kierowany do szerokiego grona odbiorców. Po pierwsze, do społeczeństwa, które ze względu na swoje kompetencje i potencjał stanowi kluczowy element w procesie budowania i rozwoju polityki aktywnego i zdrowego starzenia. Po drugie, do władz publicznych wszystkich szczebli, sektora prywatnego oraz pozarządowego i parterów społecznych, których działania pozwolą na odpowiednie zagospodarowanie aktywów wynikających z wydłużania życia.

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w zakresie podejmowanych i realizowanych działań na rzecz osób starszych, przeprowadzonej diagnozy i identyfikacji potrzeb osób starszych na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej stwierdza się, że realna do realizacji jest wizja Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027.

Rysunek 2. Współzależność pomiędzy misją, wizją, celami i interwencjami.

Źródło: Opracowanie własne.

⁷⁴ Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020 (ZDPS) zostały przyjęte przez Rząd. Stanowi to wykonanie zadania wpisanego do Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2013.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

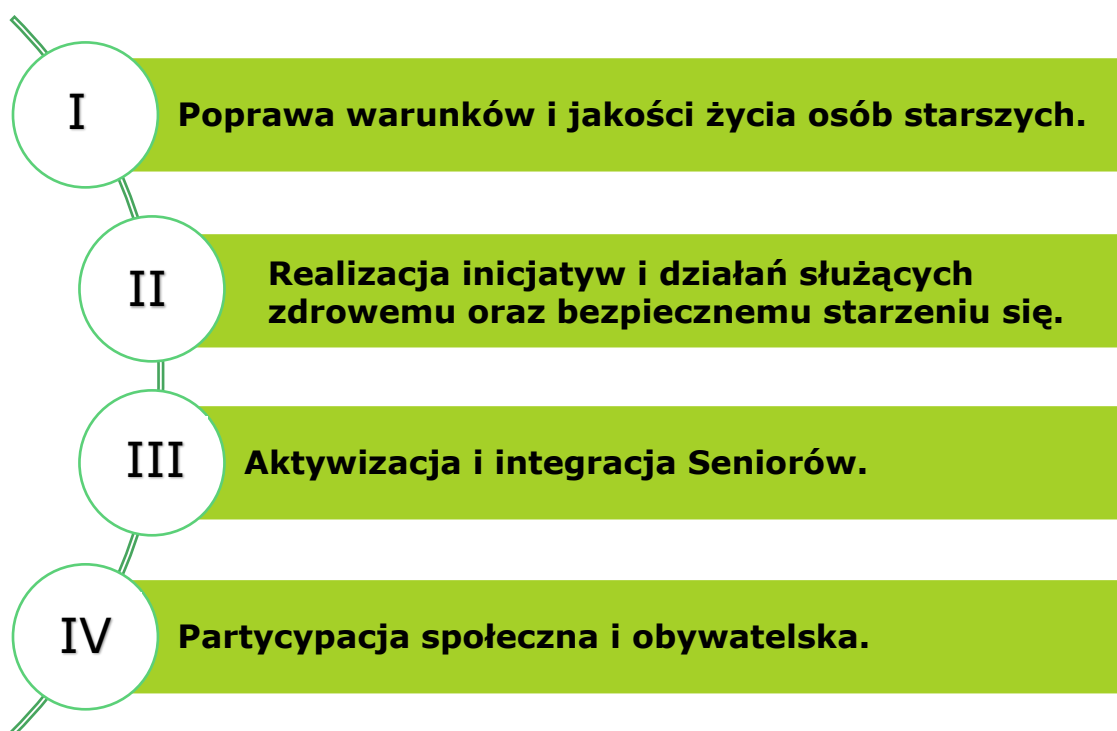
Założenia długofalowe Polityki Senioralnej koncentrują się na kilku obszarach dotyczących różnych wymiarów życia Seniorów, w szczególności na zdrowiu i samodzielności, bezpieczeństwie, aktywności zawodowej, aktywności edukacyjnej, obywatelskiej, społecznej oraz kulturalnej, wolontariacie, a także srebrnej gospodarce.

Podstawowym celem Polityki Senioralnej jest usystematyzowanie i usprawnienie działań instytucji publicznych na rzecz osób starszych. Przyjęte cele operacyjne dzięki realizacji określonych działań mają przyczynić się do znacznej poprawy jakości życia osób starszych oraz jak najdłuższej samodzielności i aktywności Seniorów.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz dokonaną analizę demograficzną, diagnozę sytuacji przygotowaną w oparciu o badania ankietowe przeprowadzone wśród Seniorów zamieszkujących Aglomerację Kalisko-Ostrowską, a także w ramach projektów zrealizowanych na rzecz Seniorów, stworzona została przestrzeń do dzielenia się oczekiwaniami i potrzebami ze strony osób starszych.

Na tej podstawie wytyczone zostały następujące **cele główne** Polityki Senioralnej AKO przewidziane do realizacji w latach 2020-2027.

Rysunek 3. Cele główne Polityki Senioralnej.

Źródło: Opracowanie własne.

Cel I. Poprawa warunków i jakości życia osób starszych.

Cel pierwszy nakierowany jest na działania o charakterze infrastrukturalnym, które mają zaadaptować przestrzeń miejską i gminną na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej do potrzeb starzejącego się społeczeństwa. Diagnoza sytuacji Seniorów wykazała, że w ostatnich latach wiele zmieniło się na korzyść, szczególnie w zakresie dostosowania budynków użyteczności publicznej oraz przestrzeni dla osób z problemami w poruszaniu się, jednakże dalsze działania, praktyki w tym zakresie są potrzebne. W ramach realizacji tego celu zaplanowano zadania kreujące przyjazne Seniorom otoczenie, aranżujące przestrzeń publiczną w sposób przystępny dla osób starszych i sprzyjający międzypokoleniowej integracji, dzięki wspólnemu użytkowaniu przestrzeni rekreacyjnej, społecznej i sportowej.

Przyrost liczby coraz dłużej żyjących osób starszych wymaga wiedzy o ich sytuacji służącej utrzymaniu optymalnego poziomu funkcjonowania osób starszych w miejscu zamieszkania. W związku z tym niezbędne wydają się cykliczne badania potrzeb osób starszych. Gwarancją efektywności środowiskowych programów jest bezpieczne i funkcjonalne mieszkanie osób starszych, jak również aktywne i dostępne zaplecze społeczne oraz usługowe gospodarstwa domowe Seniorów, co jest warunkiem orientacji Seniorów w świecie zewnętrznym (fizycznym i społecznym) oraz utrzymaniem ich związków ze społecznością i społeczeństwem globalnym, szansą dialogu i porozumienia międzypokoleniowego, czy też bazą samorealizacji oraz aktywnego i spełnionego życia, szansą uniknięcia samotności, marginalizacji, wykluczenia oraz izolacji społecznej.

Należy organizować kampanie społeczne dotyczące zwiększania poziomu wrażliwości na sytuacje osób starszych w różnych przestrzeniach publicznych oraz dotyczące możliwości polepszenia sytuacji mieszkaniowej Seniorów, w celu zmniejszenia poziomu zjawiska marginalizacji tej grupy społecznej. Także poprawa mobilności Seniorów wpłynie na zmniejszenie poziomu zjawiska wykluczenia, w tym poprawy warunków korzystania z komunikacji publicznej.

Władze samorządowe powinny realizować programy polityki socjalnej, zaspokajając podstawowe potrzeby najstarszych mieszkańców, w szczególności poprzez pomoc społeczną, tworzyć infrastrukturę pomocową i informacyjną o zasobach oraz poradnictwo służące wykorzystaniu sieci wsparcia społecznego oraz poprawie gospodarowania budżetem domowym przez Seniorów. Perspektywicznie, konieczne będzie tworzenie lokalnych mechanizmów i instytucji ochrony stabilności warunków

materialnych i gwarancji utrzymania standardu życia na poziomie uznanym za godny dla jednostki ludzkiej.

Na uwagę zasługuje fakt wspierania osób starszych przez ich rodziny, a więc zajmowanie się niesamodzielnymi osobami starszymi przez członków rodziny. Takie zachowania powinny być promowane, a ich zakres rozszerzany np. poprzez działania opiekuńcze w ramach Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej oraz przez zaangażowanie podmiotów III sektora i podmiotów ekonomii społecznej. Niezwykle istotne jest podjęcie działań na rzecz rodzin zajmujących się Seniorami, wymagającymi stałej opieki, co pozwoli na dłuższe utrzymanie osób starszych w ich rodzinie i środowisku.

Cel II. Realizacja inicjatyw i działań służących zdrowemu oraz bezpiecznemu starzeniu się.

Realizacja celu II ma doprowadzić do wykreowania i pogłębienia przestrzeni współpracy różnorodnych instytucji oraz organizacji aktywnych w sferze Polityki Senioralnej. Jest to możliwe dzięki m.in. realizacji badań potrzeb Seniorów, tworzeniu projektów o tematyce zdrowotnej, rehabilitacyjnej, kompleksowego bezpieczeństwa. Niezwykle ważne w procesie uczenia się przez całe życie są kompetencje cyfrowe, które należy rozwijać, dostosowując się jednocześnie do zmian zachodzących w środowisku. Obejmują one m.in. umiejętności korzystania z informacji danych, z mediów, związane są z cyberbezpieczeństwem, z obsługą tabletów, komputerów, telefonów komórkowych i innych urządzeń technologii informacyjnej (IT), kształtowanie kompetencji pomocnych w życiu codziennym Seniora poprzez komunikację online, e-usługi (zakupy, bankowość online i usługi medyczne itp.). Przyswojenie kompetencji cyfrowych pozwoli w pełni bezpiecznie funkcjonować i działać osobom starszym w sieci. Kluczowe również są działania stawiane przed instytucjami w sferze lobbingu na rzecz poprawy zakresu i jakości opieki zdrowotnej dla Seniorów, poprawy zdrowia i bezpieczeństwa osób starszych oraz oferty pomocy społecznej świadczonej przez jst. Ważnym aspektem prowadzonej i wdrożonej Polityki Senioralnej na terenie Aglomeracji będzie wsparcie organizacji pozarządowych, szczególnie tych, które skupiają Seniorów oraz stanowią przestrzeń ich samoorganizacji i aktywności społecznej.

Pokolenie średnie, silvers, to osoby przede wszystkim aktywne zawodowo. To grupa wiekowa głęboko zróżnicowana, obejmująca przede wszystkim osoby pracujące, jak i w sile wieku, osoby na emeryturze oraz w zaawansowanej starości.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Przygotowanie i wychowanie do starości stanowi główne zadanie, ze względu na coraz większą liczbę osób będących w tzw. trzecim i czwartym wieku. Motywowanie do aktywności fizycznej i intelektualnej ma zasadnicze znaczenie w procesie wychowania do świadomie przeżywanej starości. Jego celem jest nie tylko ochrona zdrowia, zapobieganie niepełnosprawności i patologicznej starości, ale też brak uzależnienia od innych osób. Punktem wyjścia jest chęć zapewnienia Seniorom możliwości samodzielnego funkcjonowania w najbliższym środowisku i możliwość utrzymania zdrowia. Głównym zadaniem szeroko pojętego wychowania do starości jest rozwijanie umiejętności planowania swojej egzystencji w taki sposób, by starość nie była dla człowieka fazą życia łączącą się z rezygnacją, z aktywnością fizyczną i umysłową, ale żeby była stanem naturalnym, który będzie akceptowany zarówno mentalnie jak i emocjonalnie. Należy zatem podjąć działania mające na celu wykorzystanie zasobów społecznych jakie posiadają Seniorzy, a w szczególności ich doświadczenie, wiedzę, wolny czas oraz zaangażowanie społeczne.

Cel III. Aktywizacja i integracja Seniorów.

Ważnym zadaniem działań w realizacji niniejszego celu będzie tworzenie warunków, możliwości i potrzeby wykorzystania doświadczenia, wiedzy, know-how i umiejętności Seniorów. Konieczne wydaje się moderowanie kontaktu międzypokoleniowego tak, by uniknąć tematów-raf, stworzyć prawdziwie dialogowy kontekst wspólnego działania, opierający się na zrozumieniu potrzeb osób przynależących do różnych pokoleń. Na pierwszym etapie bardzo ważne jest wypracowanie wzajemnego zaufania i uniknięcie wpadnięcia w „tory stereotypów”. Wehikułem porozumienia może być wymiana - wzajemne uczenie się od siebie oraz tematy „o życiu”, które należy traktować nie jako wzorzec, ale inspirację, np. opowieść o tym, jak ktoś poradził sobie z danym problemem oraz rozmowy o historii, zarówno tej dużej „światowej”, jak i tej małej „lokalnej”. Osoby starsze mają wiele do zaoferowania innym, wykazują bardzo dużą chęć działania, aktywności. Ilustracją tego, a właściwie potwierdzeniem są rozwijające się żywiołowo Kluby Seniora oraz Uniwersytety Trzeciego Wieku.

Podstawą realizacji celu III będą także działania o charakterze informacyjnym, upowszechniające wśród Seniorów wiedzę o ofercie przeznaczonej dla osób w wieku 60+. Propozycje edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne i sportowe dla Seniorów będą badane i dostosowywane do ich potrzeb oraz w razie konieczności poszerzane o katalog

nowych. Dotyczy to zarówno oferty instytucji publicznych, jak również organizacji pozarządowych. Na wzrost aktywności Seniorów wpłynie także utworzenie Aglomeracyjnej Karty Seniora, jako programu łączącego oferty zniżek, czy promocji różnych podmiotów gospodarczych. Celem programu jest m.in. utworzenie listy sklepów, firm oraz instytucji kulturalnych oferujących Seniorom z terenu Aglomeracji stałe promocje na swoje produkty czy usługi.

Seniorzy to zróżnicowana wiekowo, zdrowotnie i materialnie, twórcza grupa wnosząca znaczący wkład w życie społeczne i ekonomiczne. W opinii młodzieży pozytywne aspekty okresu starości są często pomijane i słabo podkreślane. Odbieranie osób starszych przez społeczeństwo warunkują kulturowe i społeczne przekazy. Bardzo rzadko osoby starsze przedstawiane są w pozytywnym świetle, tj. jako aktywne, wykształcone, kreatywne, kompetentne, czy wysportowane. Wskazane jest zatem, aby zmieniać stereotypowe postrzeganie osób starszych poprzez wdrażanie programów edukacyjnych. Wykonywanie badań ankietowych dotyczących postrzegania osób starszych pozwoli na poznanie czynników korelujących z percepcją Seniorów w społeczeństwie oraz specyfiki istniejących stereotypów. Dzięki interpretacji wyników badań możliwe będzie stworzenie narzędzi prowadzących do zmniejszenia tego zjawiska. Należy organizować i przeprowadzać kampanie społeczne na temat starzenia się i wkładu Seniorów w rozwój społeczeństwa. Pozytywne aspekty starzenia, czy starości powinny być promowane w różnych grupach, a szczególnie wśród młodzieży. Warto upowszechniać pozytywny wizerunek osób starszych i budować kulturę szacunku do Seniorów. Ważne jest również dostarczanie realnych informacji na temat starzenia się wynikających z faktów, a nie tylko wyobrażeń związanych z tym okresem życia.⁷⁵ Seniorzy są niezwykle ważną i zróżnicowaną grupą, dlatego nie należy postrzegać ich potrzeb i możliwości w jednowymiarowy sposób. To grupa z dużym potencjałem.

Wynikiem realizacji opisywanego celu III jest poprawa jakości życia Seniorów. Aktywne starzenie się jest procesem trwającym całe życie, zatem tworzenie miast i gmin przyjaznych starzeniu nie służy tylko osobom starszym, ale przynosi korzyści całej społeczności lokalnej. Budowanie solidarności międzypokoleniowej poprzez dialog zaspokaja ważną wśród osób starszych potrzebę bycia użytecznym i potrzebnym. Wydaje się, że zaspokajanie tej ważnej, społecznej potrzeby stanowić może punkt

⁷⁵CBOS, Polacy wobec ludzi starszych i własnej starości, Warszawa, 2009, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_157_09, dostęp (10.02.2020).

wyjścia dla odbudowy i podtrzymania relacji społecznych, tak ważnych dla obu grup: młodych i starych. Ludzkie, fundamentalne potrzeby, jak potrzeba bezpieczeństwa, miłości, przyjaźni, zrozumienia, opieki, czy pomocy, przynależności, są przecież takie same dla młodego jak i starszego pokolenia. Powinniśmy zatem uwalniać się od stereotypów i uprzedzeń, rozwijać postawy prospołeczne, uwrażliwiać na wzajemne potrzeby i oczekiwania. Aby relacja z Seniorem była atrakcyjna dla młodzieży powinien on pielęgnować w sobie pewne cechy. Przede wszystkim musi być osobą otwartą na odmienność i nastawioną na własny rozwój. Wycofywanie się z życia, skostniałość przekonań i zamknięcie się na ludzi to problemy starości, które stają się barierą na drodze do porozumienia nawet w rodzinach, a co dopiero w sytuacji dialogu międzygeneracyjnego. Współcześnie relacja „Mistrz i Uczeń” nie jest w sposób tradycyjny przypisana do wieku, ale zależy od umiejętności i doświadczenia, które posiadają zarówno młodzi, jak i starsi. Jest to nowa sytuacja, która wymaga otwartości na zamianę ról, wzajemnego uczenia się i słuchania. Obie strony muszą podjąć wysiłek, aby spotkać się na partnerskich zasadach. Istotna jest obopólna ciekawość, otwartość na inność, ale także postawa wzajemnego szacunku, która wiąże się z dobrocią i tolerancją wobec drugiego człowieka.

Cel IV. Partycypacja społeczna i obywatelska.

Realizacja celu IV przyczyni się do rozwoju działań wspierających proces aktywnego starzenia się, a więc rozwijających aktywizację społeczną i obywatelską osób starszych, integrację Seniorów, umożliwiających i upowszechniających możliwość, korzystanie z dostępnej oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej czy sportowej.

Za szczególnie ważną rolę należy uznać upowszechnianie instytucji gminnych Rad Seniorów jako instrumentu umożliwiającego realny sposób włączania osób starszych we współdecydowanie o sprawach istotnych dla społeczności lokalnej. Jest to ważny element procesu budowy społeczeństwa obywatelskiego, w ramach którego bogate doświadczenie oraz potencjał Seniorów mogą zostać wykorzystane m.in. dla poprawy jakości życia, tej coraz liczniejszej grupy społecznej.

Celem partycypacji społecznej i obywatelskiej jest przede wszystkim wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej Seniorów oraz zbudowanie partycypacyjnych mechanizmów do dyskusji, publicznych debat, poruszania tematów i obszarów do tej pory pomijanych lub niedostatecznie reprezentowanych w polityce publicznej na terenie

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Agglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. Przykładem takich działań mogą być różne formy budżetu partycypacyjnego, który może stać się punktem do budowania międzyludzkiej solidarności oraz być okazją nie tylko do budowania społeczeństwa obywatelskiego, lecz również do wprowadzenia w życie idei zrównoważonego rozwoju.⁷⁶ Innym przykładem takich działań może być model debat oksfordzkich, podczas których ujawniony zostanie potencjał oratorski i społeczny Seniorów. Dodatkowo efektem partycypacji w konsultacjach byłaby możliwość przeprowadzenia ankiet badających potrzeby Seniorów w zakresie partycypacji społecznej i obywatelskiej. Istotnym czynnikiem zwiększenia partycypacji wśród Seniorów będzie upowszechnianie wolontariatu jako jednej z form partycypacji społecznej oraz zaangażowanie Seniorów w inicjatywy społeczne, np. komunikatywny Senior, asertywny Senior, skuteczny Senior. Podczas warsztatów wykorzystane zostaną metody autoprezentacji oraz elementy skutecznej i perswazyjnej komunikacji wśród Seniorów.

Przedstawiane w niniejszym dokumencie cztery podstawowe cele główne wyznaczają cele operacyjne. Ich konkretyzacją są obszary działań przewidziane do realizacji na rzecz Seniorów. Tworzą one hierarchiczny układ oddziaływań, który przyczyni się do skutecznej i efektywnej realizacji Polityki Senioralnej.

Cele ogólne, operacyjne oraz obszary interwencji przedstawione zostały w tabeli nr 9.

⁷⁶ Gerwin M., „Dlaczego budżet obywatelski ?” [w: Animacja Życia Publicznego. Analizy i Rekomendacje. Nr 1(6)2012 Zeszyty Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych,], 2012, s. 37.

Tabela nr 9. Cele główne, operacyjne i obszary interwencji w zakresie Polityki Senioralnej w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027.

Cele główne	Cele operacyjne	Obszary interwencji
<p>I. Poprawa warunków i jakości życia osób starszych.</p>	<p>1. Intensyfikacja działań w zakresie poprawy przestrzeni publicznej dla osób starszych.</p> <p>2. Rozwój usług społecznych i opiekuńczych.</p>	<p>1. Poprawa infrastruktury przyjaznej i bezpiecznej dla osób starszych, w tym dążenie do rozwoju przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowej oraz małej architektury dostosowanej do potrzeb osób starszych.</p> <p>2. Poprawa komunikacji publicznej i mobilności poprzez stworzenie katalogu ulg i zniżek dla Seniorów poprawiających i zwiększających dostępność oraz włączenie się do życia społecznego, kulturalnego i sportowego.</p> <p>3. Rozwój instytucjonalnych form opieki nad osobami starszymi, w tym zwiększenie liczby miejsc opieki stałej i dziennej.</p>
<p>II. Realizacja inicjatyw i działań służących zdrowemu oraz bezpiecznemu starzeniu się.</p>	<p>1. Rozwijanie działań profilaktycznych w zakresie ochrony zdrowia, profilaktyki zdrowotnej, bezpieczeństwa Seniorów.</p> <p>2. Przygotowanie pokolenia średniego do starości.</p>	<p>1. Promowanie zdrowego i aktywnego trybu życia poprzez tworzenie programów profilaktyki zdrowotnej i medycznej dla Seniorów.</p> <p>2. Zwiększenie podstawowej opieki zdrowotnej, w tym usług rehabilitacyjnych dla osób starszych oraz usług świadczonych przez specjalistów.</p> <p>3. Prowadzenie kampanii edukacyjnej i informacyjnej oraz organizacja spotkań i szkoleń w zakresie bezpieczeństwa.</p> <p>4. Edukacja pokolenia średniego na temat pola aktywności społecznej na emeryturze.</p>

<p>III. Aktywizacja i integracja Seniorów.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Intensyfikacja działań kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych i edukacyjnych skierowanych do Seniorów. 2. Rozwijanie integracji społecznej i międzypokoleniowej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozszerzenie i dostosowanie do potrzeb Seniorów oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej. 2. Pobudzanie aktywności Seniorów i osób młodych w zakresie współpracy międzypokoleniowej, m.in. poprzez wzajemną naukę, wymianę doświadczeń. 3. Tworzenie nowych Klubów Seniora oraz Uniwersytetów Trzeciego Wieku. 4. Budowanie kapitału społecznego poprzez włączanie Seniorów w działania III sektora. 5. Generowania dobra wspólnego poprzez działania w trybie Inicjatyw Obywatelskich oraz stworzenie i wdrożenie pomocy sąsiedzkiej.
<p>IV. Partycypacja społeczna i obywatelska.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwijanie aktywności społecznej i obywatelskiej Seniorów. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Włączanie Seniorów w działania obywatelskie na poziomie gminnym oraz Aglomeracyjnym. 2. Włączanie Seniorów w działania społeczne na poziomie gminnym oraz Aglomeracyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

ROZDZIAŁ 6.

PODMIOTY UCZESTNICZĄCE W REALIZACJI POLITYKI SENIORALNEJ

6.1. Podmioty instytucjonalne – sformalizowane.

Instytucjonalnymi podmiotami polityk publicznych są instytucje publiczne, rządowe i samorządowe oraz prywatne, w tym należące do sektora rynkowego, organizacje obywatelskie i instytucje wyznaniowe.

W planowaniu polityk publicznych i określaniu ich ram prawnych kluczowa rola przypada instytucjonalnym podmiotom publicznym. We wdrażaniu tych polityk, w tym Polityki Senioralnej, znaczącą rolę mają także pozostałe typy instytucji i organizacji działające na rzecz osób starszych.

Realizacja celów i zadań Polityki Senioralnej wymaga współpracy wszystkich instytucji i organizacji na każdym poziomie administracji samorządowej, jak również współdziałania z Aglomeracyjną Radą Seniorów.

W poniższej tabeli przedstawiono podmioty Polityki Senioralnej w regionie, powiecie i gminie.

Tabela nr 10. Podmioty Polityki Senioralnej w regionie.

Podmioty stanowiące	Podmioty wykonawcze	Pozostałe podmioty
Instytucje wojewódzkie (np. Sejmik Województwa)	<ul style="list-style-type: none"> - Zarząd Województwa; - Marszałek Województwa; - Wojewódzki Urząd Pracy; - Departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego: Zdrowia i Polityki Społecznej, Kultury, Promocji i Turystyki, Edukacji Publicznej i Sportu; - ROPS (Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej).	<ul style="list-style-type: none"> - Rady Seniorów (ciało doradcze, konsultacyjne i inicjatywne); - Zarządy wojewódzkie organizacji pozarządowych; - Organizacje trzeciego sektora działające w skali regionalnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://mcps.com.pl>, (dostęp 18.12.2019).

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Instytucje szczebla regionalnego wymienione w powyższej tabeli opracowują strategię i inne dokumenty, określają ramy prawne i finansowe, a także przygotowują kadre do działania o zasięgu regionalnym.

Tabela nr 11. Podmioty Polityki Senioralnej w powiatach na obszarze AKO.

Podmioty stanowiące	Podmioty wykonawcze	Pozostałe podmioty
Rada Powiatu	<ul style="list-style-type: none"> - Rada Powiatu; - Starosta; - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i placówki stacjonarne pomocy społecznej; - Powiatowy Urząd Pracy; - Wydziały starostwa zajmujące się realizacją zadań związanych z zakresem przedmiotowym Polityki Senioralnej. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rada Seniorów (ciało doradcze i konsultacyjne); - Organizacje pozarządowe i wolontariat; - Specjalistyczne placówki ochrony zdrowia i szpitale.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://mcps.com.pl>, (dostęp 18.12.2019).

Zadania podmiotów szczebla powiatowego wskazanych w powyższej tabeli dotyczą zarówno inicjowania działań jak i opracowania programów Polityki Senioralnej, obejmując swym zasięgiem powiat.

Tabela nr 12. Polityka Senioralna w gminie.

Podmioty stanowiące	Podmioty wykonawcze	Pozostałe podmioty
Rada Gminy	<ul style="list-style-type: none"> - Rada Gminy; - Wójt /Burmistrz /Prezydent; - Ośrodek pomocy społecznej, placówki półstacjonarne, ośrodki wsparcia; - Instytucje kulturalne (np. biblioteki, domy kultury, muzea, teatry); - Placówki oświatowe; - Ośrodki sportu i rekreacji; 	<ul style="list-style-type: none"> - Gminna Rada Seniorów (ciało doradcze i konsultacyjne i inicjatywne); - Organizacje pozarządowe i wolontariat; - Lokalne środki masowego przekazu (gazety, rozgłośnie radiowe, stacje telewizyjne), - Placówki ochrony zdrowia; - Placówki opieki długoterminowej; - Instytucje wyznaniowe.

	- Zakłady transportu publicznego.	
--	-----------------------------------	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://mcps.com.pl>, (dostęp 18.12.2019).

Do zadań gminnych podmiotów w zakresie Polityki Senioralnej należą w szczególności:

- 1) przygotowanie lokalnych programów działania na rzecz Seniorów;
- 2) zapewnienie warunków do integracji społecznej (między- i wewnątrzpokoleniowej) osób starszych;
- 3) realizacja programów o zasięgu krajowym;
- 4) podejmowanie działań na rzecz przygotowania do starości osób na przedpolu starości oraz lokalnej społeczności;
- 5) monitorowanie sytuacji w zakresie zmian struktury demograficznej w jednostce samorządu terytorialnego, zapotrzebowania na usługi społeczne, dostępności tych usług;
- 6) zapewnienie odpowiednio przygotowanych kadr do realizacji wskazanych zadań;
- 7) zagwarantowanie wystarczających do realizacji zaplanowanych działań środków finansowych.

Podmioty indywidualne – kadry realizujące Politykę Senioralną

Podmioty indywidualne, kadry zajmujące się Polityką Senioralną to w wąskim znaczeniu specjaliści i wolontariusze, a w szerszym rozumieniu są to w szczególności osoby zarządzające różnymi instytucjami polityki społecznej, pracodawcy, pracownicy administracji publicznej, członkowie Rad Seniorów, osoby biorące udział w tworzeniu infrastruktury społecznej i komunikacyjnej, np. architekci, urbaniści, lekarze, pielęgniarki, czy policjanci.

Poniższa tabela nr 13 prezentuje realizatorów działań na rzecz osób starszych z poszczególnych dziedzin życia społecznego.

Tabela nr 13. Realizatorzy Polityki Senioralnej według dziedzin.

Dziedzina	Realizatorzy (przykłady)
Zdrowie	Lekarze, Pielęgniarki, Rehabilitanci, Opiekunowie.
Opieka	Opiekunki/Opiekunowie domowe/i, środowiskowe/i, medyczne/i, Pracownicy socjalni, Wolontariusze, Psycholodzy.
Edukacja	Nauczyciele, Wykładowcy, Wolontariusze.
Zatrudnienie	Pośrednicy pracy, Trenerzy pracy, Specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi (HR), Doradcy zawodowi.
Bezpieczeństwo ekonomiczne	Pracownicy socjalni, Członkowie Rad Seniorów, Rzecznicy konsumentów.
Kultura Sport Rekreacja	Bibliotekarze, Animatorzy kultury, Instruktorzy sportu, Przewodnicy turystyczni - PTTK.
Przestrzeń publiczna	Architekci, Urbaniści, Planiści Kierowcy komunikacji publicznej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://mcps.com.pl>, (dostęp 18.12.2019).

ROZDZIAŁ 7.

CELE I OBSZARY INTERWENCJI ORAZ DZIAŁANIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W AGLOMERACJI KALISKO-OSTROWSKIEJ

W rozdziale piątym niniejszego dokumentu zaprezentowano główne cele Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, których wykonanie jest zalecane wszystkim samorządom powiatowym i gminnym z obszaru Aglomeracji.

Polityka Senioralna ma charakter powiązanych ze sobą, zaplanowanych działań oraz inicjatyw, które powinny być zintegrowane i realizowane w skali lokalnej gmin i powiatów.

Zaproponowane cele operacyjne i obszary interwencji do realizacji są wynikiem przede wszystkim badań ankietowych przeprowadzonych wśród Seniorów oraz Koordynatorów ds. Polityki Senioralnej z poszczególnych jst, jak również rezultatem przeprowadzonych warsztatów poświęconych Polityce Senioralnej oraz rekomendacji wynikających z realizowanych przez Biuro Stowarzyszenia projektów na rzecz osób starszych.

Propozycje działań umożliwiających realizację celów operacyjnych prezentują poniższe opisy.

CELE OPERACYJNE

Cel operacyjny 1. Intensyfikacja działań w zakresie poprawy przestrzeni publicznej dla osób starszych.

Proponowane działania:

- uwzględnienie potrzeb Seniorów dotyczących utrzymania i projektowania przestrzeni publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury budynków, terenów zielonych i szaleatów publicznych,
- rozwój usług i infrastruktury przyjaznej starzeniu się w miejscu zamieszkania - tzw. mała architektura,
- likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej,
- organizacja i realizacja kampanii społecznych zwiększających wrażliwość kierowców i pasażerów na Seniorów,

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

- projektowanie lub modyfikowanie ścieżek pieszo-rowerowych z uwzględnieniem potrzeb i bezpieczeństwa osób starszych,
- poprawa infrastruktury przystankowej z uwzględnieniem potrzeb i ograniczeń osób starszych,
- projektowanie transportu zbiorowego z uwzględnieniem miejsc dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami,
- stworzenie katalogu ulg i zniżek dotyczących transportu publicznego, kultury, rekreacji i rehabilitacji dla Seniorów.

Cel operacyjny 2. Rozwój usług społecznych i opiekuńczych – podnoszenie jakości i dostępności usług społecznych oraz ochrony zdrowia dla osób starszych.

Proponowane działania:

- tworzenie warunków do samodzielnego i niezależnego starzenia się w miejscu zamieszkania (zwiększenie dostępności tanich posiłków z dowozem oraz usług opiekuńczych popołudniami oraz w weekendy i święta),
- przygotowanie i aktualizacja diagnozy potrzeb osób starszych,
- organizowanie kampanii społecznych o możliwościach polepszania sytuacji mieszkaniowej najstarszych mieszkańców Aglomeracji,
- rozwijanie i dostosowanie kompetencji oraz umiejętności cyfrowych,
- wspieranie instytucji oferujących miejsca opieki dla Seniorów.

Cel operacyjny 3. Rozwijanie działań profilaktycznych w zakresie ochrony zdrowia, profilaktyki zdrowotnej, bezpieczeństwa Seniora.

Proponowane działania:

- tworzenie i aktualizacja diagnozy potrzeb osób starszych,
- zwiększanie dostępności projektów - programów nastawionych na rehabilitację oraz profilaktykę zdrowotną,
- opracowanie i wdrażanie programów edukacyjnych oraz projektów zapewniających stały dostęp do wiedzy z zakresu zdrowego starzenia się i utrzymywania dobrego stanu zdrowia,
- edukacja w zakresie przeciwdziałania ekskluzji społecznej osób starszych poprzez działania pobudzające do aktywności, realizacja szkoleń z zakresu kompleksowego bezpieczeństwa,

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

- rozwój projektów społecznych mających na celu zachowanie dobrego wyglądu i pozytywnego nastawienia w okresie starzenia się,
- podnoszenie jakości i dostępności usług zdrowotnych związanych z procesami starzenia się.

Cel operacyjny 4. Przygotowanie pokolenia średniego do starości.

Proponowane działania:

- opracowanie i wdrażanie społecznych projektów edukacyjnych o starości i starzeniu się,
- informowanie o możliwościach zaangażowania się osób starszych w dodatkową aktywność społeczną,
- tworzenie projektów społecznych uwzględniających potencjał i wiedzę osób starszych, np. laboratorium międzypokoleniowe, usługowa pomoc sąsiedzka.

Cel operacyjny 5. Intensyfikacja działań kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych i edukacyjnych skierowanych do Seniorów.

Proponowane działania:

- przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych poprzez działania włączające do aktywności,
- tworzenie programów i katalogu instytucji pozwalających rozwijać różne umiejętności, np. przedsiębiorczości Seniorów, umiejętności cyfrowe,
- informowanie o możliwościach zaangażowania się osób starszych w dodatkową aktywność społeczną, w tym szerzenie wśród osób starszych idei wolontariatu,
- budowanie porozumienia ze środowiskiem osób starszych poprzez dialog społeczny,
- wspieranie i promowanie aktywności sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej Seniorów.
- informowanie i komunikowanie o możliwościach zaangażowania się osób starszych w dodatkową aktywność społeczną,
- przeciwdziałanie izolacji osób starszych poprzez działania włączające do aktywności,

- organizowanie działań informacyjno-promocyjnych na temat możliwości zaangażowania się osób starszych w dodatkową aktywność społeczną, np. pomoc sąsiedzka.

Cel operacyjny 6. Rozwijanie integracji społecznej i międzypokoleniowej.

Proponowane działania:

- opracowanie i realizacja projektów społecznych uwzględniających potencjał i wiedzę osób starszych,
- wdrażanie projektów edukacyjnych o starości i starzeniu się,
- działania promocyjne na temat zaangażowania osób starszych w inicjatywy oddolne i obywatelskie,
- budowanie porozumienia ze środowiskiem osób starszych poprzez dialog społeczny.

Cel operacyjny 7. Rozwijanie aktywności społecznej i obywatelskiej Seniorów.

Proponowane działania:

- informowanie o możliwościach zaangażowania się osób starszych w dodatkową aktywność społeczną,
- pobudzanie aktywności Seniorów poprzez tworzenie programów, projektów i przestrzeni do rozwoju osobistego,
- tworzenie projektów społecznych uwzględniających potencjał i wiedzę osób starszych,
- budowanie kapitału społecznego poprzez włączanie Seniorów w działalność sektora organizacji pozarządowych,
- promowanie zaangażowania osób starszych w inicjatywy oddolne i obywatelskie,
- budowanie porozumienia ze środowiskiem osób starszych poprzez dialog społeczny, celem m.in. poznania potrzeb społecznych Seniorów,
- ujednoczenie schematu obiegu informacji ze środowiskiem osób starszych pomiędzy instytucjami publicznymi, organizacjami rządowymi i pozarządowymi,
- kształtowanie nowych umiejętności Seniorów, w szczególności organizacyjnych, cyfrowych, medialnych, czy w zakresie pozyskiwania środków finansowych, w tym środków Unii Europejskiej.

OBSZARY INTERWENCJI

W oparciu o cele główne i cele operacyjne opracowane zostały obszary interwencji działań wraz z rekomendacjami, celem skutecznego wdrożenia Polityki Senioralnej na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

W każdym ze wskazanych obszarów zawarto szereg pozytywnych działań, które powinny wdrażać przede wszystkim jst będące Członkami Stowarzyszenia Aglomeracja Kalisko-Ostrowska, przyjazne Seniorom. Celem tych zadań jest wskazanie listy rekomendacji w zakresie możliwych do wprowadzania zmian w danym mieście, gminie, czy powiecie. Narzędzie opiera się głównie o obszary będące w kompetencji urzędów, Członków AKO. Podmioty te są adresatami potencjalnych rekomendacji.

Aby realizować założone cele proponuje się następującą interwencję w postaci działań poprzedzonych badaniami potrzeb Seniorów w różnych dziedzinach obszarach tematycznych.

Poprawa infrastruktury przyjaznej i bezpiecznej dla osób starszych, w tym dążenie do rozwoju przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowej oraz małej architektury dostosowanej do potrzeb osób starszych.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Zwiększenie ilości miejsc odpoczynku w przestrzeni publicznej jst z terenu Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, takich jak: Urząd Gminy/Miasta, parki publiczne, utworzenie siłowni na powietrzu, ławki lub „przysiadki” w przestrzeni pieszo-rowerowej.
2. Zwiększenie ilości toalet w parkach lub terenach zielonych będących miejscem odpoczynku osób starszych.
3. Polepszenie jakości i czytelności informacji o pomocy dla osób starszych oraz odświeżenie wyglądu tablic informacyjnych, sołeckich, gminnych.
4. Poprawa stanu infrastruktury chodników, w tym likwidacja wysokich progów oraz montaż oświetlenia drogowego, które pozwolą bezpieczniej poruszać się Seniorom na całym obszarze Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

Poprawa komunikacji publicznej i mobilności poprzez stworzenie katalogu ulg oraz zniżek dla Seniorów poprawiających i zwiększających dostępność i włączenie się do życia społecznego, kulturalnego i sportowego.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Znakowanie miejsc siedzących dla osób starszych w autobusach komunikacji publicznej.
2. Nawiązanie współpracy z lokalnymi instytucjami i przedsiębiorcami w celu stworzenia pakietu zniżek na usługi np. w instytucjach kultury, ośrodkach rekreacyjnych, czy sportowych, gabinetach kosmetycznych i fryzjerskich – Aglomeracyjna Karta Seniora.
3. Organizacja transportu dla Seniorów niesamodzielnymi w celu załatwienia spraw urzędowych, medycznych oraz rodzinnych na terenie AKO, w tym utworzenie programu „Transport dla Seniora” lub też bezpośredniej pomocy urzędników w załatwianiu spraw urzędowych w domu Seniora – „mobilny urzędnik”.
4. Organizacja transportu dla Seniorów na wydarzenia ogólnogminne oraz okazjonalnie na wydarzenia kulturalne i rekreacyjne.
5. Przygotowywanie i przeprowadzenie szkoleń z zakresu kompetencji i umiejętności cyfrowych - obsługa tabletów, komputerów, telefonów komórkowych i innych urządzeń Technologii Informacji (IT), kształtowanie kompetencji pomocnych w życiu codziennym Seniora poprzez komunikację online, e-usługi (zakupy i bankowość online i usługi medyczne itp.).
6. Realizacja projektów usług podologicznych i fryzjerskich dla osób starszych oraz realizacja projektu „Złota Rączka” – drobne usługi naprawcze.

Rozwój instytucjonalnych form opieki nad osobami starszymi, w tym zwiększenie liczby miejsc opieki stałej i dziennej.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Utworzenie programu Karty Seniora na terenie Aglomeracji – Aglomeracyjna Karta Seniora.
2. Realizacja regularnych, corocznych badań potrzeb opiekuńczych Seniorów we współpracy z Aglomeracyjną Radą Seniorów.
3. Dążenie do zwiększenia liczby miejsc w ośrodkach pomocy osobom starszym.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

4. Uruchomienie stanowiska pracy dla osób starszych w Powiatowym Urzędzie Pracy - wypracowanie standardów tworzenia ofert pracy dla Seniorów.
5. Inicjowanie działań w zwiększeniu ilości miejsc w Domach Pobytu Dziennego Seniorów i Domach Pomocy Społecznej zlokalizowanych na terenie Aglomeracji.
6. Podjęcie współpracy z jednostkami medycznymi w zakresie cyklicznych badań Seniorów – np. geriatra, okulista, laryngolog, kardiolog.
7. Utworzenie programu teleopieki dla osób starszych – „Srebrny telefon” - edukacja w zakresie obsługi urządzeń mobilnych - połączenia głosowe z opiekunami formalnymi i nieformalnymi, automatyczne powiadamianie o zagrożeniu umożliwiające przez czujniki wykrywające dym, ogień i zalanie w domu osoby starszej.
8. Organizacja i przeprowadzenie kampanii promocyjnej dotyczącej teleopieki.

Promowanie zdrowego i aktywnego trybu życia poprzez tworzenie programów profilaktyki zdrowotnej i medycznej dla Seniorów.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Współpraca instytucji rządowych i pozarządowych z Aglomeracyjną Radą Seniorów w zakresie doradztwa i informacji dla osób starszych na temat trybu życia - odizolowania oraz aktywnego i zdrowego trybu życia, np. spotkania z dietetykiem, psychologiem oraz organizacja form aktywności fizycznej.
2. Prowadzenie i realizacja regularnych, corocznych badań potrzeb zdrowotnych Seniorów.
3. Zwiększanie ilości projektów w zakresie bezpłatnych badań profilaktyki zdrowotnej dla osób starszych.

Zwiększenie podstawowej opieki zdrowotnej, w tym usług rehabilitacyjnych dla osób starszych oraz usług świadczonych przez innych specjalistów.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Wyposażenie miejsc publicznych w apteczki pierwszej pomocy i defibrylatory.
2. Przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń dotyczących poprawy kondycji zdrowotnej Seniorów.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

3. Promowanie zdrowego trybu życia i aktywności ruchowej poprzez kampanie informacyjno-promocyjne.
4. Organizacja cyklicznych szkoleń z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej.
5. Realizacja cyklicznych zajęć rehabilitacyjnych dla Seniorów.
6. Podjęcie współpracy z jednostkami medycznymi w zakresie cyklicznych badań Seniorów – np. z lekarzem ze specjalnością geriatrici, okulistyki, laryngologii, czy kardiologii.
7. Przygotowywanie i przeprowadzenie akcji „Pudełko życia” lub „Koperty życia” mające na celu chronienie ludzkiego życia poprzez znaczne ułatwienie interwencji służb medycznych.

Prowadzenie kampanii edukacyjnej i informacyjnej oraz organizacja spotkań i szkoleń w zakresie bezpieczeństwa.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie zwiększania poczucia kompleksowego bezpieczeństwa Seniorów, tj. przede wszystkim bezpieczeństwa konsumenckiego, bezpieczeństwa z tytułu zdarzeń losowych, bądź klęsk żywiołowych związanych ze zmianami klimatycznymi (pożary, powodzie, wichury, śnieżyce), czy bezpieczeństwa w domu i na ulicy.
2. Organizacja cyklicznych spotkań z psychologiem, prawnikiem, współpraca z Komendą Miejską Policji, Komendami Powiatowymi Policji, Komendą Miejską Państwowej Straży Pożarnej oraz Komendami Powiatowymi Państwowej Straży Pożarnej.
3. Publikacja broszury informacyjno-edukacyjnej dotyczącej kompleksowego bezpieczeństwa Seniorów.

Edukacja pokolenia średniego na temat pola aktywności społecznej na emeryturze.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Edukacja w zakresie zaangażowania społecznego i aktywnego uczestnictwa pokolenia średniego w nowych programach edukacyjnych, systemach

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

emerytalnych, elastyczności zatrudnienia oraz stopniowego wygaszania aktywności zawodowej.

2. Promowanie pozytywnego wizerunku przyszłego emeryta/emerytki przez wyeksponowanie ich kompetencji i doświadczenia m.in. poprzez zatrudnienie lub zaangażowanie w wolontariat.
3. Wspieranie pracodawców w zakresie przygotowania pokolenia średniego do przejścia na emeryturę.
4. Współpraca z lokalnymi ośrodkami pomocy społecznej w zakresie przygotowanie do emerytury, w tym organizacja spotkań i szkoleń w tym zakresie.

Rozszerzenie i dostosowanie do potrzeb Seniorów oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Organizacja zajęć kulturalnych, rekreacyjnych i edukacyjnych dla Seniorów dzięki współpracy m.in. Klubów Seniora, Uniwersytetów Trzeciego Wieku.
2. Upowszechnianie wiedzy o ofercie kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla osób starszych na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.
3. Utworzenie programu sportowo-rekreacyjnego „Aqua Senior”.
4. Prowadzenie internetowej „Gazetki dla Seniora”.
5. Organizacja „Aglomeracyjnego Balu Seniora”.

Pobudzanie aktywności Seniorów i osób młodych w zakresie współpracy międzypokoleniowej m.in. poprzez wzajemną naukę, wymianę doświadczeń.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Wyznaczanie miejsc i przestrzeni przyjaznej spotkaniom oraz aktywności osób starszych i młodzieży.
2. Realizacja cyklicznych projektów łączących dzieci i młodzież z Seniorami – przeprowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnej na rzecz dialogu międzypokoleniowego.
3. Wdrożenie dodatkowych zajęć dla młodzieży z tematyki przygotowania do starości i wiedzy o osobach starszych.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

4. Inicjowanie oraz zachęcanie dzieci, młodzież i Seniorów do uczestnictwa we wspólnych programach społecznych, mających na celu wykorzystanie potencjału edukacyjnego i wychowawczego osób starszych.

Tworzenie nowych Klubów Seniora oraz Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Współpraca pomiędzy istniejącymi Klubami Seniora w celu wspierania innych grup osób starszych pragnących partycypować w inicjatywach społecznych.
2. Stworzenie międzypowiatowej przestrzeni współpracy dotyczącej edukacji osób starszych oraz inicjatyw społecznych i programów skierowanych do Seniorów poprzez utworzenie nowych Klubów Seniora oraz innych form aktywności osób starszych.
3. Zachęcanie i wspieranie inicjatyw tworzenia nowych Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz Klubów Seniora na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. Pomoc Biura Stowarzyszenia w tym zakresie, przede wszystkim w sprawach formalno-prawnych.

Budowanie kapitału społecznego poprzez włączanie Seniorów w działania III sektora.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Stworzenie mapy organizacji pozarządowych realizujących ofertę usług i działań dla osób starszych i rozpowszechnianie jej wśród Seniorów.
2. Inicjowanie projektów mających na celu ukazanie istotności inkluzji społecznej Seniorów.
3. Stworzenie Centrum Inicjatyw Senioralnych odpowiedzialnego m.in. za Aglomeracyjny Punkt Seniora, kącik kulturalny, akademię bezpieczeństwa, program aglomeracyjnego wolontariatu 60+ oraz za organizację/współudział w Targach Senioralnych.

Generowanie dobra wspólnego poprzez działania w trybie Inicjatywy Obywatelskiej oraz stworzenie i wdrożenie pomocy sąsiedzkiej.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Przygotowanie lokalnego katalogu usług fachowców w ramach pomocy sąsiedzkiej.
2. Tworzenie wspólnych lokalnych przestrzeni przyjaznych osobom z różnych pokoleń.
3. Inicjowanie powstawania lokalnych grup samopomocowych Seniorów (np. pomoc sąsiedzka).
4. Stymulowanie aktywności lokalnej i zachęcanie do lepszego, wzajemnego poznania dzieci i młodzieży z osobami starszymi.
5. Organizowanie miejsc spędzania wolnego czasu osób starszych w bliskiej odległości szkół, przedszkoli i żłobków.

Włączanie Seniorów w działania obywatelskie na poziomie gminnym oraz Aglomeracyjnym.

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Utworzenie Aglomeracyjnej Rady Seniorów.
2. Wzmocnienie głosu Seniorów na arenie społecznej.
3. Edukacja w zakresie praw przysługujących Seniorom, w tym przegląd ustawodawstwa dotyczącego osób starszych.
4. Zwiększanie obecności Seniorów w mediach i przestrzeni publicznych związanych z kreowaniem Polityki Senioralnej, w tym zagadnień ochrony zdrowia, opieki nad osobami niesamodzielnymi, przeciwdziałania przemocy i dyskryminacji ze względu na wiek oraz szeroko rozumianego bezpieczeństwa.
5. Aktywizacja osób starszych do działań sprzyjających rozwojowi Lokalnych Inicjatyw Obywatelskich.
6. Organizacja na terenie Aglomeracji Dnia Seniora.

**Włączanie Seniorów w działania społeczne na poziomie gminnym
oraz Aglomeracyjnym.**

Rekomendacje dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej:

1. Budowanie solidarności w środowisku osób starszych (dostrzeżenie potrzeb różnych pokoleń Seniorów, rozwijanie ruchu samopomocy, działań aktywnych Seniorów na rzecz tych mniej aktywnych).
2. Aktywizacja Seniorów poprzez stworzenie im warunków do uczestnictwa w działaniach wolontariatu wewnątrzpokoleniowego i samopomocy w obszarach tematycznych, które w dużym stopniu dotyczą osób starszych.
3. Wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych w zakresie funkcjonowania wolontariatu Seniorów oraz działań międzypokoleniowych.

7.1. Wdrażanie Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

System wdrażania **Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027** ma za zadanie skuteczne wdrożenie zaplanowanych działań oraz kierowanie realizowanymi zadaniami tak, by umożliwić realizację założonych celów oraz poprawić jakość życia Seniorów z obszaru Aglomeracji.

Zaznaczyć należy, że jednym z kluczowych czynników sukcesu Polityki Senioralnej jest sprawna koordynacja działań, komunikacja i edukacja, a także przepływ informacji. Istotne jest zatem prowadzenie skoordynowanych działań na rzecz osób starszych, przy utrzymaniu zasady partycypacji i partnerstwa.

Za prawidłową realizację Polityki Senioralnej odpowiedzialna będzie Aglomeracyjna Rada Seniorów działająca przy Biurze Stowarzyszenia. Koordynowanie działań przebiegać będzie przy współpracy ze wszystkimi gminami będącymi Członkami Stowarzyszenia, w szczególności z samorządami gmin, gminnymi Koordynatorami ds. Polityki Senioralnej, Zespołem ds. Polityki Senioralnej, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi, lokalnymi instytucjami, czy uczelniami wyższymi.

Powodzenie i pomyślność realizacji przyjętego systemu wdrażania Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027 zostaną osiągnięte

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

dzięki partnerstwu, zaangażowaniu i ścisłej współpracy interesariuszy oraz odpowiedzialności za przydzielone zadania. Ważnym elementem jest również zagwarantowanie odpowiednich zasobów kadrowych oraz sprawna koordynacja działań pomiędzy poszczególnymi podmiotami odpowiedzialnymi za wdrażanie dokumentu.

Rysunek 4. Podmioty uczestniczące we wdrażaniu Polityki Senioralnej na terenie AKO.

Źródło: Opracowanie własne.

ROZDZIAŁ 8.

MONITORING I EWALUACJA POLITYKI SENIORALNEJ AGLOMERACJI KALISKO-OSTROWSKIEJ

Dokument **Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027** podlegać będzie systemowi monitoringu i ewaluacji powiązanego z systemem wdrażania, który obejmuje działania monitoringowe, czyli system zbierania i selekcjonowania informacji oraz ewaluację - system oceny i interpretacji zgromadzonego materiału.

Integralną częścią Polityki Senioralnej będzie wewnętrzny – prowadzony przez Biuro Stowarzyszenia system monitorowania i ewaluacji postępów we wdrażaniu zadań oraz osiąganiu założonych celów, a w konsekwencji realizacji misji i wizji.

Prowadzenie działań monitoringowych będzie miało na celu przede wszystkim zweryfikowanie, czy realizacja założonych celów przebiega zgodnie z planem, jak również systematycznym obserwowaniu prowadzonych działań, ich efektów oraz zmian sytuacji społecznej zachodzącej w procesie realizacji poszczególnych zadań. Monitoring prowadzony będzie w trybie ciągłym i obejmował przede wszystkim zbieranie danych i informacji, analizę zebranych danych, informacji i dokumentacji projektowej, coroczną ocenę wyników, przygotowanie raportów z realizacji planu działań, jak również ewentualne działania zapobiegawcze i korygujące realizowanych zadań.

Za całokształt działań na rzecz Seniorów, osób starszych na terenie AKO odpowiedzialna jest Rada Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

Za systematyczne monitorowanie osiąganych celów, za kontrolę nad ich realizacją, za prawidłową realizację wskaźników postępu we wdrażaniu Polityki Senioralnej odpowiedzialne będzie Prezydium Aglomeracyjnej Rady Seniorów oraz Biuro Stowarzyszenia Aglomeracja Kalisko-Ostrowska.

Najskuteczniejszym narzędziem monitoringu prowadzonych działań jest opracowanie wskaźników monitoringu realizacji poszczególnych celów operacyjnych.

Cele główne, operacyjne oraz obszary interwencji zaplanowanych działań wraz z proponowanymi wskaźnikami monitoringu przedstawione zostały w tabeli nr 14.

Tabela nr 14. Proponowane wskaźniki monitoringu realizacji poszczególnych celów operacyjnych.

Cele główne	Cele operacyjne	Proponowane wskaźniki monitoringu
<p>I. Poprawa warunków i jakości życia osób starszych.</p>	<p>1. Intensyfikacja działań w zakresie poprawy przestrzeni publicznej dla osób starszych.</p> <p>2. Rozwój usług społecznych i opiekuńczych.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba nowoutworzonych elementów „małej architektury”, np. przysiadki, ławki, oświetlenie uliczne. 2. Liczba nowoutworzonych miejsc w Dziennych Domach Pomocy na terenie AKO. 3. Liczba nowoutworzonych miejsc w Domach Pomocy Społecznej na terenie AKO. 4. Liczba lokalnych podmiotów, które włączyły się do katalogu ulg i zniżek dla Seniorów. 5. Liczba lokalnych podmiotów, które włączyły się do oferty Aglomeracyjnej Karty Seniora. 6. Liczba Seniorów objętych usługami opiekuńczymi (dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej). 7. Liczba świadczonych usług z zakresu rehabilitacji. 8. Liczba przeprowadzonych szkoleń/warsztatów z zakresu usług teleopieki. 9. Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych kampanii informacyjnych z zakresu teleopieki.
<p>II. Realizacja inicjatyw i działań służących zdrowemu oraz bezpiecznemu starzeniu się.</p>	<p>1. Rozwijanie działań profilaktycznych w zakresie ochrony zdrowia, profilaktyki zdrowotnej, bezpieczeństwa Seniorów.</p> <p>2. Przygotowanie pokolenia średniego do starości.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba opracowanych i wdrożonych programów prozdrowotnych i edukacyjnych. 2. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych z zakresu profilaktyki zdrowotnej i zdrowego trybu życia. 3. Liczba zorganizowanych spotkań z zakresu kompleksowego bezpieczeństwa Seniorów. 4. Liczba Seniorów, która wzięła udział w spotkaniach z zakresu kompleksowego bezpieczeństwa.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

		<ol style="list-style-type: none"> 5. Liczba osób, które skorzystały z poradnictwa prawnego, psychologicznego i dietetycznego dla Seniorów. 6. Liczba Seniorów uczestniczących w spotkaniach w ramach współpracy międzypokoleniowej. 7. Liczba przeprowadzonych spotkań z osobami pomiędzy 40 a 60 rokiem życia. 8. Liczba osób w przedziale wiekowym 40-60 lat, które uczestniczyły w spotkaniach.
III. Aktywizacja i integracja Seniorów.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Intensyfikacja działań kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych i edukacyjnych skierowanych do Seniorów. 2. Rozwijanie integracji społecznej i międzypokoleniowej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba Seniorów zaangażowanych w działania III sektora. 2. Liczba przeprowadzonych spotkań z organizacjami pozarządowymi. 3. Liczba godzin zajęć integrujących osoby starsze z dziećmi i młodzieżą oraz lokalną społecznością. 4. Liczba osób młodych biorących udział w projektach międzypokoleniowych. 5. Liczba osób starszych biorących udział w projektach międzypokoleniowych. 6. Liczba osób 60+, które wzięły udział w działaniach organizowanych przez Centrum Inicjatyw Senioralnych.
IV. Partycypacja społeczna i obywatelska.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwijanie aktywności społecznej i obywatelskiej Seniorów. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba nowopowstałych miejsc aktywności Seniorów, w tym Klubów Seniora. 2. Liczba nowopowstałych Uniwersytetów Trzeciego Wieku na terenie AKO. 3. Liczba wspartych organizacji działających na rzecz Seniorów. 4. Liczba Seniorów działających w wolontariacie wewnątrzpokoleniowym.

Źródło: Opracowanie własne.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Ewaluacja Polityki Senioralnej koncentrować się będzie na ocenie rezultatów realizacji poszczególnych celów. Po roku 2027 przeprowadzona zostanie ewaluacja ex-post, która dostarczy wiarygodnych danych i informacji dotyczących osiągniętych efektów zaplanowanych działań. Wyniki ewaluacji pozwolą również dokonać rzetelnej oceny działań, zaplanować zmiany i prawidłowo wyznaczyć kierunki interwencji w latach następnych.

Ewaluacja pełnić będzie następujące funkcje:

- ✓ poznawczą, której produktem będzie wiedza i która służyć będzie kształtowaniu planowaniu Polityki Senioralnej oraz diagnozowanie aktualnych potrzeb Seniorów,
- ✓ doradczą, wykorzystywaną będzie do pracy nad aktualizacją założeń Polityki Senioralnej (interwencji) oraz wnoszeniu poprawek w głównych działaniach,
- ✓ kontrolną, która będzie służyć zmianie założeń Polityki Senioralnej, decyzji zarządczych i kształtowaniu debaty publicznej dotyczącej zmian w środowisku osób starszych.

Aglomeracyjna Rada Seniorów oraz Biuro Stowarzyszenia będą selekcjonować i formułować plan działań – zadania przewidziane do realizacji w każdym roku wraz ze wskazaniem możliwych źródeł ich finansowania, jak również dokonywać będą podsumowania i weryfikacji stanu wykonania zadań zaplanowanych do realizacji w roku poprzedzającym spotkanie. Zostaną także sformułowane wnioski z przebiegu realizacji tych zadań, które zostaną uwzględnione w kolejnych działaniach.

Biorąc pod uwagę dokonujące się zmiany w życiu i aktywności osób starszych, w ich potrzebach, oczekiwaniach oraz uwzględniając zmieniające się warunki, procesy społeczno-gospodarcze, prawdopodobna i przewidziana będzie aktualizacja Polityki Senioralnej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027.

PODSUMOWANIE

W związku z nasilającym się procesem starzenia się społeczeństwa w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, powstaje zasadnicze pytanie o sposób wykorzystania potencjału aktywności społecznej osób starszych w gminach i miastach. Zagospodarowanie aktywności Seniorów staje się koniecznym celem w procesie kształtowania działalności społecznej, obywatelskiej oraz w ogóle mieszkańców miast i wsi, a powszechna obecność Seniorów może decydująco wpłynąć na procesy rozwoju kapitału społecznego społeczeństwa.

W ciągu najbliższych trzech dekad w Polsce nastąpi znacząca zmiana w możliwościach podejmowanych aktywności osób starszych. Do przyczyn tego zjawiska należą w szczególności zmiany demograficzne, kulturowe, wzrost średniej długości życia obecnie żyjących osób starszych niż wcześniejszych pokoleń. Wzrasta także zainteresowanie uczestnictwem w różnych formach aktywności proponowanej m.in. przez organizacje społeczne, instytucje kultury, Uniwersytety Trzeciego Wieku, będące wynikiem rosnącej oferty dla osób starszych.

Cele, obszary interwencji i rekomendacje zaproponowane w niniejszym dokumencie uwzględniają kompleksowe podejście do spraw związanych z tworzeniem Aglomeracji przyjaznej dla zdrowego i samodzielnego starzenia się. Dokument określa obszary, które bezpośrednio uwzględniają aktualne potrzeby Seniorów, ma wartość horyzontalną, określając siedmioletnią perspektywę zmian i dostosowania funkcjonowania samorządów do wyzwań demograficznych.

Prezentując przykłady naszych działań pragniemy zwrócić uwagę na fakt, iż aktywny udział osób starszych w życiu społecznym, wykorzystanie potencjałów Seniorów na rynku pracy, edukacja i dialog międzypokoleniowy, powinny przyczynić się do ich dalszego rozwoju obywatelskiego i przynieść wymierne korzyści społeczeństwu. Stwierdzenie „starość jest barwna” trafnie opisuje różnorodność zjawiska starości i pokazuje wyraźnie, że wiąże się z nim wiele pozytywnych aspektów.

W niniejszym opracowaniu przedstawiono analizę sytuacji osób starszych, wykazano rekomendacje i szczegółowe działania zapobiegające negatywnym zjawiskom powodującym wykluczenie społeczne osób starszych. W dokumencie zakłada się jako cel fundamentalny usystematyzowanie i usprawnienie działań instytucji publicznych na rzecz osób starszych, co pozwoli na poprawę ich jakości życia na wielu płaszczyznach oraz przyczyni się do jak najdłuższego utrzymania ich stanu samodzielności i aktywności.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Podjęte działania pozwolą także na zwiększenie poziomu partycypacji społecznej i obywatelskiej Seniorów.

Podstawowe założenia określić można jako proces eliminacji i zapobiegania ograniczeniom związanych z barierami infrastrukturalnymi, społecznymi i zdrowotnymi, które uniemożliwiają korzystanie z szeroko rozumianych usług społecznych, tj. przede wszystkim kształcenie się przez całe życie, dostępu do rynku pracy, instytucji publicznych, obiektów kultury, sportu czy rozrywki. Dla osób starszych, mających ograniczoną zdolność samodzielnego funkcjonowania należy wzmocnić system usług opiekuńczych, w tym usług w Domach Pomocy Społecznej oraz dążyć do rozwoju sieci Dziennych Domów Seniora.

Generacja osób starszych stoi przed wyzwaniem, aby starzenie się było godne, a jednocześnie, aby w jak najwyższym stopniu umożliwić zachowanie radości życia, niezależności, aktywności życia dla siebie i dla innych członków społeczeństwa. Postępowanie wobec zjawiska starości do tej pory opierało się na działaniach dość pasywnych. Starając się wyjść naprzeciw oczekiwaniom osób starszych opracowując niniejszy dokument i planując aktywne działania staraliśmy się odpowiedzieć na pytania: Jak poprawić jakość życia ludzi starszych? Jak włączyć ich do aktywnego udziału w życiu społecznym? Jak zmienić wizerunek osób starszych? Przedstawione pytania umożliwiły nam ukierunkowanie działań na konkretne obszary interwencji oraz rekomendacji dla Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

LITERATURA I ŹRÓDŁA

1. Literatura naukowa.

1. Błaszczuk K., Rynkowska D., Wybrane problemy zdrowia publicznego w perspektywie pracy socjalnej, Rzeszów 2014.
2. Borczyk W., Sytuacja osób starszych w kontekście doświadczeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku, 2012.
3. Gerwin M., „Dlaczego budżet obywatelski ?” [w: Animacja Życia Publicznego. Analizy i Rekomendacje. Nr 1(6)2012 Zeszyty Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych,], 2012.
4. Głuszcak B., Miżejewski C., Usługi sąsiedzkie jako część katalogu usług opiekuńczych, Warszawa 2010.
5. Kawula S., Wsparcie społeczne [w: Elementarne pojęcie pedagogiki społecznej i pracy socjalnej], Warszawa 1999.
6. Kijak R.J., Szarota Z., Starość. Między diagnozą a działaniem, Warszawa 2013.
7. Kilan J., Ćwirlej-Sozańska A., Wiśniowska-Szurlej A., Pawlak K., Sozański B., Wilmowska-Pietruszyńska A., Teleopieka jako skuteczne rozwiązanie w obliczu zjawiska wzrastającego zapotrzebowania na opiekę długoterminową [w: Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania. Nr I/2018(26)], Rzeszów 2018.
8. Leszczyński M., Bezpieczeństwo społeczne a współczesne państwo [w: Zeszyty naukowe akademii marynarki wojennej rok LII nr 2 (185) 2011], Kielce 2011.
9. Perek-Białas J., Aktywne starzenie się. Aktywna starość, Kraków 2005.
10. Raław M., Rosochacka-Gmitrzak M., Tokarz-Kamińska B., Aktywność społeczna i kulturalna osób starszych [w: Strategie działania w starzejącym się społeczeństwie. Tezy i rekomendacje], Warszawa 2013.
11. Steuden S., Psychologia starzenia się i starości, Warszawa 2011.
12. Szarfenberg R., Polityka społeczna i usługi społeczne, Warszawa 2010.
13. Szatur-Jaworska B., Polityka senioralna w Polsce – analiza agendy, Warszawa 2013.
14. Szatur-Jaworska B., Polityka społeczna wobec starzenia się ludności - Instrumenty służące zaspokajaniu poszczególnych grup potrzeb w polityce

- społecznej wobec starości [w: Studia Oeconomica Posnaniensia, 2016, vol. 4, no.9], Warszawa 2016.
15. Szkutnik Z., Rady Seniorów w Wielkopolsce, Poznań 2017.
 16. Szukalski P., Regionalna Polityka Senioralna [w: Magazyn Polityka Senioralna nr 1], Bielsk 2016.
 17. Tyszka Z., Rodzina we współczesnym świecie, Poznań 2002.
 18. Zawartka M., Seniorzy i polityka senioralna w polityce publicznej, Katowice 2018.
 19. Zrałek M., Polityka społeczna wobec problemów starości [w: W obliczu starości.], Katowice 2007.
 20. Zrałek M., Przestrzenie Starości, Sosnowiec 2016.

2. Akty prawne i dokumenty urzędowe.

1. CBOS. Polacy wobec ludzi starszych i własnej starości, Warszawa 2009, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_157_09.
2. Dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19.12.2005 r.
3. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013.
4. MRPiPS, Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2017, Warszawa 2018.
5. MRPiPS, Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2018, Warszawa 2019.
6. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020, Kalisz 2014.
7. Program Polityki Senioralnej w Gminie i Mieście Nowe Skalmierzyce na lata 2019-2023, Nowe Skalmierzyce 2019.
8. Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2012.
9. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Ostrów Wielkopolski na lata 2016-2022, Ostrów Wielkopolski 2016.

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

10. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Pleszewskiego 2016-2020, Pleszew 2015.
11. Strategia Rozwoju Powiatu kaliskiego na lata 2014-2020, Kalisz 2014.
12. Uchwała Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo. Uczestnictwo. Solidarność.
13. Uchwała Nr 238 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej na lata 2014-2020, Warszawa 2014.
14. Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r., Warszawa 2017.
15. Uchwała NR XXI/265/2016 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 31 marca 2016 roku uchwalająca Strategię rozwiązywania problemów społecznych dla Miasta Kalisza na lata 2016-2025, Kalisz 2016.
16. Uchwała Rady Miejskiej Nr XLIX/651/2014 z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Miasta Kalisza na lata 2014 – 2024”.
17. Uchwała nr XXXIX/772/13 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 listopada 2013 roku uchwalająca Wielkopolski Program na Rzecz Osób Starszych do 2020 roku, Warszawa 2013.
18. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych.
19. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
20. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.
21. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.
22. Załącznik do uchwały 157 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Warszawa 2017.
23. Załącznik do uchwały 157 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020, Warszawa 2016.
24. Załącznik do uchwały 237 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020, Warszawa 2014.
25. Załącznik do uchwały Nr IV/31/2018 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego, Program działań Gminy Miasta Ostrów Wielkopolski na rzecz Seniorów, Ostrów Wielkopolski 2018.

26. Załącznik do uchwały Nr IV/31/2018 Rady Miejskiej Ostrowa Wielkopolskiego z dnia 27 grudnia 2018 roku, PROGRAM DZIAŁAŃ GMINY MIASTA OSTRÓW WIELKOPOLSKI NA RZECZ SENIORÓW NA LATA 2019-2023, Ostrów Wielkopolski 2018.
27. Załącznik do uchwały nr XXXIX/772/13 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 listopada 2013 roku, Wielkopolski Program na rzecz osób starszych do roku 2020, Poznań 2013.

3. Opracowania statystyczne.

GUS, BDL, Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne).

4. Strony i portale internetowe.

1. bdl.stat.gov.pl.
2. <http://cit.kalisz.pl/cat,12>.
3. <http://sako-info.pl/o-nas/ako-w-liczbach/>.
4. http://www.ue.wroc.pl/p/promocja/plan_debaty.pdf.
5. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/geriatria;3905059.html>.
6. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/gerontologia;3905100.html>.
7. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/opieka-zdrowotna;3951318.html>.
8. <https://polityka.zaczyn.org/regionalna-polityka-senioralna/>.
9. <https://poznan.stat.gov.pl>.
10. <https://stat.gov.pl/>.
11. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne>.
12. <https://umostrow.pl/>.
13. <https://www.karierawfinansach.pl/baza-wiedzy/slownik-pojec/know-how-co-oznacza-pojecie-know-how>.
14. <https://www.powiat.kalisz.pl>.
15. www.decdujmyrazem.pl/o_projekcie/wiadomosci/dlaczego_budzet_obywatelski.html.

5. Spis tabel, wykresów, map i rysunków.

5.1. Spis tabel.

Tabela nr 1. Obszary tematyczne dotyczące infrastruktury.....	13
Tabela nr 2. Obszary tematyczne dotyczące wsparcia społeczności i usług zdrowotnych.....	14
Tabela nr 3. Obszary tematyczne dotyczące partycypacji społecznej, szacunku i inkluzji społecznej, partycypacji obywatelskiej i zatrudnienia, komunikacji i informacji.....	14
Tabela nr 4. Instrumenty Polityki Senioralnej na poziomie powiatu.	23
Tabela nr 5. Instrumenty Polityki Senioralnej na poziomie miasta i gminy.	24
Tabela nr 6. Ludność Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej w liczbach.....	36
Tabela nr 7. Dane dotyczące powierzchni i ludności w gminach Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej według stanu na dzień 31.12.2018 roku.	35
Tabela nr 8. Zakłady opieki długoterminowej i paliatywno-hospicyjnej w 2018 r.....	56
Tabela nr 9. Cele główne, operacyjne i obszary interwencji w zakresie Polityki Senioralnej w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027	71
Tabela nr 10. Podmioty Polityki Senioralnej w regionie.....	73
Tabela nr 11. Podmioty Polityki Senioralnej w powiatach na obszarze AKO.....	74
Tabela nr 12. Polityka Senioralna w gminie.....	74
Tabela nr 13. Realizatorzy Polityki Senioralnej według dziedzin.....	76
Tabela nr 14. Proponowane wskaźniki monitoringu realizacji poszczególnych celów operacyjnych.....	91

5.2. Spis wykresów.

Wykres 1. Struktura ludności dla miasta Kalisza według ekonomicznych grup wiekowych (w %).....	38
Wykres 2. Struktura ludności dla miasta Ostrowa Wielkopolskiego według ekonomicznych grup wiekowych (w %)	39
Wykres 3. Struktura ludności dla Powiatu Kaliskiego według ekonomicznych grup wiekowych (w %)	40
Wykres 4. Ludność dla Gminy Blizanów według ekonomicznych grup wiekowych....	40
Wykres 5. Ludność dla Gminy Brzeziny według ekonomicznych grup wiekowych....	41

Polityka Senioralna Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej na lata 2020-2027

Wykres 6. Ludność dla Gminy Ceków-Kolonia według ekonomicznych grup wiekowych.....	41
Wykres 7. Ludność dla Gminy Godziesze Wielkie według ekonomicznych grup wiekowych.....	42
Wykres 8. Ludność dla Powiatu Kaliskiego według ekonomicznych grup wiekowych	42
Wykres 9. Ludność dla Gminy Lisków według ekonomicznych grup wiekowych	43
Wykres 10. Ludność dla Gminy Mycielin według ekonomicznych grup wiekowych....	43
Wykres 11. Ludność dla Gminy Szczytniki według ekonomicznych grup wiekowych	44
Wykres 12. Ludność dla Gminy Żelazków według ekonomicznych grup wiekowych ..	44
Wykres 13. Ludność dla Gminy i Miasta Opatówek według ekonomicznych grup wiekowych.....	45
Wykres 14. Ludność dla Gminy i Miasta Stawiszyn według ekonomicznych grup wiekowych.....	45
Wykres 15. Struktura ludność dla Powiatu Ostrowskiego według ekonomicznych grup wiekowych (w %).....	46
Wykres 16. Ludność dla Gminy i Miasta Nowe Skalmierzyce według ekonomicznych grup wiekowych.....	47
Wykres 17. Ludność dla Gminy i Miasta Raszków według ekonomicznych grup wiekowych.....	47
Wykres 18. Ludność dla Gminy i Miasta Odolanów według ekonomicznych grup wiekowych.....	48
Wykres 19. Ludność dla Gminy Ostrów Wielkopolski według ekonomicznych grup wiekowych.....	48
Wykres 20. Ludność dla Gminy Przygodzice według ekonomicznych grup wiekowych.....	49
Wykres 21. Ludność dla Gminy Sieroszewice według ekonomicznych grup wiekowych.....	49
Wykres 22. Ludność dla Gminy Sośnie według ekonomicznych grup wiekowych	50
Wykres 23. Struktura ludność dla Powiatu Pleszewskiego według ekonomicznych grup wiekowych (w %).....	51
Wykres 24. Ludność dla Gminy Gołuchów według ekonomicznych grup wiekowych	51

Wykres 25. Prognozowany udział osób w poszczególnych grupach wiekowych w ogólnej liczbie ludności Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej w latach 2017-2027	52
--	----

5.3. Spis map.

Mapa nr 1. Obszar Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.	35
Mapa nr 2. Domy pomocy społecznej w 2017 roku w Województwie Wielkopolskim w podziale na powiaty.	55

5.4. Spis rysunków.

Rysunek 1. Zakres przedmiotowy Aglomeracyjnej Polityki Senioralnej.....	19
Rysunek 2. Współzależność pomiędzy misją, wizją, celami i interwencjami.....	63
Rysunek 3. Cele główne Polityki Senioralnej.	64
Rysunek 4. Podmioty uczestniczące we wdrażaniu Polityki Senioralnej na terenie AKO.....	89